

ISSN 1857-0976

ANALE ȘTIINȚIFICE

**ale Academiei „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova**

Științe socioumane

Ediția a XVIII-a, nr. 1

Chișinău, 2018

CZU 34:378.4(478-25)(082)=135.1=111=161.1

A 15

Aprobate și recomandate pentru editare de Senatul Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Colegiul de redacție:

Redactor-șef: dr. **Simion CARP**, conf. univ., secretar general de stat al MAI

Membri:

dr. hab. **Gheorghe Costachi**, prof. univ., Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM
dr. hab. **Gheorghe Gladchi**, prof. univ., Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare
dr. **Mihail David**, vicepreședinte IPA România, Constanța, România
dr. **Iurie Larii**, conf. univ., director al Departamentului știință, dezvoltare proiecte și cooperare al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Tudor Osoianu**, conf. univ., Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM
dr. **Radion Cojocar**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Iurie Odagiu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Veaceslav Ursu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Ștefan Belecciu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Igor Bantuș**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Veaceslav Grati**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Marian Gherman**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Alexandru Pînzari**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Oleg Casiadi**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Alexandru Pareniuc**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Igor Trofimov**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Alexandru Zosim**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Vasile Florea**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Liliana Creangă**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
dr. **Aliona Bivol**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Articolele au fost recenzate

Responsabilitatea pentru conținutul științific al articolelor revine autorilor

ISBN 978-9975-121-59-0

CUPRINS

Științe juridice

Ștefan BELECCIU, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, șef al Catedrei „Drept polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Ion COJOCARU, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, avocat, Brașov, România</i>	
Tipurile și formele violenței asupra vârstnicilor.....	8
Simion CARP, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, secretar general de stat al MAI</i>	
Ion SLISARENCO, <i>mașter în drept, doctorand, lector universitar al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Conceptul de regulă de siguranță a traficului rutier	14
Radion COJOCARU, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, profesor universitar al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Andrei CAZACICOV, <i>mașter în drept, asistent universitar al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Crearea sau conducerea unei organizații criminale cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist.....	24
Анна ПОЛИТОВА, <i>кандидат юридических наук, доцент кафедры уголовно-правовых дисциплин и судебных экспертиз Донецкого юридического института МВД Украины (г. Кривой Рог Днепропетровской области, Украина)</i>	
Торговля людьми как проявление транснациональной организованной преступности в Украине	33
Igor TROFIMOV, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, șeful catedrei Drept privat a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Gheorghe ROBU, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare”, procuror în Procuratura mun. Bălți</i>	
Rolul procurorului în procesul contravențional.....	38
Вячеслав УРСУ, <i>доктор права, доцент кафедры Уголовно-правовых наук Академии «Штефан чел Маре» МВД РМ</i>	
С.А. ФИЛИППОВ, <i>кандидат психологических наук, доцент, подполковник юстиции, докторант Национальной академии Государственной пограничной службы Украины</i>	
Международное сотрудничество против торговли людьми в свете Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности.	41

Alexandru ZOSIM, <i>doctor în drept, conferențiar universitar al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Lacunele legislației penale a Republicii Moldova referitoare la incriminarea traficului de ființe umane	48
Нармин Назим АЛИЕВА, <i>докторант Бакинского Государственного Университета Министерства Образования, Азербайджанской Республики</i>	
О некоторых вопросах семейно-бытового насилия и механизма его предотвращения	52
Grigore ARDELEAN, <i>doctorand, lector universitar, Catedra „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Problema responsabilizării subiectului vinovat de cauzarea prejudiciului ecologic în cazul în care acesta este subordonat jurisdicției transnistrene.....	57
Marcel BOȘCANEANU <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI</i>	
Ocrotirea apei prin prisma reglementărilor normative internaționale.....	64
Alexandru CICALA, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Factorii criminogeni ai avorturilor ilegale.....	73
Eugenia GUGULAN, <i>PhD, lecture, Department “Private Law”, Academy “Stefan cel Mare” of M.I.A. of the Republic of Moldova.</i>	
State control in the field of use hunting in the Republic of Moldova.....	83
Vitalie IONAȘCU, <i>doctorand, lector universitar la Catedra „Drept polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Analiza juridică a contravenției de violență în familie.....	88
София ПИЛАТ, <i>преподаватель кафедры „Уголовно-процессуального права и криминалистики” Академии „Ștefan cel Mare” МВД Республики Молдова</i>	
Уголовная ответственность за вандализм. Сравнительный анализ.....	94

CONTENTS

Legal sciences

Ștefan BELECCIU, <i>PhD, associate professor, Chief of the Department “Police Law” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Ion COJOCARU, <i>PhD, associate professor, advocate, Brașov, Romania</i>	
Types and forms of violence against the elderly people	8
Simion CARP, <i>PhD, associate professor, General State Secretary of MIA</i>	
Ion SLISARENCO, <i>master of law, PhD student, university lecturer of the Department “Criminal Sciences” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
The concept of the traffic safety rule	14
Radion COJOCARU, <i>PhD, associate professor, university professor of the Department “Criminal Sciences” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Andrei CAZACICOV, <i>master of law, university assistant of the Department “Criminal Sciences” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Creation or directing of a criminal organization with the purpose to commit one or more terrorist offenses	24
Ana POLITOVA, <i>candidate of law, associate professor of the Department of Criminal Law and Forensic Examinations of the Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine (Krivoy Rog, Dnepropetrovsk region, Ukraine)</i>	
Human trafficking as a manifestation of transnational organized criminality in Ukraine	33
Igor TROFIMOV, <i>PhD, associate professor, Chief of the Department “Private Law” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Gheorghe ROBU, <i>PhD student, “Stefan cel Mare” Academy, prosecutor in Balti prosecutor’s Office</i>	
The role of the prosecutor in the contravention process	38
Veaceslav URSU, <i>PhD, associate professor of the Department “Criminal Law” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
S.A. FILIPPOV, <i>candidate of Psychology, associate professor, lieutenant of justice, PhD student of the National Academy of the State Border Service of Ukraine</i>	
International cooperation against human trafficking in the light of the UN Convention against Transnational Organized Criminality	41

Alexandru ZOSIM, <i>PhD, associate professor of the Department “Criminal Sciences” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Gaps in the Criminal Law of the Republic of Moldova on the criminalization of trafficking in human beings	48
Narmin Nazim ALIEVA, <i>PhD student of Baku State University of the Ministry of Education, Republic of Azerbaijan</i>	
About some issues of family and household violence and its prevention mechanism	52
Grigore ARDELEAN, <i>PhD student, university lecturer, Department of “Private Law” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
The problem of the empowerment of the subject guilty for causing of environmental damage if it is subordinated to Transnistrian jurisdiction	57
Marcel BOȘCANEANU <i>PhD Student, “Stefan cel Mare” Academy of MIA</i>	
Water protection in the light of international normative regulations	64
Alexandru CICALA, <i>PhD student, “Stefan cel Mare” Academy of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Criminological factors of illegal abortions	73
Eugenia GUGULAN, <i>PhD, lecture, Department “Private Law”, Academy “Stefan cel Mare” of M.I.A. of the Republic of Moldova</i>	
State control in the field of use hunting in the Republic of Moldova.....	83
Vitalie IONAȘCU, <i>PhD student, university lecturer of the Department “Police Law” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Legal analysis of domestic violence contraventions	88
Sofia PILAT, <i>lecturer of the Department “Criminalistics and Criminal Procedure” of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Criminal liability for vandalism. Comparative analysis.....	94

**ȘTIINȚE
JURIDICE**

CZU 343.54

TIPURILE ȘI FORMELE VIOLENȚEI ASUPRA VÂRSTNICILOR**Ștefan BELECCIU,**doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova**Ion COJOCARU,**

doctor în drept, conferențiar universitar, avocat, Brașov, România

O formă distinctă a violenței în cadrul familiei o constituie cea îndreptată contra vârstnicilor, care constă în neglijarea, abuzul sau maltratarea din partea propriilor copii ori a rudelor apropiate. Elementul principal al acestui articol este preocuparea față de tipurile și modalitățile relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice, un subiect care continuă să fie minimalizat și trecut sub tăcere. În acest sens, în literatura de specialitate s-a încercat a defini „bătrânețea”, limitele sale și tipurile violenței îndreptate contra vârstnicilor. Toate formele specifice de abuz contra vârstnicilor nu pot fi ușor investigate, atât din cauza caracterului lor „privat”, manifestat de cele mai multe ori, numai în cadrul familial, cât și din cauza conținutului vag, deschis oricăror interpretări, al noțiunilor menționate.

Cuvinte-cheie: violență în familie, bătrâni, bătrânețe, vulnerabil, neglijență, abuz, maltratare, model cultural, generație, caracter privat.

TYPES AND FORMS OF VIOLENCE AGAINST ELDERLY PEOPLE**Ștefan BELECCIU,**associate professor, PhD,
Academy „Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova**Ion COJOCARU,**

PhD, associate professor, lawyer, Brashov, Romania

A distinct form of domestic violence is the one directed against the elders, which consisted of neglect, abuse or maltreatment from their children or close relatives. The main element of this article is concern about the types and modalities maltreatment of the elders, a topic that continues to be minimized and hidden. In this regard, the literature was trying to define „old age”, its limits and types of violence against elders. All specific forms of abuse against elders can not be easily investigated, both due to their „private” manifested most, often only within the family, and because of vague content, open to any interpretations of the concepts mentioned.

Keywords: domestic violence, elderly, old, vulnerable, neglect, abuse, maltreatment, cultural model, generation, private.

Introducere. Violența este un fenomen social care ține, din nefericire, să devină banal. Persoanele în etate, fiind o categorie vulnerabilă a populației, nu puteau să nu devină victime, una dintre cele mai ușoare ținte ale abuzului în familie.

Astfel, o formă distinctă, aparte de violență în cadrul familiei o constituie cea îndreptată contra vârstnicilor, care constă în neglijarea, abuzul sau maltratarea din partea propriilor copii ori a rudelor apropiate. Ideea că cineva va escroca sau va jefui o persoană în

etate este tulburătoare, dar aceea că un membru al familiei își va maltrata fizic un părinte în vârstă este de neconceput [7, p. 413].

Elementul principal al acestei provocări este preocuparea față de tipurile și modalitățile relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice, un subiect care continuă să fie minimalizat și trecut sub tăcere.

Materiale și metode aplicate. În procesul realizării studiului au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza sistemică, analiza logică, analiza

comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele folosite sunt: doctrina juridică națională și internațională, legislația națională și internațională și literatura de specialitate.

Rezultate obținute și discuții. Persoanele în etate reprezintă o categorie socio-demografică distinctă în populația totală prin vârsta înaintată, aproximativ de 60 ani și peste, caracterizată prin modificări morfofiziologice ireversibile ale organismului, nivelul scăzut de activitate, trebuințe, interese, aspirații materiale și culturale specifice, care sunt în dependență totală sau parțială de copiii săi sau de alte persoane care sunt în relații de tutelă sau curatelă.

În acest context, diferiți autori, pe plan mondial, au încercat să definească bătrânețea și să-i stabilească limitele. Astfel, s-au conturat mai multe definiții, mai mult sau mai puțin contestate.

Criteriul cronologic a fost poate printre primele criterii de definire, dar a fost intens criticat datorită faptului că poate exista o îmbătrânire precoce și pot exista persoane în vârsta la care majoritatea funcțiilor sunt asemănătoare omului adult.

Noțiunea de „vârsta înaintată” se utilizează pentru perioada din viața omului care urmează după maturitate și ține până la sfârșitul existenței sale. Această perioadă mai este numită și „vârsta a treia”, „perioada de involuție”, „perioada de bătrânețe” sau „senescență”.

Dicționarul Lacrouse de psihiatrie [5, p. 96] definește bătrânețea ca fiind ultima perioadă a vieții corespunzând rezultatului normal al senescenței. Termenul se opune celui de „senilitate”, care ar fi aspectul patologic, dar în același timp precizează că bătrânețea extremă nu se distinge prin nimic de senilitate. Tot dicționarul Lacrouse [5, p. 96] definește îmbătrânirea ca fiind ansamblul de transformări ce afectează ultima perioadă a vieții și care constituie un proces de declin, semnele îmbătrânirii fiind,

slăbirea țesuturilor, atrofia musculară cu scăderea funcțiilor și performanțelor, toate acestea concurând la limitarea progresivă a capacității de adaptare. În acest sens, în dicționar este precizat că îmbătrânirea oferă în mod vădit imaginea inversă a dezvoltării și a putut fi descrisă ca o inovație.

În concepțiile medico sociale franceze se vorbește de:

a) vârsta a treia: după 65 de ani, corespunzând vârstei pensionării;

b) vârsta a patra: după 80 de ani [9, p. 122];

Cea mai uzuală formă de clasificare a bătrâneții cuprinde:

a) stadiul de trecere spre bătrânețe: de la 65-75 de ani;

b) stadiul bătrâneții medii: 75-85 ani;

c) stadiul mării bătrâneți: peste 85 de ani.

În literatura de specialitate americană persoanele de vârsta a treia se clasifică astfel:

a) bătrâni-tineri „old-young” cu vârsta cuprinsă între 65-75 ani;

b) bătrâni-bătrâni „old-old” cu vârsta mai mult de 75 de ani [11].

Dicționarul Lacrouse [5, p. 96] prezintă și stadiul de presenescență, ca fiind perioada care corespunde începuturilor îmbătrânirii, întinzându-se între 45-65 de ani și variind considerabil de la un individ la altul; ea este considerată o adevărată răspândire a îmbătrânirii, în care involuția organelor nu joacă decât un rol minor.

Pe plan psihiatric s-a încercat individualizarea unor stări nevrotice caracteristice menopauzei sau andropauzei, care nu are specificație, în schimb s-au dovedit depresii și melancolii de involuție care au o oarecare specificitate și dau o undă pesimistă [10, p. 132].

Referitor la violența față de persoanele în etate, menționăm că, estimările făcute, de exemplu, în SUA, care se confruntă cu o rată extrem de ridicată a violenței în familie, arată

că, în fiecare an, din 25 de bătrâni un bătrân devine victima violențelor exercitate de către membrii familiei, ceea ce înseamnă că, în total, aproximativ un milion de bătrâni sunt abuzați anual.

Numărul de maltratări ale persoanelor vârstnice este aproape la fel de mare ca și cel al maltratărilor copiilor, dar nu toate cazurile ajung la cunoștința publicului sau a autorităților. Abuzul sau violența contra bătrânilor este, adeseori, parte componentă a unui model cultural perpetuat de la o generație la alta [10, p. 14]. Cel mai adesea, abuzul contra copiilor sau împotriva soției, manifestat, mai cu seamă, în familiile defavorizate din punct de vedere economic, poate conduce și la abuz contra vârstnicilor. Acest abuz se situează, de fapt, în prelungirea celorlalte forme de violență în familie.

Abuzul contra persoanelor vârstnice, este generat de către o rudă, membru al familiei, care locuiește împreună cu o persoană vârstnică sau de către persoane care nu au calitatea de rude, dar care fac parte din anturajul vârstnicului sau care vin întâmplător în contact cu acesta. La aceste două categorii se adăugă și categoria instituțiilor care nu țin cont de condiția de persoană umană defavorizată a persoanei vârstnice.

În acest context, legislația română oferă un șir de trăsături caracteristice persoanei în etate și anume portretul vârstnicului-victimă a violenței în familie care constă în:

- persoană cu vârsta peste 65 de ani;
- cel mai adesea este o femeie singură;
- persoană fără roluri în societate, marginalizată și exclusă social, discriminată pe criteriul vârstei;
- prezența afecțiunilor fizice, mintale și senzoriale, cronice sau acute;
- capacitatea de apărare diminuată;
- mobilitate diminuată, pierderea autonomiei, incapacitatea de autoîngrijire, necesități de îngrijire care depășesc capacitățile îngrijitorului;

- sociodependență [2].

Exista următoarele categorii de abuz asupra persoanelor vârstnice: atacul (violența fizică), alimentația insuficientă (privarea de hrană), administrarea necorespunzătoare a medicamentelor (neadministrarea celor prescrise), abuzul emoțional, psihic și verbal, abuzul sexual, abuzul financiar, izolarea voluntară (sau ținerea vârstnicului în captivitate), neacordarea ajutorului în activitățile zilnice de îngrijire [6, p. 82].

Legislația națională nu descrie expres tipurile de violență față de vârstnici pe când legislația românească le descrie în mod detaliat prezentând o serie de aspecte specifice care trebuie luate în considerare:

- dificultățile economice: adeseori, cuplurile care au în îngrijire persoane vârstnice trebuie să se ocupe în paralel și de propriii copii, iar nevoile crescute (de exemplu, îngrijirile medicale) și solicitările persoanei vârstnice, uneori în mod revendicativ și stresant, contribuie la precipitarea actelor de violență împotriva ei. Asemenea acte apar, de cele mai multe ori, în familiile în care părinții sunt complet dependenți de propriii lor copii, în care nu există nici o posibilitate de a angaja persoane care să se ocupe de îngrijirea lor;

- mentalitatea: persoanele vârstnice sunt privite în societatea actuală ca fiind persoane fără ajutor, ale căror probleme impun măsuri medicale și sociale distincte;

- pierderea statusului de persoană activă: prin pensionarea și neimplicarea în alte tipuri de activități;

- transmiterea transgenerațională a abuzului: studiile arată că o parte însemnată dintre cei care își violentează părinții au fost ei înșiși victime ale violenței exercitate de aceștia;

- determinarea persoanei vârstnice de a ceda bunuri, locuința, alte valori în schimbul promisiunii de a i se acorda îngrijire: unii dintre susținători recurg la tot felul de acte de presiune și violență pentru a obține bunuri

rile chiar înainte de decesul proprietarului;

- conflictul dintre generații și tendința vârstnicilor de a-și trata copiii adulți ca și cum ar fi încă copii, contestându-le dreptul de a lua decizii, manifestând irascibilitate în diferite situații, motiv pentru care se instalează un climat de tensiune. Acest climat este cu atât mai conflictual cu cât între copii și părinți există incompatibilități în ceea ce privește valorile, atitudinile religioase, politice, morale și nu există preocuparea pentru achitarea reciprocă a unor obligații financiare;

- tipul de personalitate a vârstnicului: poate influența, în cea mai mare măsură, reacțiile anturajului familial, determinând, în cazul tipului pasiv-dependent și al celui indiferent, tendințe frecvente de violență, agresivitate sau abuz;

- internarea fără acordul vârstnicului într-un spital, azil, ospiciu reprezintă o altă formă de violență [5].

Legislația națională [1, art. 2] ne oferă o clasificare generală a violenței în familie al cărei subiect poate fi și persoana în etate dacă este membru de familie în conformitate cu prevederile legale [1, art.3]. În sensul reglementărilor naționale violența în familie este clasificată în:

- violență fizică-vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar;

- violență sexuală-orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie mi-

nor, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar;

- violență psihologică-impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar;

- violență spirituală - subestimare sau diminuare a importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, prin interzicere, limitare, luare în derâdere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile; alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare;

- violență economică-privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate; abuz de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile persoanei; interzicere a dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune; control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune; refuz de a susține familia; impunere la munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor; alte acțiuni cu efect similar;

- reacțiile de agresivitate contra bătrânilor cuprind o multitudine de forme, de la

neglijarea trebuințelor lor materiale și spirituale, la administrarea unor calmante sau alcool pentru a-i face mai ușor de manevrat, adeseori, pentru semnarea unor acte avantajoase pentru „susținătorii” legali și până la violența fizică propriu-zisă. Asemenea forme de abuz sunt extrem de dificil de estimat sau de prevenit, deoarece sunt ascunse, în majoritatea cazurilor, opiniei publice și asistenței sociale de specialitate.

Luând în considerare varietatea actelor de violență și agresiune contra vârstnicilor din familie, cercetătorii T. Hickey și L. Douglas Richard [8, p. 171-176] au clasificat violența împotriva acestora astfel:

- neglijare pasivă–constând în ignorarea, pur și simplu, a vârstnicilor de către proprii copii, fără a le acorda nici cel mai mic ajutor material sau sprijin afectiv, fără a-i vizita sau a se interesa de ei, în cazul în care locuințele părinților sunt separate de acelea ale copiilor;

- abuz verbal sau emoțional–constând în insulte, jigniri, supunerea la umilințe, tratarea lor ca ființe infantile, care nu au nici un drept la demnitate personală;

- neglijare activă–implicând izolarea deliberată a vârstnicilor, refuzul premeditat de a le mai da alimentele sau medicamentele necesare, internarea lor forțată în aziluri sau case pentru bătrâni;

- abuz fizic–constând în maltratarea propriu-zisă, manifestată prin bătăi și loviri, adeseori extrem de grave, cu consecințe fatale chiar.

La rândul lor, Stanley D. Eitzen și Maxine Baca Zinn clasificau formele de abuz împotriva vârstnicilor în felul următor [4, p. 289]:

- abuz fizic–loviri, pămui, folosirea unor restricții fizice în domeniul hranei și asistenței medicale;

- abuz cu caracter psihic–atacuri verbale, amenințări, folosirea ca mijloace de agresiune a fricii și izolării;

- abuz în ceea ce privește medicamentele–stimularea, de către medici și membrii familiei, a vârstnicilor pentru a lua medicamente cu efecte tranchilizante, în scopul de a-i manipula mai ușor;

- abuz material–furtul de bani și alte bunuri materiale de la vârstnici, dobândirea de bani sau proprietăți de la aceștia pe căi frauduloase, cel mai frecvent, prin înșelăciune și abuz de încredere, impunerea forțată a vânzării unor bunuri proprii, obligarea bătrânilor de a-și schimba testamentul în favoarea agresorilor sau a altor rude apropiate etc.;

- violarea unor drepturi–forțarea bătrânilor de a se interna într-un așezământ pentru persoane vârstnice.

Concluzii. Toate aceste forme specifice de abuz contra vârstnicilor nu pot fi ușor investigate, atât din cauza caracterului lor „privat”, manifestat, de cele mai multe ori, numai în cadrul familial, cât și din cauza conținutului vag, deschis oricăror interpretări, al noțiunilor menționate. Astfel, ceea ce pentru un vârstnic reprezintă o jignire sau o atitudine umilitoare, abuzul verbal sau emoțional, pentru alți vârstnici constituie o normalitate, o obișnuință [3, p. 306]. Mai ales, în familiile stereotipizate, cu handicap moral și economic, aceste forme de agresivitate sunt deosebit de frecvente, ca reacție la dificultățile cu care se confruntă aceste familii și ca produs al unui mod de viață caracterizat de relații tensionate între membri.

Referințe bibliografice

1. Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, În: Monitorul Oficial nr. 55-56 din data de 8.09.2008.
2. Hotărârea Guvernului României nr. 49 din 19 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial nr. 117 din 16 februarie 2011.
3. C. Robert Atchley, Social Forces and

- Aging, fifth edition, Belmont, California, Wadsworth Publishing Company, 1988.
4. D. Stanley Eitzen, Zinn Baca Maxine, Social Problems, fifth edition, Boston Allyn and Bacon, 1992.
 5. L. Gavrilu, LAROUSSE, dicționar de psihiatrie și psihopatologie clinică, Univers Enciclopedic, București, 1998.
 6. R. Demetrescu, Drepturile omului de vârstă a treia, Ed. I.R.D.O., București, 1994.
 7. S. Michael Bassis, J. Richard Gelles, Levine Ann, Social Problems, New York, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1982.
 8. T. Hickey, L. Douglas Richard, Neglect and Abuse of Older Family Members: Professional's Perspectives and Case Experiences, în „The Gerontologists”, nr. 21, 1981.
 9. V. Bucur, Probleme actuale ale vârstei a treia, Editura Eurostampa, Timișoara, 2001.
 10. Correctional Service Canada, Breaking The Cycle of Family Violence. A Resource Handbook, written and produced by Bonnie Hutchinson Enterprises Inc., Gt-tava, Ontario, 1988.
 11. http://www.medicinasportiva.ro/medicina%20sportiva/articole/Batranetea%20si%20activitatea%20fizica.html#Definitia_batranetii_si_clasificarea_ei (accesat la data de 23.03.2017).

Despre autori

Ștefan BELECCIU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept polițienesc”
a Facultății Securitate Civilă
și Ordine Publică, Academia „Ștefan cel
Mare” a MAI al Republicii Moldova
e-mail: stefan31belecciu@gmail.com
tel.: 079407525

Ion COJOCARU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
avocat, Brașov, România
e-mail:
tel.:

About authors

Ștefan BELECCIU,
PhD, associate professor,
Chief of the Department „Police Law”
of the Faculty Civil Security and Public Order
Academy „Stefan cel Mare” of MIA
of the Republic of Moldova
e-mail: stefan31belecciu@gmail.com
tel.: 079407525

Ion COJOCARU,
PhD, associate professor,
lawyer, Brashov, Romania
e-mail:
tel.:

CZU 343.346

CONCEPTUL DE REGULĂ DE SIGURANȚĂ A TRAFICULUI RUTIER**Simion CARP,**

doctor în drept, conferențiar universitar

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Ion SLISARENCO,

Master în drept, doctorand, lector universitar,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În prezent, în legislația în vigoare care asigură protecția juridică a siguranței traficului rutier, precum și în cea care prevede răspunderea juridică penală sau contravențională pentru încălcarea regulilor de siguranță a traficului rutier și pentru vătămarea sănătății sau provocarea decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, nu se utilizează o noțiune unică cu referire la regulile care periclitează siguranța traficului rutier. În articolul științific de față, se propune conceptul de regulă de siguranță a traficului rutier.

Cuvinte-cheie: trafic rutier, accident rutier, regulă de siguranță, vătămarea sănătății, lipsire de viață, imprudență.

THE CONCEPT OF THE ROAD TRAFFIC SAFETY RULE**Simion CARP,**

associate professor, PhD, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA

Ion SLISARENCO,

master in law, PhD student, university lecturer,

Academy „Ștefan cel Mare” of MIA

Currently, the enforced legislation that ensures legal protection of the road safety, as well as the legal framework providing for legal criminal or administrative liability for violation of road safety rules as well as the health damages or for manslaughter as a result of violation of road safety rules, does not apply a unified term when making reference to the rules that endanger the safety of the road traffic. This scientific article, submits the concept of road traffic safety rule.

Keywords: road traffic, road accident, safety rule, health damage, manslaughter, imprudence.

Introducere. Cercetarea conținutului constitutiv al unei infracțiuni se realizează prin examinarea semnului principal al acesteia, și anume: fapta prejudiciabilă, act material de conduită interzis de legea penală. Pentru o mai bună înțelegere a materiei, dezvăluim că, în concret, fapta prejudiciabilă constă dintr-o manifestare exterioară a rezoluției infracționale, iar sub aspect abstract, aceasta reprezintă o activitate fizică prevăzută de textul normei care descrie infracțiunea, activitate desemnată de legiuitor fie printr-un cuvânt sau o anumită expresie.

Necesitatea clarificării semnificației acestor expresii este dictată în primul rând de faptul că terminologia utilizată atât în legea penală, cât și în cea contravențională,

legi care sunt îmbibate cu dispoziții de blanșetă, – nu întotdeauna coincide cu cea din actele normative la care fac trimitere acestea. În al doilea rând, exigențele statului de drept și necesitatea respectării drepturilor omului reclamă legi de calitate, în care noțiunile să fie precise și cu același conținut în toate legile care fac parte dintr-un anumit domeniu de reglementare.

Atât jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova, care, de fapt, a conchis că o lege de calitate are menirea de a exclude posibilitatea incriminării și definirii infracțiunilor într-o formulă ambiguă și incertă, cât și CtEDO, de nenumărate ori au statuat faptul că legiuitorul are obligația de a asigura definirea clară a oricărei infrac-

țiuni prin lege în virtutea art.7 din CEDO, și că persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (*cauza Kokkinakis vs. Grecia din 25 mai 1993*) [6].

Principiile unanim recunoscute cum ar fi cel al legalității, al calității legii penale și cel al securității juridice impun legiuitorului obligația de a asigura calitatea legii penale și reclamă caracterul accesibil și predictibil al normelor juridico-penale.

După cum conchide pe bună dreptate autorul Giurgiu N., însuși principiul legalității incriminării pretinde legiuitorului adoptarea unor texte cât mai complete pentru a acoperi toate ipotezele de bază ale incriminării și cât mai precise pentru a servi la stabilirea comodă și exactă a sensului unor termeni sau expresii și la determinarea faptei fără echivoc a limitelor reale ale câmpului incriminării [5, p. 27].

Este indubitabil că de corectitudinea formulării noțiunilor în cadrul actului normativ depinde eficacitatea influențării juridice, precum și realizarea scopurilor urmărite de către legiuitor, aceasta datorându-se faptului că specificul definițiilor constă în aceea că ele reprezintă temelia, pivotul actelor normative [2, p. 4].

Cât privește textul legislativ, acesta nu trebuie să lase un spațiu de percepție atât de larg. În cadrul unui text legislativ, dimensiunile informației trebuie să fie precise, cu limite rigurose trasate: ori de câte ori ar fi citit un astfel de text, el trebuie perceput în același mod. În vederea asigurării preciziei textului legislativ, este necesară, înainte de toate, acordarea unei atenții cuvenite următoarelor exigențe privind terminologia: claritatea; univocitatea; aprobarea practică; autoexplicabilitatea; economia exprimării; neutralitatea expresivă; lipsa încărcăturii semantice suplimentare a termenului, datorată unor factori socioculturali; respectarea regulii „o singură noțiune – un singur termen”; unitatea terminologiei aplicate pe parcursul întregii legislații sau al principalelor ei domenii;

constanța terminologiei [2, p. 5].

În prezent, în legislația în vigoare care asigură protecția juridică a siguranței traficului rutier, precum și în cea care prevede răspunderea juridică penală sau contravențională pentru încălcarea regulilor de siguranță a traficului rutier și pentru vătămarea sănătății sau provocarea decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, nu se utilizează o noțiune unică cu referire la regulile care periclitează siguranța traficului rutier.

Supportul metodologic și teoretico-științific al cercetării de față îl constituie un complex de metode general-științifice, bazate pe cunoștințe juridico-penale, care au asigurat unitatea analizei gnoseologice a subiectului supus investigării în întreaga complexitate a sa. Dintre procedeele logice și metodele aplicate am evidențiat analiza și sinteza, abstractizarea și generalizarea, inducția și deducția, metoda sistemică, comparativă, s-a apelat la un șir de principii filosofice generale, ca: obiectivitatea, legătura dintre teorie și practică.

Rezultate obținute și discuții. De altfel, utilizarea unor noțiuni diferite cu referire la unele și aceleași reguli de siguranță a traficului rutier în diferite acte legislative, denaturează și esența juridică a faptei de încălcare a acestor reguli, iar prin aceasta, se știrbește din caracterul precis, univoc și clar al legii care interzice asemenea fapte sub amenințarea aplicării unei sancțiuni corespunzătoare gravității acestora.

În această ordine de idei, considerăm că în parcursul nostru științific asupra subiectului supus investigării, clarificarea și statuarea conceptului de regulă de siguranță a traficului rutier va contribui în mod direct și la determinarea esenței și naturii juridice a faptei de încălcare a acestor reguli, – concept pe care îl considerăm ca fiind reușit atât din punctul de vedere al simplificării practicii de transpunere în viață a normelor de drept, cât și din perspectiva asigurării unei doze de exactitate, simplitate și concizie a normelor în lege.

Suștinem că doza de claritate care o vom aduce prin stabilirea conceptului de regulă de siguranță a traficului rutier va contribui esențial la minimalizarea activității legislative spontane și nesistemice ulterioare, precum și va spori nivelul de coerență și calitate a legislației în vigoare, iar utilizarea lui în activitatea de legiferare va conduce la elaborarea unor legi eficiente ca formă și perfecte ca conținut.

Conform Dicționarului juridic penal [1, p. 260], siguranța circulației reprezintă asigurarea bunei funcționări a mijloacelor de transport și a traficului pe căile de transport pentru a preveni producerea de prejudicii persoanelor și bunurilor, siguranța circulației pe drumurile publice făcând parte din siguranța circulației tuturor tipurilor de transporturi.

În conformitate cu prevederile Legii cu privire la siguranța traficului rutier [8], traficul rutier reprezintă un sistem dinamic complex, constituit din pietoni și vehicule care, în procesul deplasării pe drumurile publice în condiții stabilite, generează un ansamblu de relații juridico-sociale. Acest sistem complex aflat într-o permanentă dinamică nu poate fi static după natura sa, ci se desfășoară în anumite condiții stabilite, reglementate, bine determinate și nicidecum nu haotic, sau anarhic. Doar respectarea cu strictețe a acestor condiții prestabilite va asigura traficului rutier doza de siguranță necesară.

Aceeași lege definește siguranța traficului rutier ca fiind o stare de lucruri în traficul rutier care reflectă gradul de protecție a participanților la trafic împotriva accidentelor și consecințelor acestora. Această stare de lucruri la fel nu are un caracter static, datorită faptului că zilnic se săvârșesc abateri de la condițiile prestabilite care asigură siguranța traficului rutier prin diferite încălcări ale regulilor de comportament fie al participanților la traficul rutier, fie al altor subiecți în a căror atribuții intră asigurarea securității traficului rutier.

Este de menționat că aceste reguli de comportament în traficul rutier în diferite

acte normative sunt denumite cu noțiuni diferite, iar esența acestora și expansiunea lor juridică nu întotdeauna este înțeleasă de către destinatarii legii.

Astfel, Legea privind siguranța traficului rutier [8] numește aceste reguli cu următoarele noțiuni: „reguli din domeniul siguranței traficului rutier”, „reguli de circulație pe drumurile publice”, „reguli privind siguranța traficului rutier și protecția mediului”, „reguli privind circulația vehiculelor”.

Regulamentul circulației rutiere [7] numește regulile de comportament în traficul rutier cu următoarele noțiuni: „reguli de circulație”, „reguli ce asigură circulația rutieră”, „reguli de conducere preventivă”, „reguli pentru circulația vehiculelor”, „reguli privind circulația vehiculelor”, „reguli ce determină circulația”, „standarde ce țin de siguranța traficului rutier”, „norme tehnice de exploatare”.

Totodată, faptele prejudiciabile care atentează la siguranța traficului rutier precum și la viața și sănătatea persoanei săvârșite ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier își găsesc sediul de incriminare la momentul actual în cadrul Capitolului XII al Părții Speciale a C.pen. al RM intitulat generic „Infrațiuni în domeniul transporturilor”, și anume în grupul infracțiunilor contra siguranței traficului rutier din care fac parte infracțiunile contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale condiționate de respectarea regulilor de siguranță a traficului rutier de către conducătorul de vehicul și infracțiunile contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale determinate de respectarea obligațiilor în vederea asigurării siguranței traficului rutier de către persoanele responsabile în acest sens, altele decât conducătorul de vehicul.

La categoria acestor infracțiuni legiuitorul a atribuit următoarele infracțiuni: „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport” – art.264 C.pen. al RM, „Condu-

cerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare” – alin.(1) art.264¹ C.pen. al RM; „Predarea cu bună știință a conducerii mijlocului de transport către o persoană care se află în stare de ebrietate, dacă această acțiune a provocat urmările indicate la art.264 – alin.(2) art.264¹ C.pen. al RM, „Refuzul, împotrivirea sau eschivarea conducătorului mijlocului de transport de la testarea alcoolscopică, de la examenul medical în vederea stabilirii stării de ebrietate și a naturii ei sau de la recoltarea probelor biologice în cadrul acestui examen medical – alin.(3) art.264¹ C.pen. al RM, „Punerea în exploatare a mijloacelor de transport cu defecte tehnice vândute” – art.265 C.pen. al RM, „Părăsirea locului accidentului rutier” – art.266 C.pen. al RM, „Încălcarea regulilor privind menținerea ordinii și securitatea circulației” – art.269 C.pen. al RM, „Falsificarea elementelor de identificare a autovehiculelor” – art.276 C.pen. al RM.

De asemenea, C.contr. al RM în Capitolul XIII intitulat generic „Contravenții în domeniul circulației rutiere” prevede răs-punderea contravențională pentru un șir de contravenții care atentează la siguranța traficului rutier.

Astfel, C.contr. al RM [3] numește regulile de comportament al participanților la traficul rutier cu următoarele noțiuni: „reguli de exploatare a vehiculelor”, „reguli de înmatriculare sau de înregistrare de stat, de revizie tehnică a vehiculelor”, „reguli de amplasare a numărului de înmatriculare”, „reguli privind permisul de conducere”, „reguli de folosire a centurii de siguranță, a căștii de protecție, a vestei de protecție-avertizare fluorescent-reflectorizantă, a sistemului de reținere pentru copii”, „reguli privind convorbirile radio-telefonice”, „reguli de traversare a liniei de cale ferată”, „reguli de oprire și de acordare de prioritate pietonilor și altor participanți la traficul rutier”, „reguli de circulație în zonele rezidențiale”, „reguli de circulație rutieră”,

„norme de conducere preventivă”, „reguli de circulație”, iar C.pen. al RM [4] numește regulile de comportament al participanților la traficul rutier cu următoarele noțiuni: „reguli de securitate a circulației mijloacelor de transport”, „reguli de exploatare a mijloacelor de transport”, „reguli de exploatare a mijloacelor de transport ce asigură securitatea circulației”, „reguli privind menținerea ordinii și securitatea circulației”.

Constatăm că aceste noțiuni nu sunt identice nici după conținut, nici după întinderea domeniului de reglementare pe care îl cuprind. De aceea, făcând o analiză a acestora, am dedus patru noțiuni esențiale a căror conținut ne interesează într-un mod principal, și anume:

- regulă de circulație în traficul rutier;
- regulă de exploatare a vehiculelor;
- regulă de siguranță a circulației în traficul rutier;
- regulă de siguranță a traficului rutier.

Menționăm din start că elucidarea acestor noțiuni o vom face doar cu referire la traficul rutier, exceptând domeniul circulației transporturilor feroviar, naval, aerian și prin conducte.

Astfel, *regula de circulație în traficul rutier* este o regulă de comportament al participantului la traficul rutier care stabilește drepturi, dar și îndatoriri, obligații pentru participanții la traficul rutier, care sunt expres prevăzute de RCR, și a căror respectare este impusă tuturor celor care participă la traficul rutier. În procesul său dinamic, traficul rutier este condiționat de respectarea acestor reguli pentru a se desfășura în deplină siguranță.

Drept exemplu de încălcare a unei reguli de circulație în traficul rutier ne poate servi următorul caz din practica judiciară: „La 23 decembrie 2016, aproximativ la ora 18.20, inculpatul T. V. I. conducea autoturismul de model „Mitsubishi Colt”, cu n. î. xxx, și se deplasa pe str. Muncești, din direcția str. Băcioii Noi, în direcția str. Aeroportul Vechi, mun. Chișinău. În timpul deplasării, ajungând pe un sector de drum fără iluminare, în

preajma imobilului nr.728, inculpatul T. V. I. n-a manifestat prudență sporită la trafic, n-a ținut permanent seama de totalitatea factorilor ce caracterizau condițiile rutiere, intensitatea și nivelul de organizare a traficului rutier, de care trebuie să țină cont fiecare conducător la determinarea vitezei necesare deplasării în siguranță, n-a apreciat corect situația rutieră, în care se afla autovehiculul la momentul respectiv, nu a adaptat o viteză corespunzătoare condițiilor de drum, care i-ar garanta securitatea circulației, prin ce a încălcat prevederile pct.45 subpunctul 1) Regulamentul circulației rutiere, potrivit căruia „conducătorul trebuie să conducă vehiculul în conformitate cu limita de viteză stabilită, ținând permanent seama de următorii factori: a) starea psihofiziologică ce influențează atenția sau reacția; b) dexteritatea în conducere care i-ar permite să prevadă situațiile periculoase; c) starea tehnică a vehiculului și particularitățile încărcăturii d) condițiile rutiere; e) situația rutieră” și subpunctul 2) același punct, potrivit căruia „în cazul în care în limita vizibilității apar obstacole care pot fi observate de conducător, el trebuie să reducă viteza sau chiar să oprească pentru a nu pune în pericol siguranța traficului”, pct. 3 același Regulament, potrivit căruia „participanții la trafic sunt obligați să respecte regulile de circulație, semnificația mijloacelor de semnalizare rutieră, semnalele și indicațiile agentului de circulație, condițiile tehnice ale prezentului Regulament și prin acțiunile lor să nu cauzeze prejudicii altor participanți la trafic, să nu-i expună pericolului, precum și să nu creeze neîntemeiat obstacole circulației care ar depăși pe acele care sunt provocate de circumstanțe iminente” și a încălcat cerințele art. 22 alin.(4) Legea privind siguranța traficului rutier, nr. 131-XVI din 07 iunie 2007, conform căruia „participanții la trafic sunt obligați să manifeste un comportament care să asigure fluenta și siguranța traficului, să nu periclitizeze siguranța unor alți participanți la trafic”, iar ca urmare a comis tamponarea pietonului B. A. V., care traversa carosabilul de la stânga la dreapta relativ deplasării unității de transport, cauzându-i ultimului, conform

Raportului de expertiză judiciară, nr. 26/D din 26 ianuarie 2017, fractura liniară a bazei odontoidului fără deplasare; subluxarea articulației atlanto-axială, care au fost cauzate în urma hiperflexiei sau extensiei articulației vertebrelor cervicale; traumă cranio-cerebrală închisă manifestată prin contuzie cerebrală medie; fractură bimaloleară gambei drepte cu dereglarea fragmentelor; fractura epimetafizei proximale gleznei drepte, care se califică ca vătămare gravă.” [10].

Astfel, regulile încălcate de către făptuitorul din speța dată reprezintă reguli de circulație în traficul rutier și nu reprezintă, de exemplu, reguli de exploatare a vehiculelor.

Regula de exploatare a vehiculelor este regula impusă participantului la trafic în persoana conducătorului de vehicul, de a exploata vehiculul în cadrul procesului de trafic rutier în deplină siguranță fără abatere de la normele ce asigură exploatarea acestuia, și în conformitate cu care vehiculul este admis în traficul rutier. Regulamentul circulației rutiere [7] obligă conducătorul de vehicul ca înainte de plecare să verifice starea tehnică a vehiculului și să o supravegheze pe parcurs, în special funcționarea sistemelor de direcție, de frânare, dispozitivelor de iluminare și semnalizare, iar în timpul deplasării să poarte centura de siguranță și să se asigure că și pasagerii au cuplat centurile, dacă autovehiculul este echipat cu acestea.

Drept exemplu de încălcare a unei reguli de exploatare a vehiculului ne poate servi următorul caz din practica judiciară: „D.C., la 01 aprilie 2017, aproximativ la ora 13 și 50 min., în timp ce se afla la volanul autovehiculului de model „Dacia Logan”, cu n/î xxx, în calitate de conducător auto la „xxx” taxi xxx, se deplasa pe str. 31 August 1989, mun. Chișinău, din direcția str. Petru Movilă spre str. S. Lazo, mun. Chișinău, ajungând în preajma imobilului nr.141 de pe str.31 August 1989, a oprit pentru îmbarcarea pasagerilor, iar după ce pe bancheta din față dreapta s-a așezat cet. xxx, iar pe ușa spate dreapta a urcat cet. xxx, urmând să se urce și cet. xxx, conducătorul auto manifestând neatenție la trafic, a igno-

rat cerințele „Regulamentului Circulației Rutiere”, Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 357 din 13.05.2009 și anume, prevederile pct.14.) în conformitate cu care conducătorului de vehicul îi este interzis: să deschidă portierele vehiculului în timpul mersului sau să pornească de pe loc cu portierele deschise; repunând automobilul în mișcare, moment în care cet. xxx abia urca prin ușa spate dreapta, aceasta și-a pierdut echilibrul și a căzut jos. În consecință, cet. xxx i-au fost cauzate conform raportului de expertiză judiciară nr.xxx din xxx, fractura metaepifizei proximale a humerusului drept cu echimoză la acest nivel, fractura maleolei laterale gleznei drepte cu edem al țesuturilor moi la acest nivel, excoriații ale țesuturilor moi la nivelul plantei drepte, vătămări care condiționează dereglarea sănătății de lungă durată și în baza acestui criteriu se califică ca vătămare medie” [9].

Astfel, repunerea în mișcare a vehiculului fără luarea măsurilor necesare de precauție pentru a evita accidentul în traficul rutier manifestată prin pornirea acestuia cu portierele deschise constituie încălcarea unei reguli de exploatare a vehiculului.

De fapt, regulile de exploatare a vehiculelor sunt cuprinse în Secțiunea a 18-a „Condiții tehnice pentru admiterea în circulație a autovehiculelor și remorcilor” din RCR, unde sunt nominalizate devierile de la normativele tehnice, în ale căror cazuri este interzisă exploatarea vehiculelor și un vehicul care nu corespunde acestor normative tehnice nu trebuie admis în traficul rutier, iar circulația cu un asemenea vehicul constituie o încălcare a regulilor de exploatare a acestuia. Spre deosebire de regulile de circulație în traficul rutier care pot fi încălcate doar în timpul circulației vehiculului, fie în timpul participării la traficul rutier în calitate de pieton, pasager, sau alt participant la trafic, regula de exploatare a vehiculului poate fi încălcată și în timpul staționării vehiculului și anume, de exemplu, prin neluarea măsurilor adecvate care vor exclude pornirea de la sine a vehiculului sau utilizarea lui în lipsa conducătorului, înainte de părăsirea vehiculului

de către conducător (regulă fixată la alin.(1) pct.71 RCR).

Faptul că regulile de circulație în traficul rutier pot fi încălcate doar de către participanții nemijlociți la traficul rutier în calitate de conducător de vehicul, pasager, pieton sau alt participant la trafic, iar în contextul infracțiunii prevăzute de art.264 C.pen. al RM și al contravenției prevăzute de art. 242 C.contr. al RM doar de către conducătorul de vehicul, nu trezește anumite dubii. Însă încălcarea regulilor de exploatare a vehiculelor este o abatere care poate fi săvârșită atât de conducătorul de vehicul ca fiind de neconceput, decât în legătură cu conducerea de către acesta a vehiculului, cât și de o altă persoană responsabilă pentru starea tehnică sau pentru exploatarea corespunzătoare a vehiculelor, care pune în exploatare un vehicul cu defecte tehnice vădite sau altfel încălcă grav regulile de exploatare a vehiculului ce asigură securitatea circulației, însă nu în legătură cu conducerea nemijlocită a vehiculului de către această persoană. Din atare considerente, este imperativ de a delimita infracțiunea prevăzută la art.264 C.pen. al RM de cea de la art.265 C.pen. al RM.

Astfel, constatăm că regulile de circulației în traficul rutier și regulile de exploatare a vehiculelor sunt stabilite în mod obligatoriu în cadrul unor acte normative, precum RCR, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.357 din 13.05.2009, Legea privind siguranța traficului rutier nr.131-XVI din 07.06.2007, acestea fiind principalele acte de referință pentru art.264 C.pen. al RM și art.242 C.contr. al RM, acestea fiind norme cu dispoziții de blanchetă care fac trimitere la aceste acte normative. Însă RCR și Legea privind siguranța traficului rutier cuprind în sine atât regulile de circulației în traficul rutier și regulile de exploatare a vehiculelor, cât și alte reguli de siguranță a circulației în traficul rutier care nu neapărat vor fi de securitate a circulației rutiere sau de exploatare a vehiculelor.

Deci, după întinderea sa, regula de siguranță a circulației în traficul rutier este o

regula mai cuprinzătoare decât regula de circulație în traficul rutier sau regula de exploatare a vehiculelor. Arealul mai larg al acesteia se datorează faptului că securitatea circulației în traficul rutier este asigurată nu doar prin respectarea regulilor de circulație în traficul rutier sau regulilor de exploatare a vehiculelor, ci și de respectarea altor reguli, obligații, îndatoriri, care nu sunt opozabile doar participanților la traficul rutier în calitate de conducător de vehicul, pieton, pasager, sau alt participant la traficul rutier, ci unui cerc mai larg de subiecți cum ar fi:

- persoana responsabilă de exploatarea și starea tehnică a vehiculelor;
- persoana cu funcție de răspundere ori persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală responsabilă de regimul de lucru al șoferilor sau mecanizatorilor;
- persoana responsabilă pentru starea tehnică a căilor de comunicație, a instalațiilor de pe ele, a mijloacelor de telecomunicații sau de semnalizare ori a mijloacelor de transport;
- persoana responsabilă de menținerea ordinii și securitatea circulației;
- lucrătorul din transportul auto;
- persoane responsabile de amenajarea, întreținerea și exploatarea drumurilor publice, trecerilor la nivel cu calea ferată și altor construcții rutiere;
- persoane responsabile de executarea lucrărilor pe drum;
- persoana responsabilă de organizarea traficului rutier prin măsuri juridico-organizatorice și ingineresti de sistematizare, reglementare și dirijare a traficului rutier ș.a..

În această ordine de idei, în demersul de a determina natura juridică distinctă a faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier și a faptelor de vătămare a sănătății și de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, fundamentăm un concept nou, și anume conceptul de **regulă de siguranță a traficului rutier**.

Propunem propria noțiune a *regulii de siguranță a traficului rutier*, prin care trebuie să înțelegem totalitatea regulilor de circulație în traficul rutier, a regulilor de exploatare a vehiculelor precum și a altor reguli de siguranță a circulației în traficul rutier care sunt expres stabilite de actele normative care reglementează și asigură protecția juridică a siguranței traficului rutier, și sunt destinate să asigure desfășurarea în deplină siguranță a traficului rutier.

Sușținem că anume această noțiune va cuprinde absolut toate regulile existente în domeniul siguranței traficului rutier, iar fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier, precum și faptele de vătămare a sănătății sau de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, necesită o apreciere juridică distinctă, o legiferare separată și un tratament sancționator separat ca contravenții contra siguranței traficului rutier precum și ca contravenții/infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei.

Regulile de siguranță a traficului rutier sunt cuprinse în RCR și în Legea privind siguranța traficului rutier. Prezentul și în vigoare Regulament al circulației rutiere este cel aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.357 din 13.05.2009 [7], care de la aprobarea lui a suferit numeroase modificări, ultima fiind datată la 24.07.2017, intervenții datorate dezvoltării vertiginoase a societății precum și a relațiilor sociale și a diversității situațiilor ce necesită o reglementare strictă. Siguranța traficului rutier apare ca o valoare care necesită a fi protejată prin instituirea de reguli, obligații, interdicții, drepturi ale tuturor participanților la traficul rutier, iar asigurarea protecției acesteia va contribui și la protejarea vieții și sănătății persoanelor, a proprietății acestora precum și a mediului.

Ținând cont de conceptul propus, și anume de a utiliza o noțiune unică de regulă de siguranță a traficului rutier, sușținem că fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier își conturează în acest context adevărata esență și natură juridică.

Concluzii. Instituirea unei răspunderi determinate pentru fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier distincte de răspunderea penală se impune ca fiind imperativă. Acest fapt se datorează în primul rând logicii precum că aceste abateri constituie încălcări ale unei ordini administrative de organizare și de desfășurare în deplină siguranță a traficului rutier, iar admiterea lor trebuie să atragă după sine și răspunderea administrativă (contravențională) cuvenită și nu cea penală. Suntem de acord ca unele încălcări ale regulilor de siguranță a traficului rutier să fie catalogate și sancționate penal ca infracțiuni contra siguranței circulației transporturilor și anume ca infracțiuni contra siguranței traficului rutier, însă doar în varianta componentelor formale de infracțiune cum este art.264¹ C.pen. al RM „conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare”.

Faptelor de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier care necesită a fi incriminate ca infracțiuni trebuie să le fie determinată natura juridică infracțională nu prin prisma consecințelor prejudiciabile negative cauzate, ci prin prisma însăși a pericolului social al acestora prin săvârșirea lor, fără a aștepta încă producerea de consecințe sub forma vătămarilor sănătății fie decesul persoanei. Siguranța traficului rutier reprezintă o valoare care are menirea de a proteja viața, sănătatea persoanei, mediul, patrimoniul și alte valori și relații sociale importante în cadrul unei comunități, iar cele mai periculoase fapte care atentează la siguranța traficului rutier necesită a fi incriminate la nivel de infracțiune de pericol, nu de infracțiune-rezultat.

Prea importante sunt valorile și relațiile sociale prejudiciate în urma încălcărilor regulilor de siguranță a traficului rutier ca pentru sancționarea penală a acestora să așteptăm producerea de consecințe negative. Acestea trebuie prevenite, combătute, sancțio-

onate fără nici o întârziere.

În al doilea rând, determinarea naturii juridice a faptei încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier ca contravenție sau ca infracțiune nu trebuie făcută prin prisma urmărilor prejudiciabile cauzate și din considerentul că atunci când acestea survin din imprudență, ca rezultat al încălcării intenționate sau din imprudență a regulilor de siguranță a traficului rutier, făptuitorul nu este în stare de a le controla. Aceasta presupune că în situația admiterii încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier, făptuitorul în persoana conducătorului de vehicul, de exemplu, scapă de sub control vehiculul care în virtutea legilor fizicii, inerției, vitezei, greutateii etc. nu mai poate fi stăpânit, și respectiv toate distrugerile și vătămarile pe care le va produce nu vor putea fi într-un oarecare mod controlate de făptuitor, nici sub formelor, nici sub numărul sau nivelul de gravitate. Făptuitorul în atare situație nu poate prevedea caracterul vătămarilor sănătății, spre exemplu, ca să își poată ordona comportamentul în vederea neadmiterii cauzării vătămării sănătății de un anumit grad fie decesul persoanei, în vederea săvârșirii unei infracțiuni sau contravenții. Vehiculul scăpat de sub control poate trece într-o etapă când nu mai poate fi recuperat, aceasta fiind deja conform legii fizicii peste putințele unui om. Practica judiciară cunoaște cazuri când urmările prejudiciabile survenite, s-au datorat însăși faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier de către însăși victimă atunci când, de exemplu, aceasta circulând cu un ciclomotor fără a avea montată casca de protecție a fost accidentată de un automobil, fiindu-i cauzate vătămări grave ale sănătății care nu aveau să survină dacă aceasta avea montată casca de protecție.

În al treilea rând, determinarea naturii juridice a faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier nu implică doar aprecierea acesteia ca fiind contravenție sau infracțiune, ci necesită și o distingere a acesteia de faptele de vătămare a sănătății și de provocare a decesului persoanei din impru-

dență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier. Această clarificare se impune datorită faptului că în prezent, în practica judiciară se tolerează aprecierea naturii și esenței juridice a faptei în funcție de atitudinea psihică a făptuitorului față de vătămările sănătății sau față de decesul persoanei ca urmări prejudiciabile ale faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier, fără a determina natura juridică însăși a faptelor de vătămare a sănătății sau de provocare a decesului persoanei din imprudență ca rezultat al încălcării regulilor de siguranță a traficului rutier.

Ideea precum că dacă vătămările sănătății sau decesul persoanei au fost cauzate din intenție, fapta urmează a fi calificată ca infracțiune contra vieții și sănătății persoanei, iar dacă acestea au fost cauzate din imprudență, fapta se califică ca infracțiune în domeniul transportului nu poate fi tolerată. În legătură cu această idee, am formulat un șir de întrebări pe care le adresăm deschis, însă vom propune și răspunsurile pe care le considerăm adevărate și adecvate necesităților și imperativelor unui stat de drept:

1. Se schimbă oare natura faptei prejudiciabile din cauza unei alte atitudini psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile a căror survenire acesta măcar nici nu o poate controla?

2. Se schimbă oare natura faptei de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier soldată cu vătămarea medie sau gravă a sănătății fie cu decesul persoanei în fapta de vătămare intenționată medie sau gravă a sănătății sau în omor intenționat din cauza unei alte atitudini psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile?

3. Se schimbă oare obiectul de atentare al faptei prejudiciabile din cauza unei alte atitudini psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile?

4. Dacă din cauza unei alte atitudini psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile, vătămarea intenționată medie sau gravă a sănătății sau omorul intenționat se califică ca infracțiune contra vieții și sănă-

tății persoanei, atunci pentru fapta intenționată de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier făptuitorul nu răspunde penal (sau contravențional)?

5. Atitudinea psihică intenționată a făptuitorului față de urmările prejudiciabile sub forma vătămării medii sau grave a sănătății sau decesul persoanei face oare ca relațiile sociale cu privire la siguranța traficului rutier să nu mai fie importante și atentarea asupra acestora să rămână nesancționată?

Nu suntem de acord cu această regulă stabilită axiomatic din considerentul că forma de vinovăție diferită manifestată prin atitudinea psihică a făptuitorului față de urmările prejudiciabile nu poate schimba obiectul de atentare al unei anumite fapte prejudiciabile, și nicidecum nu poate schimba natura juridică a faptei. Forma de vinovăție nu poate transforma o faptă infracțională în altă faptă infracțională atâta timp cât ea se raportează la consecințele infracționale. Forma de vinovăție nu poate transforma o urmare prejudiciabilă în faptă infracțională sau o faptă infracțională în metodă de comitere a infracțiunii. Indiferent de forma de vinovăție a făptuitorului față de urmările prejudiciabile, acesta trebuie să poarte răspundere și pentru fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier.

Situația existentă în momentul de față în practica judiciară și în tratările doctrinare cu privire la aplicarea răspunderii penale pentru încălcarea regulilor de siguranță a traficului rutier care a cauzat vătămarea sănătății sau decesul persoanei din imprudență este departe de a corespunde cu principiile generale și speciale ale dreptului precum și cu realitatea juridică imperfectă și plină de ambiguități care duc la încălcarea flagrantă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului care, nu de puține ori, conduc la condamnarea statului Republica Moldova de către CtEDO.

Referințe bibliografice

1. Antoniu Gh., Bulai C., Chivulescu Gh., Dicționar juridic penal, Editura Știin-

- țifică și Enciclopedică, București, 1976 (287p.).
2. Brînză S., Stati V., Cu privire la posibilitatea neconstituționalitate a unor amendamente recente operate în Codul penal și în Codul contravențional Partea I. În: „Revista națională de drept”, 2017, nr.1, (p.2-12); Ушакова Л. Н., Общие правила формулирования дефиниций. În: Молодой ученый, 2008, nr.1, с.190-196; Грузинская Е.И., О правилах применения языковых средств при конструировании юридических норм. În: Экономика, социология и право, 2013, № 12, с.126-128.
 3. Codul contravențional al Republicii Moldova. Legea nr.218-XVI din 24.10.2008 (intrat în vigoare: 31.05.2009) // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.3-6/art.15 din 16.01.2009, Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78-84/art.100 din 17.03.2017.
 4. Codul penal al Republicii Moldova. Legea nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.28-129/art.1012 din 13.09.2002, Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/art.195 din 14.04.2009.
 5. Giurgiu N., Legea penală și infracțiunea (doctrină, legislație, practică judiciară). Ediție revăzută și adăugită. Iași: GAMA, 1994. (400p.).
 6. Hotărârea Curții Constituționale nr.6 din 16.04.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și Codul de procedură penală (confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită) (Sesizarea nr. 60a/2014) // Publicat : 15.05.2015 în Monitorul Oficial Nr. 115-123 art. Nr: 10, în vigoare: 16.04.2015.
 7. Hotărârea Guvernului nr.357/13.05.2009. Hotărâre cu privire la aprobarea Regulamentului circulației rutiere // Monitorul Oficial al Republicii Moldova 92-93/art.409, 15.05.2009. Intrat în vigoare: 15.07.2009.
 8. Legea privind siguranța traficului rutier nr.131-XVI din 07.06.2007 // Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 11-21/art.6 din 23.01.2015 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova 103-106/art.443 din 20.07.2007.
 9. Sentința Judecătorei Chișinău din 09.02.2018. Dosarul nr.1-469/2017.
 10. Sentința Judecătorei Chișinău din 15.02.2018. Dosarul nr.1-483/2017.

Despre autori

Simion CARP,
doctor în drept, conferențiar universitar
e-mail: simion.carp@gmail.com
tel.: 079505500

Ion SLISARENCO,
master în drept, doctorand,
lector universitar al Catedrei
„Științe penale” a
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: vanciu.jawa@mail.ru
tel.: 060292220

About authors

Simion CARP,
PhD, associate professor
e-mail: simion.carp@gmail.com
tel.: 079505500

Ion SLISARENCO,
master in law, PhD student,
university lecturer of the Department
„Criminal Sciences” of the Academy
„Ștefan cel Mare” of MIA
e-mail: vanciu.jawa@mail.ru
tel.: 060292220

CZU 343.326

CREAREA SAU CONDUCEREA UNEI ORGANIZAȚII CRIMINALE CU SCOPUL DE A COMITE UNA SAU MAI MULTE INFRAȚIUNI CU CARACTER TERORIST

Radion COJOCARU,

doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Andrei CAZACICOV,

master în drept, asistent universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Fenomenul terorismului s-a împânzit în toate sferele activității umane, fapt ce condiționează necesitatea unei protecții cât mai eficient posibil, inclusiv la nivel legislativ, de orice formă de manifestare a acestuia. Studiul este orientat spre analiza comparativă a normei stipulate la art. 284, alin. (2) C. pen., prin prisma legislațiilor penale ale statelor vecine (Federația Rusă, Republica Ucraina, România), fapt ce permite evidențierea lacunelor existente, tendințelor generale de incriminare și posibilităților de perfectare a cadrului normativ național.

Cuvinte-cheie: terorism, grup terorist, organizație teroristă, infracțiune cu caracter terorist, grup criminal organizat, organizație criminală etc.

CREATION OR DRIVING A CRIMINAL ORGANIZATION WITH THE PURPOSE TO COMMIT ONE OR MORE TERRORIST CRIMES

Radion COJOCARU,

associate professor, PhD,
Academy „Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Andrei CAZACICOV,

master in law, university assistant,
Academy „Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

The phenomenon of terrorism was studied in all spheres of human activity, which determines the necessity of effective protection, including the legislative level, in any form of its manifestation. This study is dedicated to comparative analysis of the norm provided in art. 284, par. (2) Penal Code, in the light of criminal laws of neighboring states (Russian Federation, Ukraine, Romania), which allows to emphasize gaps, the general trends of incrimination and perfection possibilities of national legal system.

Keywords: terrorism, terrorist group, terrorist organization, terrorist crime, organized criminal group, criminal organization etc.

Introducere. În ultima perioadă de timp, comunitatea internațională se confruntă cu amenințări grave la adresa securității și ordinii mondiale, ce se exprimă prin noi forme de manifestare a criminalității, mai ales sub aspectul său organizat [5] și terorist.

Activitatea teroristă instituie regula¹ conform căreia succesul este garantat de pla-

nificarea, cooperarea și organizarea prealabilă a grupului de persoane, indiferent de forma preluată: grup criminal organizat, organizație (asociație) criminală, organizație teroristă etc. Mai mult decât atât, activitatea teroristă poate consta doar din constituirea unei formațiuni armate ilegale, a unei comunități (organizații) criminale, a unei grupe organizate în scopul săvârșirii unui act terorist [10], fără atacuri, explozii, incendii, amenințări sau alte manifestări ale acestei activități.

Legătura strânsă dintre infracțiunile cu

¹ Notă: desigur, de la această regulă se pot desprinde și excepții precum a fost atacul terorist din Norvegia din 22.11.2011, care a fost planificat, organizat și realizat de către o singură persoană, și anume de Anders B. Breivik [6].

caracter terorist și formele complexe de organizare a activității criminale se accentuează într-un mod indubitabil.

Scopurile consituirii organizațiilor criminale conturează o tendință pronunțată de separare și subminare a puterii de stat, fapt ce determină o concurență vădită între acești doi rivali. Instrumentariul adversarilor, pe de o parte, constă în norme de drept și organele competente să le aplice, iar pe de altă parte, în acțiuni ce se încadrează perfect în noțiunea generalizată de „terorism”.

În practica judiciară cazurile de grupare a forțelor omenești la comiterea infracțiunilor semnalizează o tendință accentuată de separare de stat, atât în ceea ce privește sorgintele înclinațiilor criminale, cât și situația *post factum* a infracțiunii. Reamintim aici atacul armat din 30.06.2014 din preajma CC „Metro-2”, la comiterea căruia au fost folosite arme aduse din Transnistria², iar membrii grupării criminale erau persoane cu experiență militară, care intenționau să participe la conflictul din Ucraina, liderul grupării participând deja la conflictele militare din Caucaz și Ucraina³.

Răspunderea penală pentru orișice gen de organizație criminală cu orientare teroristă este prevăzută sub o formă sau alta în legislațiile penale ale tuturor statelor lumii, iar discrepanțele existente între aceste forme stârnesc multiple întrebări, răspunsul la care ar spori eficient gradul de protecție antiteroristă.

Metode și materiale aplicate. În cadrul studiului a fost folosită, în mod prioritar, metoda comparatistă de examinare a legislațiilor penale ale altor state. Totodată, a fost aplicată pe scară largă, pe lângă metoda

analizei logice și studiului de caz, și metoda prospectivă de studiere a dreptului cu referință la tendințele actuale de evoluție a unor norme juridico-penale.

Conținut de bază. Republica Moldova, asumându-și o serie de responsabilități prin aderarea la actele normative de vocație internațională [8; 9], și-a orientat o parte substanțială din forțe în direcția prevenirii și combaterii fenomenului criminalității organizate, folosind în acest sens toate mijloacele posibile, inclusiv instrumentele de drept penal.

În acord cu legislația penală în vigoare, crearea sau conducerea unei organizații criminale este o faptă infracțională cu un grad de pericol social sporit, fapt pentru care răspunderea pentru comiterea acesteia este prevăzută la art. 284 C. pen. Orientarea teroristă a organizației criminale sau a grupului criminal organizat condiționează agravarea răspunderii penale conform art. 284, alin. (2) C. pen. [2].

Doar scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist atribuie norma de la art. 284, alin. (2) C. pen. la infracțiunile cu caracter terorist, lista exhaustivă a cărora este prevăzută de art. 134¹¹ C. pen. Tot scopul circumstanțiază existența unei infracțiuni consumate în cazul creării sau conducerii unui grup criminal organizat. În celelalte cazuri, spre deosebire de organizația criminală a cărei creare și conducere se pedepsește indiferent de scop, existența grupului criminal organizat este susceptibilă de sancționare, la constatarea unor semne suplimentare, doar conform pregătirii de infracțiune pentru realizarea căreia s-au reunit persoanele.

Merită de atenționat faptul că simplul scop de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist nu determină existența obligatorie a unui concurs de infracțiuni dintre art. 284, alin. (2) C. pen. și a uneia sau a mai multor infracțiuni atribuite de legiuitor la categoria infracțiunilor cu caracter terorist. În acest caz, pentru existența componenței de infracțiune este suficientă doar

² Crima de la Metro: Doi dintre suspecți sunt foști încasatori <http://www.jurnal.md/ro/import/2014/7/7/crima-de-la-metro-doi-dintre-suspec-i-sunt-fo-ti-incasatori-1172826/> (accesat la 10.03.2017)

³ Crima de la Metro a fost planificată jumătate de an: Doi foști încasatori ar fi implicați <http://www.timpul.md/articol/crima-de-la-metro-a-fost-planificata-jumatate-de-an-doi-fosti-incasatori-ar-fi-implicati-61038.html> (accesat la 10.03.2017)

constatarea urmăririi respectivului scop de către făptuitor (făptuitori).

În aceeași ordine de idei, regula dată se păstrează și în cazul formelor neconsumate – pregătire sau tentativă – ale infracțiunilor cu caracter terorist. Spre exemplu, înțelegerea prealabilă de a săvârși o infracțiune cu caracter terorist, dacă aceasta, din cauze independente de voința făptuitorului, nu și-a produs efectul, poate fi încadrată juridic și ca pregătire de infracțiune și, în cazul în care această înțelegere prealabilă preia o formă organizațională – grup criminal organizat sau organizație criminală, ca infracțiune consumată prevăzută la art. 284, alin. (2) C. pen. Or, în cazul dat nu pot opera regulile concursului ideal de infracțiuni, căci norma instituită la art. 284, alin. (2) C. pen. dispune de o componentă formal-redusă și se consideră consumată din momentul constituirii sau conducerii grupului. În esență se săvârșește o pregătire de infracțiune, care în acest caz preia forma de infracțiune consumată.

Altă situație se atestă în cazul în care scopul infracțiunii își găsește o realizare efectivă, adică mai întâi se creează grupul criminal organizat sau organizația criminală, iar ulterior se pregătește, se atentează sau se comite o altă infracțiune. În cazul dat ne aflăm în prezența unui concurs real de infracțiuni. În speță, *cet. L.C. a creat o organizație criminală și în cadrul căreia, împreună cu cet. V.M., l-au amenințat pe cet. A.B. cu răfuială fizică întru comiterea omorului cet. N.S. Ulterior, A.B. a refuzat să ducă până la capăt realizarea planului criminal al condamnaților V.M. și L.C., fapt pentru care, la data de 05.11.2010, a fost maltratat de către ultimul. Acțiunile inculpatului L.C. au fost încadrate conform prevederilor art. 284 alin. (1) și art. 26, 42 alin. (4), 145 alin. (2) lit. i, p) C. pen. [4].*

Este remarcabil faptul că în dispoziția normei de la art. 284 alin. (1) C. pen. este oferită o explicație concisă a celor două acțiuni prin care se realizează fapta prejudiciabilă a infracțiunii. Astfel, drept modalități

faprice prin care se materializează acțiunile de creare sau conducere a organizației criminale sunt:

- întemeierea unei astfel de organizații;
- organizarea activității ei;
- căutarea și angajarea de membri în organizația criminală,
- ținerea de adunări ale membrilor ei;
- crearea de fonduri bănești și de altă natură pentru susținerea lor financiară și a activității criminale a organizației;
- înzestrarea organizației criminale cu arme și instrumente pentru săvârșirea de infracțiuni;
- organizarea culegerii de informații despre potențialele victime și despre activitatea organelor de drept;
- coordonarea planurilor și acțiunilor criminale cu alte organizații și grupuri criminale sau infractori aparte din țară și din străinătate.

Lista acestor modalități de săvârșire a infracțiunii este una exhaustivă și nu poate fi lărgită, fapt ce rezultă din prevederile directe ale principiului legalității dreptului penal stipulate la art. 3, alin. (2) C. pen.: „interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise”. Astfel de acțiuni cum sunt: oferirea spațiilor locative sau încăperilor de serviciu, prestarea serviciilor juridice, medicale și de altă natură membrilor organizației criminale, precum și alte activități ce nu sunt incluse în lista de la art. 284 alin. (1) C. pen. nu sunt suficiente pentru constatarea existenței componentei de infracțiune, respectiv, conform principiului *nullum crimen sine lege* nu pot fi sancționate penal.

Lipsa coerenței dintre prevederile alin. (1) și alin. (2) a art. 284 C. pen. se demonstrează și prin imposibilitatea determinării concrete a conținutului faptei de creare sau conducere a unei organizații criminale sau a unui grup criminal organizat cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist. Așadar, art. 284 alin. (2) C. pen. nu oferă nici o explicație cu privire

la formele de manifestare a creării sau conducerii organizației criminale și a grupului criminal organizat, fapt ce duce la o interpretare confuză a prevederilor acestuia. Totodată, aplicarea prin analogie a legii penale, cu referire la prevederile de la alin. (1) al aceluiași articol este interzisă. În această situație intervenim cu propunerea de a suplini textul legii, astfel încât art. 284 alin. (2) C. pen. să conțină o referință la prevederile alin. (1), și anume să preia următoarea formă: „crearea sau conducerea unei organizații criminale sau a unui grup criminal organizat prin modalitățile stipulate la art. 284 alin. (1) cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață”.

Construcția legislativă specifică a normei juridico-penale de la art. 284 alin. (2) C. pen., exprimată prin lipsa descrierii modalităților normative de realizare a creării sau conducerii organizației criminale sau a grupului criminal organizat, scopul concret de comitere a unei sau a mai multor infracțiuni cu caracter terorist, atribuirea separată a normei la categoria infracțiunilor cu caracter terorist – indică nu doar discrepanța dintre prevederile alin. (1) și alin. (2) art. 284 C. pen., ci și esența infracțională distinctă a normelor menționate.

Întru justificarea reunirii acestor două norme atât de diverse în cadrul unui singur articol, găsim rezonabil de a efectua, aleatoriu, analiza comparativă cu legislațiile penale ale altor state, preferențial cu cele vecine.

Astfel, conform C. pen. al Federației Ruse [13], răspunderea penală pentru organizarea unei comunități (organizații) criminale sau participarea la ea este cuprinsă de prevederile art. 210, în cadrul căruia nu se face nici o referință la scopul specific de comitere a unei sau a mai multor infracțiuni cu caracter terorist și nici nu există vreo diferență în regimul sancționator în raport cu acest scop.

În cazul legislației penale a Federației Ruse răspunderea penală pentru organizarea

comunității teroriste și participarea la ea se instituie printr-o normă prohibitivă statuată la art. 205.4 C. pen. Conform conținutului acestui articol:

„1. Crearea comunității teroriste, adică a unui grup stabil de persoane, care s-au reunit în prealabil în scopul desfășurării activității teroriste sau pentru pregătirea sau comiterea uneia sau mai multor infracțiuni prevăzute la articolele 205.1, 205.2, 206, 208, 211, 220, 221, 277, 278, 279, 360 și 361 din prezentul cod, sau a altor infracțiuni în scop de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului, precum și conducerea unei astfel de comunități teroriste, a unei părți a acesteia sau a unităților structurale ce intră într-o astfel de comunitate –

se pedepsește cu închisoare pe nu termen de la 15 la 20 de ani, cu (sau fără) amendă de până la un milion de ruble sau în mărimea salariului ori altor venituri pentru o perioadă de până la 5 ani, și cu o limitare a libertății pentru o perioadă de la 1 la 2 ani, sau detențiune pe viață.

2. Participarea la comunitatea teroristă –

se pedepsește cu închisoare pe nu termen de la 5 la 10 de ani, cu (sau fără) amendă de până la 500 000 de ruble sau în mărimea salariului ori altor venituri ale condamnatului pentru o perioadă de până la 3 ani.

Notă. 1. Persoana care a încetat benevol participarea la comunitatea teroristă și care a informat despre existența acesteia se liberează de răspundere penală, dacă acțiunile acesteia nu conțin semnele unei alte componente de infracțiune. Nu poate fi considerată încetare benevolă a participării la comunitatea teroristă dacă este făcută în momentul reținerii sau în momentul de după reținere a persoanei ori după începerea urmăririi penale în privința acesteia sau în cazul desfășurării acțiunilor de urmărire penală sau a celor speciale de investigație dacă persoana cunoștea acest fapt.

3. Prin sprijinirea terorismului [...] se înțelege prestarea de servicii, de ajutor material, financiar sau de altă natură care facilitează

ză activitatea teroristă [13]”.

Cercetarea minuțioasă a normei de la art. 205.4 C. pen. al Federației Ruse permite de a trage următoarele constatări cu valență juridică, raportate la prevederile legislative din C. pen. al Republicii Moldova:

– pentru organizațiile/ asociațiile/ comunitățile criminale orientate spre comiterea infracțiunilor teroriste se apelează la o nouă formă de participare penală – organizația teroristă. Conform art. 24 al Legii federale nr. 35-FZ din 06.03.2006 cu privire la combaterea terorismului [15], organizația este recunoscută ca teroristă și urmează a fi supusă lichidării în cazul în care în numele sau în interesul acesteia se realizează organizarea, pregătirea și comiterea infracțiunilor prevăzute la art. 205-206, 208, 211, 220, 221, 277-280, 282.1-282.3, 360 și 361 din Codul penal al Federației Ruse, precum și în cazul în care aceste acțiuni sunt efectuate de către persoana care realizează controlul drepturilor și obligațiilor organizației. În legislația R. Moldova termenului de „organizație teroristă” i se atribuie înțelesul de organizație creată în scopul desfășurării activității teroriste sau organizație care admite recurgerea la terorism în activitatea sa. Organizația se consideră teroristă dacă măcar una din subdiviziunile sale structurale desfășoară activitate teroristă [10];

– norma ce incriminează organizarea unei comunități criminale este distinctă de ceea ce instituie răspundere penală pentru organizarea unei comunități (organizații) criminale, acestea din urmă fiind prevăzute la articole diferite din C. pen.;

– este supusă răspunderii și pedepsei penale atât organizarea comunității (organizației) criminale sau comunității teroriste, cât și participarea la o asemenea formă de organizare a activității infracționale. Conform legislației penale a R. Moldova, nu se prevede răspundere penală pentru simplul fapt de participare la organizația criminală;

– participantul la o comunitate (organizație) criminală sau la o organizație tero-

ristă este liberat de răspundere penală doar dacă acțiunile sale nu conțin semnele unei alte componente de infracțiune. Reamintim, în conformitate cu art. 47, alin. (6) C. pen. al Republicii Moldova: „*Membrul organizației criminale poate fi liberat de răspundere penală în cazul în care a declarat benevol despre existența organizației criminale și a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de ea ori a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizației respective*”, respectiv, nu este nici o referință la imposibilitatea liberării depline de răspundere penală în cazul constatării în acțiunile membrului organizației criminale a semnelor altor componente de infracțiune;

– dacă, pentru legislația penală a R. Moldova, lista infracțiunilor cu caracter terorist este una exhaustivă și scopul de comitere a unei infracțiuni cu caracter terorist implică o limitare vădită la un număr concret de infracțiuni, atunci construcția legislativă a art. 205.4 C. pen. al Federației Ruse nu presupune o limită în ceea ce privește infracțiunile pentru care se constituie comunitatea teroristă. Scopul creării comunității teroriste înglobează nu doar comiterea infracțiunilor cu caracter terorist, ci și a celor de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului. Or, conform art. 63 alin. (1), lit. p) C. pen. al Federației Ruse, comiterea infracțiunii în scop de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului este prevăzută drept circumstanță agravantă legală. Respectiv, spre exemplu, crearea unui grup criminal organizat pentru realizarea unui furt în scop de contribuire la activitatea teroristă, conform legislației în vigoare a R. Moldova, urmează a fi calificat strict în conformitate cu art. 26, 186 alin. (3) lit. b) C. pen., fără antrenarea răspunderii penale conform art. 284 alin. (2) C. pen. Aceeași situație se va atesta și în cazul altor infracțiuni neincluse în lista de la art. 134¹¹ C. pen., chiar dacă sunt conexe terorismului (spre exemplu, infracțiunii de finanțare a terorismului nu i se atribuie un caracter terorist).

Este remarcabil și faptul că pentru organizarea activității unei organizații teroriste și participarea la activitatea unei asemenea organizații legiuitorul rus a prevăzut răspundere penală separată conform art. 205.5 C. pen. al Federației Ruse. Reiese în mod logic că organizarea comunității teroriste nu absoarbe și organizarea activității unei organizații teroriste. Dacă distincția dintre termenii de comunitate (teroristă) și organizație (teroristă) este de natură sintactică⁴, atunci diferența dintre organizare și organizare a activității este vădită, fapt demonstrat și de regimul sancționator mai sever în cazul participării la activitatea organizației teroriste comparativ cu simpla participare la organizația teroristă.

Codul penal al Ucrainei [14] diferențiază răspunderea penală dintre *Crearea unei organizații criminale* (art. 255 C. pen.) și *Crearea unui grup terorist sau a unei organizații teroriste* (art. 258-3 C. pen.).

Cu toate că scopul creării unei organizații criminale nu se intersectează cu cel al comiterii infracțiunilor cu caracter terorist, totuși la art. 255 C. pen. al Ucrainei scopul este scos în evidență prin specialitatea sa: răspunderea penală pentru crearea organizației criminale survine doar în cazul prezenței scopului de comitere a unei infracțiuni grave sau deosebit de grave. Merită de atenționat și prezența posibilității tragerii la răspundere penală și pentru activitatea de participare la organizația criminală sau la infracțiunile comise de o astfel de organizație, fapt ce nu este caracteristic legislației penale autohtone.

Conform art. 258-3 C. pen. al Ucrainei:

„1. *Crearea grupului terorist sau a organizației teroriste, conducerea respectivului grup sau a respectivei organizații ori participarea la ele, precum și sprijinul organizațional sau de altă natură în vederea creării sau funcționării grupului terorist sau organizației teroriste* –

⁴ Notă: Nici Codul penal al Federației Ruse [13], nici alte legi de referință [15] și nici Plenul Curții Supreme [12] nu delimitează acești doi termeni.

Se pedepsește cu închisoare pe un termen de la 7 la 15 ani cu (sau fără) confiscarea averii.

2. *Se liberează de răspundere penală, pentru faptele prevăzute de alin. (1) a respectivului articol, persoana, cu excepția organizatorului și conducătorului grupului terorist și organizației teroriste, care a informat benevol organul de drept despre activitatea teroristă corespunzătoare, a contribuit la încetarea acestei activități sau descoperirii infracțiunilor, comise în legătură cu crearea sau funcționarea unui asemenea grup sau organizații, dacă în acțiunile acestuia nu sunt semnele altei componente de infracțiune*” [14].

Suprapunerea art. 284, alin. (2) C. pen. al R. Moldova cu art. 258-3 C. pen. al Ucrainei denotă următoarele particularități:

– legiuitorul din R. Ucraina operează cu sintagmele „grup terorist” și „organizație teroristă”, pe când în cazul R. Moldova – „organizație criminală” și „grup criminal organizat”. Acest fapt evidențiază o dată în plus caracteristicile organizației teroriste în raport cu organizația criminală, care, datorită specificului său, comportă o semantică mai restrânsă;

– legislația penală a R. Ucraina incriminează fapta de participare la grupul terorist sau organizația teroristă, fapt nereglementat și de legislația penală națională;

– liberarea de răspundere penală a participanților la grupul terorist și la organizația teroristă, fiind prevăzută nemijlocit în cadrul normei incriminatoare, prevede și cazurile de excepție, când în acțiunile participanților se întrunesc semnele altei/ altor componente de infracțiune.

Legislația României, inclusiv cea penală, este novatorie în domeniul incriminării infracțiunilor și contravențiilor ce abordează fenomenul terorismului. Astfel, spre deosebire de legislațiile penale anterior cercetate (Republica Moldova, Federația Rusă, Republica Ucraina), C. pen. al României nu prevede nici o infracțiune cu caracter terorist.

În același context, art. 367 C. pen. al

României [3] instituie răspundere penală pentru comiterea infracțiunii de *Constituire a unui grup infracțional organizat*, fără ca să facă referință la scopul de comitere a infracțiunilor cu caracter terorist. Scopul este evidențiat doar la definirea propriu-zisă a grupului infracțional organizat, prin care, conform art. 367, alin. (6) C. pen. al României „se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni” (sublinierea ne aparține – n.a.) [3].

În cazul României, cadrul legal de prevenire și combatere a terorismului își găsește reflectare într-o lege specială – Legea privind prevenirea și combaterea terorismului nr. 535 din 25.11.2004 [11], care în Capitolul IV, intitulat „Infracțiuni și contravenții”, incriminează un șir de fapte cu orientare teroristă, prevăzând totodată și sancțiunea pentru comiterea acestora.

Conform art. 35 al Legii sus-indicate:

„(1) Fapta de a se asocia sau de a iniția constituirea unei asocieri în scopul săvârșirii de acte de terorism ori aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei astfel de asocieri –

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani și cu interzicerea unor drepturi, fără a se putea depăși maximul pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea ce intră în scopul asocierii.

(2) Fapta de a conduce o entitate teroristă –

se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani și interzicerea unor drepturi” [11].

Prin „entitate teroristă”, conform art. 4 al aceleiași legi, se are în vedere: „persoana, gruparea, grupul structurat sau organizația care: a) comite sau participă la acte teroriste; b) se pregătește să comită acte teroriste; c) promovează sau încurajează terorismul; d) sprijină, sub orice formă, terorismul.

Binevenite sunt și explicațiile definițiilor de grup structurat, grupare teroristă, or-

ganizație teroristă:

– *Grup structurat* – un grup care nu este format aleatoriu pentru săvârșirea imediată a unui act terorist, nu presupune un număr constant de membri și nu necesită stabilirea, în prealabil, a rolului acestora sau a unei structuri ierarhice;

– *Grupare teroristă* – grup structurat mai mare de două persoane, înființat pe o anumită perioadă de timp și care acționează concertat pentru comiterea de acte teroriste;

– *Organizație teroristă* – structură constituită ierarhic, cu ideologie proprie de organizare și acțiune, având reprezentare atât la nivel național, cât și internațional și care, pentru realizarea scopurilor specifice, folosește modalități violente și/sau distructive [11].

Compararea art. 284 C. pen. al R. Moldova cu art. 35 al Legii 535/2004 a României, scoate în evidență următoarele subtilități:

crearea sau conducerea entității criminale, prezentând un grad diferențiat de pericol social, sunt sancționate în mod diferit. Acest fapt nu se atestă în nici una din legislațiile penale examinate în prezentul studiu;

se supune răspunderii penale și fapta de aderare sau sprijinire a unei asocieri cu scop de comitere a actelor de terorism. O dată în plus se conturează regula de incriminare și sancționare inclusiv a acțiunilor participanților la asocierea teroristă, fapt exceptat de legea penală actuală a R. Moldova⁵;

entitatea teroristă presupune și forme de grupare nestructurate și neorganizate. Prin aceasta se lărgeste considerabil cercul persoanelor ce pot fi supuse răspunderii penale pentru participarea la orice fel de asocieri în scopul comiterii actelor de terorism.

Concluzii și recomandări. Particularitățile distinctive ale cadrului incriminator al

⁵ Notă: Conform art. 742, alin. (2) C. pen. al R. Moldova din 1961 [1], era supusă răspunderii penale apartenența la organizația criminală sau participarea la activitatea acestei organizații. În conformitate cu legislația penală actuală [2], nu se supune răspunderii penale nici apartenența și nici participația la grupul criminal organizat, organizația criminală, chiar dacă acestea sunt constituite în scop terorist.

fiecărei țări în parte, raportat la infracțiunea de creare sau conducere a unei organizații criminale cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist, permit evidențierea tendințelor actuale de evoluție a respectivei norme de drept, dispoziția căreia în cazul Republicii Moldova nu a suportat nici o modificare încă din anul 2008 când a fost introdusă în C. pen. [7].

Protecția juridico-penală reușită contra faptei de creare sau conducere a unei organizații criminale sau a unui grup criminal organizat cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist, impune luarea în seamă a următoarelor legități:

– consolidarea unui nou concept de organizație/ grup terorist, fapt ce îndepărtează de formele tipice de grup criminal organizat și organizație criminală;

– incriminarea distinctă a infracțiunii de creare sau conducere a grupului criminal organizat/ organizației criminale și a celei de creare sau conducere a grupului/ organizației teroriste;

– la răspundere penală se supune nu doar crearea sau conducerea unui astfel de tip de organizații/ grupuri, ci și participarea la ele sau la activitatea lor;

– esența grupului/ organizației teroriste diferă de cea a grupului criminal organizat/ organizației criminale constituite în scop de comitere a uneia sau a mai multor infracțiuni cu caracter terorist chiar prin însuși aspectul limitativ al infracțiunilor recunoscute ca având caracter terorist.

Situația actuală în lume, tendințele de prevenire și combatere a fenomenului terorismului prin instrumente de drept, precum și întreraga politică penală a statului dictează o necesitate vădită de perfectare și unificare a cadrului legislativ național, fapt pentru care intervenim cu propunerea *de lege ferenda* de a modifica și transpune prevederea de la art. 284, alin. (2) C. pen. la un articol nou, după cum urmează:

„**Articolul 284¹** Crearea sau conducerea unui grup terorist sau a unei organizații

teroriste

(1) *Crearea sau conducerea unui grup terorist sau a unei organizații teroriste prin modalitățile stipulate la art. 284, alin. (1) –*

se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

(2) *Aderarea la un grup terorist sau la o organizație teroristă ori participarea la activitatea unui astfel de grup sau organizație –* se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani.

(3) *Membrul grupului terorist sau organizației teroriste poate fi liberat de răspundere penală în cazul în care a declarat benevol despre existența grupului terorist sau organizației teroriste și a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de acestea ori a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor grupului sau organizației respective, dacă acțiunile sale nu conțin semnele altei infracțiuni”.*

Surse bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova din 24.03.1961. În: *Veștile*, 24.04.1961, nr. 10.
2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.04.2009, nr. 72-74.
3. Codul penal al României nr. 286 din 2009, în vigoare din 01.02.2014. În: *Monitorul Oficial al României, Partea I* nr. 510 din 24.07.2009.
4. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 07.04.2015. Dossarul nr. 4-1re-74/2015. csj.md
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 480 din 30.06.2011 pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a crimei organizate pe anii 2011-2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 08.07.2011, nr. 110-112.
6. <http://www.bbc.com/news/world-europe-14259356> (accesat la 15.02.2017)
7. Legea Republicii Moldova nr. 136 din

- 19.06.2008 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.08.2008, nr. 145-151.
8. Legea Republicii Moldova nr. 15 din 17.02.2005 pentru ratificarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 04.03.2005, nr. 36-38.
9. Legea Republicii Moldova nr. 51 din 07.03.2008 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea terorismului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 28.03.2008, nr. 63-65 etc.
10. Legea Republicii Moldova nr. 539 din 12.10.2001 cu privire la combaterea terorismului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 06.12.2001, nr. 147-149.
11. Legea României nr. 535 din 25.11.2004 privind prevenirea și combaterea terorismului. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57494> (accesat la 18.02.2017)
12. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации „О некоторых вопросах судебной практики по уголовным делам о преступлениях террористической направленности” № 1 от 9 февраля 2012 г.
13. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996. В: „Собрание законодательства Российской Федерации”, 17.06.1996, № 25.
14. Уголовный кодекс Украины № 2341-III от 05.04.2001. В: «Відомості Верховної Ради України», № 25-26, 2001.
15. Федеральный закон от 06.03.2006 № 35-ФЗ (ред. от 06.07.2016) „О противодействии терроризму”. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_58840/f3a150581ab0bd8135bd5a08ceed1406dc1e4a07/#dst27 (accesat la 17.02.2017)

Despre autori

Radion COJOCARU,
*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Științe penale” a Academiei
„Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com
tel.: 069089176*

Andrei CAZACICOV,
*doctorand
master în drept, asistent universitar
al Catedrei „Științe penale” a Academiei
„Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
e-mail:
tel.:*

About authors

Radion COJOCARU,
*PhD, associate professor, chief of the
Department “Criminal Sciences” of the
Academy “Stefan cel Mare” of MIA
of the Republic of Moldova
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com
phone: 069089176*

Andrei CAZACICOV,
*PhD student,
master in law, university assistant
of the Department „Criminal Sciences”
of the Academy „Stefan cel Mare” of MIA
of the Republic of Moldova
e-mail:
phone:*

УДК 343.9(477)

ТОРГОВЛЯ ЛЮДЬМИ КАК ПРОЯВЛЕНИЕ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ В УКРАИНЕ

Анна Сергеевна ПОЛИТОВА,

кандидат юридических наук, доцент кафедры уголовно-правовых дисциплин
и судебных экспертиз Донецкого юридического института МВД Украины
(г. Кривой Рог Днепропетровской области, Украина)

Одним из наиболее опасных видов международного преступного бизнеса, грубо нарушающего права человека, является торговля людьми. Этот вид преступления занимает третье место по уровню прибыльности после торговли наркотиками и оружием.

Торговля людьми также является острой транснациональной проблемой. Транснациональный характер такой торговли означает, что все причастные к этому бизнесу страны должны работать вместе, объединяя свои усилия.

Ключевые слова: торговля людьми, сексуальная эксплуатация, транснациональный характер.

HUMAN TRAFFICKING AS A MANIFESTATION OF TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIMINALITY IN UKRAINE

Anna POLITOVA,

PhD, associate professor of the Department of Criminal Disciplines
and Forensic Examination of the Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs
of Ukraine (Krivoy Rog, Dnepropetrovsk region, Ukraine)

One of the most dangerous types of international criminal business that grossly violates human rights is human trafficking. This type of crime ranks third in terms of profitability after drug and arms trafficking.

Human trafficking is also an acute transnational problem. The transnational nature of such trade means that all countries involved in this business must work together, combining their efforts.

Keywords: human trafficking, sexual exploitation, transnational nature.

В последнее время в мире все большее беспокойство вызывает распространение транснациональной организованной преступности, которая представляет угрозу не только безопасности отдельных государств, но и мировому сообществу в целом. Наблюдается создание и функционирование в странах Европы и Азии различных по своей направленности, структуре и масштабам воздействия на экономику и общество в целом преступных формирований, осуществляющих противоправную деятельность с целью незаконного получения сверхприбылей. Одним из наиболее опасных видов международного преступного бизнеса, грубо нарушающего права человека, является торговля людьми. По оценкам экспер-

тов Организации Объединенных Наций (далее – ООН), этот вид преступления занимает третье место по уровню прибыльности после торговли наркотиками и оружием.

Украина выступает как страна-поставщик и страна транзита молодых женщин и детей, как наиболее уязвимых слоев населения, с целью привлечения их в секс-индустрию развитых стран Центральной и Западной Европы, а также государств азиатско-тихоокеанского региона. Главными странами назначения «живого товара», как правило, страны Западной Европы (ФРГ, Италия, Испания, Бельгия), а также Турция, Греция, Израиль, США, Объединенные Арабские Эмираты, Португалия, Египет, Франция,

Словакия, Ливия, Румыния, Австрия, Япония, Швейцария и т.д. (по данным следователей органов Украины, всего выявлено жертв торговли в 57 странах мира) [1, с. 8].

Проблеме противодействия торговли людьми уделяли немало внимание ученые, среди которых К. Левченко, В. Куц, Н. Гуторова, В. Соболев, А. Кобылянская, М. Головатый, В. Оржеховская, Ю. Баранов, А. Дьяченко, Л. Ерохина, Е. Тюрюканова, Л. Шелли, Р. Хавенан, М. Вийера, В. Неволя, Т. Чепельский, С. Денисов, В. Гавенко и др. В своих исследованиях они указывали на чрезвычайную жестокость этого вида преступления, что указывает на актуальность данной проблемы.

Анализ научной литературы свидетельствует о наличии нескольких работ, посвященных противодействию торговли людьми как виду транснациональной организованной преступности. Поэтому

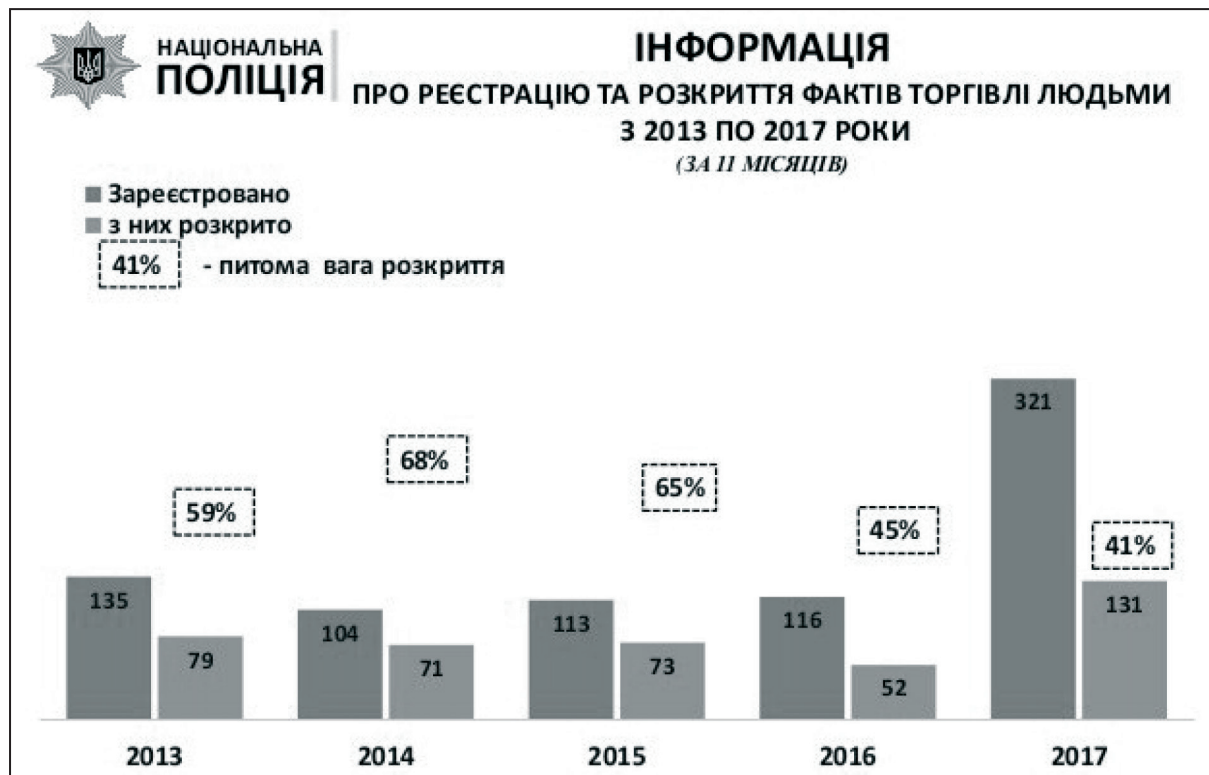
целью нашего доклада является характеристика торговли людьми не только как социальной проблемы, но и некоторых криминологических аспектов.

2017 год, в соответствии с приказом Министра внутренних дел Украины Арсена Авакова, был признан годом борьбы с преступлениями, связанными с торговлей людьми. Это решение обусловлено тем, что в настоящее время из временно оккупированных территорий Донецкой и Луганских областей, кроме оружия и боеприпасов, перемещаются жертвы торговли людьми.

Вместе с тем, несмотря на такие меры по противодействию торговли людьми, уже за 6 месяцев 2018 года в Едином реестре досудебных решений зарегистрировано 176 фактов торговли людьми (вручено подозрение в совершение уголовного правонарушения 92 лицам).

Говоря о торговле людьми как про-

Рисунок 1. Информация про регистрацию фактов торговли людьми с 2013 по 11 месяцев 2017 года¹

¹ Мінус злочини, плюс розкриття: Рік роботи Нацполіції в цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/suspilstvo/minus-zlochyny-plus-rozkryttia-rik-roboty-natspolitsii-v-tsyfrakh-426537.html>

явление транснациональной организованной преступности, следует отметить, что эксперты ООН уже давно признают торговлю людьми проблемой транснационального характера и выделяют следующие присущие ей характеристики:

1) наиболее распространенной формой этого явления является торговля с целью сексуальной эксплуатации (53%);

2) жертвами преимущественно являются женщины и молодые девушки;

3) с 2007 по 2014 г. на 40% увеличилось количество случаев торговли людьми с целью принудительного труда;

сексуальная эксплуатация как форма торговли людьми, а трудовая эксплуатация.

Кроме того, увеличилось количество пострадавших мужчин, а не как принято женщин и молодых девушек.

М. Вербенский проведя анализ данных статистики МВД и изучения уголовных дел данной категории преступления, выделяет следующие общие тенденции транснациональных преступлений, связанных с торговлей людьми в Украине:

1. Потерпевшими от торговли людьми становятся как женщины, так и мужчины.

2. Все меньше женщин в возрасте до

Форма эксплуатации	2004-06	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Сексуальная	1558	581	392	397	369	203	125	79	52	53	47	85	18
	65%	52%	48%	51%	34%	25%	13%	8%	6%	7%	4%	6,8%	6,6%
Трудовая	741	503	404	337	612	575	768	832	825	671	1079	1133	238
	31%	45%	49%	44%	56%	70%	81%	89%	91%	91%	94%	90%	88%
Смешанная	67	33	7	23	30	5	1	1	--	--	1	1	--
	3%	3%	1%	3%	3%	1%	0,1%	0,1%	0%	0%	0,1%	0,1%	0%
Попрашайничество	24	4	14	16	61	19	53	14	19	14	11	17	2
	1%	0,4%	2%	2%	6%	2%	6%	1,5%	2%	1,8%	0,9%	1,3%	1%
Другие	--	--	3	--	13	22	5	7	7	2	13	23	12
	0,1%	0%	0,4%	0%	1%	3%	0,5%	1%	1%	0,2%	1%	1,8%	4,4%

Таблица 1. Формы эксплуатации с 2004 по март 2018 года

4) 70% жертв принудительного труда являются мужчинами;

5) 30% жертв торговли людьми – дети.

Анализируя ситуацию в нашей стране, представительство Международной организации миграции в Украине² дает несколько иные данные. Так, например, на протяжении последних лет преобладает не

35 лет, а больше молодых – 15-19 лет возятся для работы в секс-индустрии, что свидетельствует о тенденции к омоложению секс-бизнеса и детского рабства. Торговцы выдвигают больше требований к «качеству товара».

3. Все больше появляется пострадавших от торговли людьми, которые использовались не в секс-бизнесе, а принудительно эксплуатировались в домашнем хозяйстве, в полуправильных и нелегальных мануфактурах и фабриках, возраст

² Протидія торгівлі людьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/protidiya-torgivli-lyudmi>

Пол	Количество лиц														
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Женщины	540	713	761	849	625	596	693	471	414	447	378	379	463	482	118
	86%	86%	81%	76%	76%	77%	64%	57%	44%	48%	42%	51%	40%	38%	44%
Мужчины	86	115	176	272	195	177	392	353	531	482	525	361	688	777	152
	14%	14%	19%	24%	24%	23%	36%	43%	56%	52%	58%	49%	60%	62%	56%

Таблица 2. Пострадавшие от торговли людьми с 2004 по март 2018 года

жертв составляет 30-50 лет.

4. Новые места поиска «живого товара». Торговцы переходят к вербовке в сельскую местность.

5. Более завуалированы и законспирированы способы вербовки. Вербовщики берут на себя больше работы: они находят людей, самостоятельно оформляют им документы, сами перевозят их через границу и передают в руки покупателей за рубежом, получая сразу деньги. Ранее вербовщики только набирали людей и оформляли документы – дальнейшие функции выполняли другие преступники, в такой ситуации вербовщики часто получали обещанные им деньги.

6. Распространяется внутренняя торговля с целью вовлечения в порнобизнес и проституцию детей, в том числе на заказ иностранцев. Все разворачивается и увеличивается доходность детской порнографии через сети Интернет.

7. Изменяются формы торговли людьми, способы вербовки, пути вывоза с учетом механизмов преступной конспирации, вследствие чего растут масштабы проблемы.

8. Повышается латентность торговли людьми в Украине. Об этом свидетельствует недостаточная эффективность правового и организационного противодействия торговли людьми в Украине.

9. Углубляется уровень организо-

ванности торговли людьми.

10. Появляются новые формы эксплуатации человека, связанные с использованием его интеллектуальных возможностей [2, с.19].

Транснациональный характер торговли людьми значительно осложняет процедуру расследования этого преступления для украинских правоохранительных органов. Отсутствие соответствующих договоров между Украиной и другими странами-транзитами – с одной стороны, и странами-реципиентами – с другой, делает невозможным проведение необходимых следственных действий [3].

Таким образом, торговля людьми является острой транснациональной проблемой. Преступная торговля грубо нарушает права человека на жизнь, достоинство и безопасность, на справедливые и благоприятные условия труда, охрану здоровья и равенство, поэтому необходимо принимать все возможные меры для ее преодоления.

Также следует отметить, что глобальная цепь связей торговли людьми имеет и фундаментальное политическое значение. Попытки отдельных стран бороться с торговлей людьми будут малоэффективными без координированных международных усилий. Транснациональный характер такой торговли озна-

чает, что все причастные к этому бизнесу страны (страны назначения, поставка, транзита) должны работать вместе, объединяя свои усилия. Например, к прогрессивным практикам в сфере предотвращения торговли людьми в разных странах можно отнести следующее:

- криминализация действий, связанных с торговлей людьми;
- создание органов для инспектирования условий труда на объектах строительства с целью выявления лиц, которые принудительно привлекаются к труду (Бразилия) [4];
- контроль государством посредников по найму рабочей силы (Великобритания);
- создание «черных» списков трудовых агентств, незаконных вербовщиков, по которым открыты уголовные производства за посредничество в торговле живым товаром (Филиппины);
- запрет при найме лиц на работу взимать плату и лишать рабочих доступа к документам, удостоверяющих их личность (США);
- недопущение превращения жертв торговли людьми, принудительно работающих нелегальных мигрантов;
- предоставление жертвам торговли людьми надлежащей социальной и психологической помощи с целью их активного участия в расследовании преступления и привлечения виновных к ответственности;
- распространение практики компенсации жертвам торговли людьми их страданий и неоплаченную работу;

- введение принципов достойной миграции по созданию высоких стандартов найма на работу и защиты прав работников [5].

Список использованной литературы

1. Ахтирська Н.М. Торгівля людьми в Україні: про що свідчить судова практика. – Київ, 2006. – 83 с.
2. Вербенський М. Г. Кримінологічна характеристика транснаціональної організованої злочинності у сфері торгівлі людьми [Електронний ресурс] // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2010. – Вип. 1. – С. 16-23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2010_1_4.
3. Иващенко В. Проблеми правового регулювання співробітництва держав у галузі боротьби з торгівлею людьми // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 9. – С. 85-87.
4. Andrees B. Forced Labour and Human Trafficking: A Handbook for Labour Inspectors / B. Andrees. – Geneva : International Labour Office, 2008. – 61 p.
5. Trafficking in persons and smuggling of migrants: successes and challenges in criminalization, in mutual legal assistance and in effective protection of witnesses and trafficking victims : Workshop 2 / Thirteenth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice (Doha, Qatar, 12–19 April 2015). – 19 p.

Об авторе

Анна Сергеевна ПОЛИТОВА,
кандидат юридических наук,
доцент кафедры уголовно-правовых
дисциплин и судебных экспертиз
Донецкого юридического института
МВД Украины (г. Кривой Рог Днепропетровской области, Украина)
адрес электронной почты: anya.donetsk.ua@i.ua
тел.: 00380508715865

About author

Anna Politova,
candidate of law,
associate professor of the Department
of Criminal Sciences and Forensic Expertise
of Donetsk Law Institute of the Ministry
of Internal Affairs of Ukraine
(Krivoy Rog, Dnepropetrovsk region,
Ukraine)
email: anya.donetsk.ua@i.ua
tel.: 00380508715865

CZU 347.962 : 342.9

ROLUL PROCURORULUI ÎN PROCESUL CONTRAVENȚIONAL

Igor TROFIMOV,

doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Gheorghe ROBU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În prezentul articol științific, autorii se referă la rolul statutului procurorului în cadrul procesului contravențional, precum și la limitele de exercitare a atribuțiilor de acuzator în procesul contravențional.

Cuvinte-cheie: proces contravențional, procuror, acuzarea

THE ROLE OF THE PROSECUTOR IN THE CONTRAVENTIONAL PROCESS

Igor TROFIMOV,

associate professor, PhD, Academy “Stefan cel Mare” of the MIA

Gheorghe ROBU,

PhD student, Academy “Stefan cel Mare” of the MIA

In this scientific article, the authors refer to the role of the prosecutor’s status in the contravention process as well as to the limits of the exercise of the accusative powers in the contravention process.

Keywords: contravention process, prosecutor, indictment

Introducere. Având în vedere că contravenția reprezintă, de fapt, o miniinfracțiune, iar procesul contravențional este asimilat celui penal, una din cele mai frecvent întâlnite probleme este chestiunea legată de faptul care este autoritatea care susține acuzarea în cadrul procesului contravențional. În acest sens, nu mai puțin importantă este întrebarea referitoare la rolul procurorului în procesul contravențional.

Sprijinul metodologic și teoretico-științific al cercetării de față îl constituie un complex de metode general-științifice, bazate pe cunoștințe juridice, care au asigurat unitatea analizei gnoseologice a subiectului supus investigării în întreaga complexitate a sa. Dintre procedeele logice și metodele aplicate am evidențiat analiza și sinteza, abstractizarea și generalizarea, inducția și deducția, metoda sistemică, comparativă, s-a apelat la un șir de principii filosofice generale, ca: obiectivitatea, legătura dintre teorie și practică.

Scopul studiului constă în argumentarea necesității locului și rolului procurorului în procesul contravențional și aprecierea faptului cine exercită funcția de acuzare în procesul contravențional.

Actualitatea temei. Deși procesului contravențional se aplică regulile procesului penal în măsura în care Codul contravențional nu stabilește altfel, considerăm că chestiunea referitor la susținerea învinuirii din partea statului în ce privește făptuitorul, rămîne o chestiune nerezolvată. Acest subiect crează dificultăți în ce privește percepția și exercitarea funcției de acuzare în cadrul procesului contravențional.

Rezultate obținute și discuții. În răspundere cu prevederile articolului 2 al Legii cu privire la procuratură[1], procurorul este persoana cu funcție de demnitate publică care exercită atribuțiile Procuraturii, prevăzute de Constituție, de Legea cu privire la procuratură, de acte legislative și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, și este numit în această funcție în modul prevăzut de prezenta lege.

În diferite țări, procurorul are diverse funcții, chiar și în cadrul procesului penal[2]. Mai cu samă, caracterul atribuțiilor procurorului sunt și mai distincte în sistemele unde contravenția este percepută ca faptă penală, iar despre un proces contravențional distinct

de cel penal nu se discută[3]. În legislația Republicii Moldova, competențelor procurorului i se oferă o atenție deosebită.

În corespundere cu prevederile articolului 386 al Codului contravențional procurorul participă la procesul contravențional în limitele competenței. În vederea realizării competențelor sale procurorul este în drept să pornească procesul contravențional; să aplice în cazurile prevăzute de lege sancțiune contravențională; să solicite aplicarea de către instanța de judecată a unei sancțiuni contravenționale; să participe la examinarea cauzei în instanță de judecată atunci când procesul contravențional a fost pornit de el; să verifice legalitatea acțiunilor agentului constator; să atace decizia agentului constator sau a instanței de judecată; să exercite alte drepturi prevăzute de lege.

Trebuie să recunoaștem că, dacă în procedura penală procurorul joacă rolul principal în procesul de urmărire penală, iar în fața instanței de judecată acesta susține acuzarea, atunci în cadrul procesului contravențional procurorului nu-i mai este atribuit un rol central în procesul de susținere a învinuirii din partea statului, constatându-se că procurorul are aceleași atribuții ca și orișicare agent constator.

Deși articolul 386 al Codului contravențional indică procurorului competențe de a verifica legalitatea deciziilor agentului constator și de a le contesta în instanța de judecată, totuși, odată cu aplicarea modificărilor la articolul 396 al Codului contravențional, potrivit cărora a fost abrogat alineatul (4) al acestui articol, competența de a verifica legalitatea deciziilor agentului constator și de a le contesta în instanța de judecată a încetat a mai exista, iar ca urmare, procurorul exercită de facto și de jure doar simple atribuții de agent constator. Astfel, așa ca și agentul constator, procurorul pornește cauza contravențională, ca și agentul constator sau comisia administrativă, procurorul examinează cauza contravențională și aplică sancțiunile pe marginea cazurilor atribuite în competența acestuia, iar în final, deciziile

procurorului pe marginea acestor cazuri pot fi atacate în ordinea articolului 448 al Codului contravențional.

Este în așa fel inexplicabil faptul din ce considerente procurorului nu-i este recunoscut statutul de agent constator, odată ce acestuia nu i-a fost atribuit rolul de conducător în procesul de sancționare contravențională, iar atribuțiile procurorului în procesul contravențional sunt practic identice cu cele ale altor categorii de agenți constatori.

Mai mult ca atât, potrivit articolului 386 al Codului contravențional, în vederea realizării competențelor sale, procurorul este în drept să pornească procesul contravențional și să aplice în cazurile prevăzute de lege sancțiune contravențională. De fapt, acestea și sunt competențele de constatare și sancționare ale cazului contravențional, de rând cu organele de interne, organele vamale și altele, doar că paralel, pe domeniile sale de competență, așa cum este stabilit de Codul contravențional.

Unica deosebire care era anterior pe acest compartiment și care nu mai există, era faptul că procurorul era în drept de a ataca în ordinea articolului 448 al Codului contravențional deciziile agentului constator. Dar și aceste competențe au fost retrase. Aceasta este deoarece competența de a ataca deciziile agenților constatori reprezintă nu altceva decât o posibilitate de a fi realizată o prerogativă a competenței de supraveghere generală, funcție care a fost exclusă din competența procuraturii.

În această ordine de idei, trebuie de concluzionat că odată ce statutul procurorului în procesul contravențional este echivalat statutului altor categorii de autorități ce pot constata, examina și aplica sancțiuni contravenționale, merită și necesită, în așa fel a fi deschisă întrebarea despre faptul ca procurorul să fie considerat agent constator, de rând cu celelalte autorități ale administrației publice prevăzute la articolele 400 – 423¹⁰ ale Codului contravențional.

În același timp, dacă să ne dirigim de prevederile articolului 3 al Legii cu privire la procuratură, care consacră principiile de organizare și de activitate a Procuraturii și a procu-

rorului, constatăm că procurorul își desfășoară activitatea în baza principiilor legalității, imparțialității, rezonabilității, integrității și independenței procesuale, care îi oferă posibilitatea de a lua în mod independent și unipersonal decizii în cauzele pe care le gestionează.

Suntem de părerea odată ce în textul Codului contravențional procurorul nu a fost “alinat” la categoria de agent constator, atunci urmează ca și statutul acestuia să fie unul distinct în procesul contravențional. Și menționăm că, odată ce Codul contravențional consacră funcția de acuzare de stat și agentului constator, comisiilor administrative, dar și altor autorități, atunci această funcție distinctă pentru procuror nu trebuie să se exprime în susținerea acuzării. În același sens, această funcție nu poate fi una de supraveghere generală.

În opinia noastră, funcția procurorului în procesul contravențional trebuie să rezulte în examinarea cazurilor contravenționale când se constată o incompatibilitate instituțională precum și în cazurile în care urmare a exercitării urmăririi penale, procurorul constată că fapta nu constituie infracțiune, ci o contravenție. S-ar putea adăuga la această listă și o a treia varietate, și anume atunci când legiuitorul va considera că examinarea unei anumite contravenții ar fi doar de competența procurorului.

În ce privește termenul “incompatibilitate instituțională” ne referim la cazurile în care potrivit prevederilor Codului contravențional competența examinării unui anumit tip de contravenții sunt atribuite agentului constator, și însă și agentul constator comite o așafel de contravenție. În atare cazuri, suntem de părerea, că examinarea cazului de comitere a unei astfel de contravenții ar trebui să fie de competența procurorului.

Concluzii. În opinia noastră urmează ca chestiunea referitor la competența procurorului în procesul contravențional urmează a fi abordată destul de minuțios, și odată ce atribuțiile procurorului nu sunt foarte clare în procesul contravențional, printr-o ulterioară modificare, acestea urmează a fi concretizate.

Bibliografie selectivă

1. Legea cu privire la Procuratură nr. 3 din 25.02.2016, Monitorul Oficial 69-77/113, 25.03.2016
2. I. Talpă. Controlul judiciar în legea procesual-penală a Marii Britanii și a Statelor Unite ale Americii//Legea și viața 11/47, 2017
3. I. Talpă. Specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Franței și Germaniei//Legea și viața 10/25, 2017

Despre autori

Igor TROFIMOV,
doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept privat” a Facultății
Drept a Academiei „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova
e-mail:itrofimov@mail.ru
tel.:079407544

Gheorghe ROBU,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” MAI
al Republicii Moldova, procuror
în Procuratura mun. Bălți
e-mail:gheorghe_robust@mail.ru
tel.:069231180

About authors

Igor TROFIMOV,
PhD, associate professor, Chief of the
Department „Private Law”
of the Law Faculty of the
Academy “Stefan cel Mare” of MIA
of the Republic of Moldova
e-mail:itrofimov@mail.ru
tel.:079407544

Gheorghe ROBU,
PhD student,
Academy “Stefan cel Mare” of MIA
of the Republic of Moldova,
prosecutor in Balti Prosecutor’s Office
e-mail:gheorghe_robust@mail.ru
tel.:069231180

УДК 343.54

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО ПРОТИВ ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ В СВЕТЕ КОНВЕНЦИИ ООН ПРОТИВ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ.

Вячеслав УРСУ,

доктор права, доцент

Академия «Штефан чел Маре» МВД РМ

С.А. ФИЛИППОВ,

кандидат психологических наук, доцент,

подполковник юстиции, докторант

Национальной академии Государственной пограничной службы Украины

Борьба с торговлей людьми является приоритетной в рамках, как международных организаций, так и отдельных государств. В статье проводится анализ международных документов, которые в данной сфере явились правовым базисом для регулирования важных аспектов межгосударственного взаимодействия в сфере противодействия торговле людьми, включая положения национальных правовых актов, принятых в соответствии с вышеуказанными международными соглашениями.

Ключевые слова: торговля людьми, международное сотрудничество, транснациональная организованная преступность, жертвы торговли людьми.

INTERNATIONAL COOPERATION AGAINST HUMAN TRAFFICKING UNDER THE UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIMINALITY

Veaceslav URSU,

associate professor, PhD,

Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova

S.A. FILIPPOV,

associate professor, candidate of Psychology,

Lieutenant colonel of justice, PhD student

of the National Academy of the State Border Service of Ukraine

Combating human trafficking is a priority in the framework of both international organizations and individual states. The article analyzes the international documents, which in this area were the legal basis for regulating important aspects of interstate cooperation in the field of combating human trafficking, including the provisions of national legal acts adopted in accordance with the above international agreements.

Keywords: human trafficking, international cooperation, transnational organized crime, victims of human trafficking.

Введение. Торговля людьми является проблемой глобального масштаба, которая не признает национальных границ. Таким образом, нередко она составляет транснациональное преступление, аналогичное по своему характеру международной торговле наркотиками и незаконному обороту оружия. Поэтому для борьбы с торговлей людьми требуются транс-

национальные методики, использующие международное сотрудничество в формах обмена информацией и оказания взаимной помощи.

Торговля людьми представляет собой современную форму рабства, нарушение прав человека, являющееся преступлением, как против личности, так и против государства. Торговля людьми

является одной из форм насилия в отношении ее наиболее частых жертв: женщин и детей. Она также является одной из форм противоправного вмешательства в сферу международного семейного права, поскольку отдельные виды торговли людьми связаны с искажением или недобросовестным использованием законных семейных порядков.

Торговля людьми представляет собой вид нелегальной предпринимательской деятельности, который в некоторых случаях использует для своей выгоды международные миграционные потоки. Она оказывает глубочайшее воздействие на свои жертвы, причиняя им психологический и физический вред и травмируя их.

Движущими силами торговли людьми являются гендерное неравенство, отсутствие равных возможностей, вопиющее экономическое неравенство как внутри государств, так и между ними, коррупция и уязвимость, являющиеся результатом неадекватности судебной и правоохранительной систем, гражданской нестабильности и невыполнения государствами своих функций по защите и обеспечению своих граждан. Одним из факторов, способствующих процветанию торговли людьми, является наличие спроса на платные сексуальные услуги и дешевую рабочую силу для строительства, обрабатывающего производства, промышленности и домашнего хозяйства.

Борьба с торговлей людьми является приоритетной в рамках, как международных организаций, так и отдельных государств. Одним из шагов в развитии сотрудничества государств против торговли людьми, в частности женщинами и детьми, явилась Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности, дополненная Протоколом о предупреждении и пресечении

торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказания за нее. Республика Молдова ратифицировала указанный международный правовой документ, принятием Закона Nr. 15 от 17.02.2005 о ратификации Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности. Конвенция распространяется на преступления, которые носят транснациональный характер и совершены организованной преступной группой (ст. 3 п. 1(b)). Наличие указанных элементов необходимо для применения Конвенции и протоколов к ней. В соответствии с Конвенцией «транснациональный характер преступления» не обязательно включает в себя факт пересечения границ, «транснациональность» проявляется и тогда, когда преступление совершено: *a)* в более чем одном государстве; *b)* оно совершено в одном государстве, но существенная часть его подготовки, планирования, руководства или контроля имеет место в другом государстве; *c)* оно совершено в одном государстве, но при участии организованной преступной группы, которая осуществляет преступную деятельность в более чем одном государстве; или *d)* оно совершено в одном государстве, но его существенные последствия имеют место в другом государстве (п. 2 ст. 3).

Согласно положениям Конвенции, государства-участники устанавливают ответственность для юридических лиц за участие в серьезных преступлениях, к которым причастна организованная преступная группа, и за преступления, признанные таковыми в соответствии со статьями 5, 6, 8 и 23. При этом, ответственность юридических лиц может быть уголовной, гражданско-правовой или административной. Кроме того, участники Конвенции должны привлекать к ответственности и физических лиц в соответствии с национальным уголовным зако-

нодательством (ст. 10).

Молдавский законодатель предусмотрел обязательность ответственности юридических лиц за торговлю людьми в ст. 34 Закона nr. 241 о предупреждении и пресечении торговли людьми от 20.10.2005. В соответствии с ней, в случае выявления деятельности по торговле людьми, совершаемой посредством юридического лица, имеющего лицензию на осуществление предпринимательской деятельности, которая послужила прикрытием для совершения указанных противозаконных действий, лицензия данного юридического лица отзывается и оно ликвидируется на основании судебного решения.

Часть (2) ст. 34 устанавливает что, юридическое лицо несет гражданско-правовую ответственность перед жертвой торговли людьми за нанесение ущерба в результате осуществления действий, указанных в части (1).

Привлечение к ответственности юридических лиц не исключает привлечения к ответственности физических лиц, совершивших преступления, связанные с торговлей людьми (ч. 3 ст. 34).

Уголовный кодекс РМ, также содержит положения в соответствие, с которыми подлежат ответственности и юридические лица. Так, согласно ч. (4) ст. 21 УК РМ, юридические лица, за исключением органов публичной власти, несут уголовную ответственность за преступления, за совершение которых предусмотрено наказание для юридических лиц в Особенной части настоящего кодекса. Преступление, предусмотренное ст. 165 УК РМ входит в число таких преступных деяний. В то же время, уголовная ответственность юридического лица не исключает ответственности физического лица за совершенное преступление (ч. (5) ст. 21 УК РМ).

Особенность международно-правовых норм, которые приняты и неукоснительно соблюдаются большинством государств, заключается в том, что они имеют обязательную силу для государств, однако оставляют на их усмотрение решение вопроса о применении норм международного права в рамках своих внутренних правовых систем. Государства же сами признают обязательность тех или иных источников международного права.

Упомянутый выше, Протокол, обязывает государства-участники принять соответствующие меры на законодательном и иных уровнях, чтобы признать следующие деяния, в качестве уголовно наказуемых: покушение на совершение акта торговли людьми, участие в качестве сообщника, руководство другими лицами с целью совершения акта торговли людьми (п. 2 ст. 5).

Молдавский законодатель установил уголовную ответственность за торговлю людьми в ст. 165 УК, применив в данном случае, рецепцию, в качестве универсального способа инкорпорации, т.е. точного воспроизведения в УК РМ формулировки, содержащиеся в п. а) ст. 3 Протокола о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее. Таким образом, ст. 165 УКРМ текстуально повторяет норму международного права и конкретизирует ее к особенностям правовой системы нашего государства.

В Конвенции прописывается ее взаимосвязь с протоколами: любой протокол к данной Конвенции толкуется совместно с ней с учетом цели этого протокола (п. 4 ст. 37). На Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее распространяются положения Конвенции. Протокол применяется к преступлениям, которые носят транснациональный

характер, в которых задействованы организованные преступные группы.

Протокол ставит следующие цели: предупреждение торговли людьми, в частности женщинами и детьми; защиту и помощь жертвам торговли при соблюдении прав человека; поощрение сотрудничества между государствами (ст. 2).

Значимость Протокола состоит в формулировании понятия «торговля людьми». Под последней понимаются осуществляемые в целях эксплуатации вербовка, перевозка, передача, укрывательство или получение людей путем угрозы силой или ее применения или других форм принуждения, похищения, мошенничества, обмана, злоупотребления властью или уязвимостью положения, либо путем подкупа, в виде платежей или выгод, для получения согласия лица, контролирующего другое лицо (п. а ст. 3).

Эксплуатация, согласно Протоколу, включает эксплуатацию проституции других лиц или другие формы сексуальной эксплуатации, принудительный труд или услуги, рабство или обычаи, сходные с рабством, подневольное состояние или извлечение органов (п. а ст. 3). Причем согласие жертвы торговли людьми на запланированную эксплуатацию не принимается во внимание, если было использовано любое из средств воздействия, указанных выше.

Протокол не ограничивает торговлю людьми только оказанием сексуальных услуг, указывая другие формы эксплуатации. В Протоколе не дается определения «эксплуатации проституции» и «сексуальной эксплуатации». Разработчики Протокола дали возможность государствам толковать эти термины самостоятельно.

Необходимо указать, что ни Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности, ни Протокол не обязывают государства предостав-

лять пострадавшим бесплатные услуги переводчиков или адвокатов в ходе судебного разбирательства. Государства самостоятельно разрешают данный вопрос.

Протокол о торговле людьми обязывает страны происхождения и назначения по возможности обеспечить физическую, психологическую и социальную реабилитацию жертв торговли людьми. Государства совместно с неправительственными организациями должны предоставлять им кров, информацию, особенно в отношении юридических прав жертвы, на понятном им языке, а также медицинскую, психологическую, материальную помощь. Государства должны рассмотреть возможности в области трудоустройства, образования, профессиональной подготовки потерпевших (п. 3 ст. 6).

Парламентом Республики Молдова еще в 2005 году был принят Закон nr. 241о предупреждении и пресечении торговли людьми от 20.10.2005, статья 20 которого предусматривает что, жертвам торговли людьми предоставляется помощь в целях физической, психологической и социальной реабилитации посредством реализации специальных медицинских, психологических, правовых и социальных мер.

Жертвам торговли людьми предоставляется защита и оказывается помощь со стороны органов публичного управления, Национального комитета, территориальных комиссий по пресечению торговли людьми в пределах их компетенции и в соответствии с настоящим законом и другими нормативными актами.

Неправительственные организации, компетентные в рассматриваемой области, также вправе предоставлять защиту и оказывать помощь жертвам торговли людьми, в том числе защищать их интересы в ходе уголовного или гражданского процесса.

Во всех случаях, когда компетент-

ный орган, международная или неправительственная организация, функционирующая в рассматриваемой области, имеют основание полагать, что то или иное лицо является жертвой торговли людьми, в отношении этого лица принимаются все предусмотренные законом меры по предоставлению ему защиты и оказанию помощи. При этом, предоставление услуг по защите и оказание помощи не могут быть обусловлены желанием жертвы торговли людьми делать заявления и участвовать в процессе преследования торговцев людьми.

Более того, в соответствии с ч. (4) ст. 165 УК жертва торговли людьми освобождается от уголовной ответственности за совершение преступлений в связи с этим процессуальным статусом.

В то же время, услуги по оказанию защиты и помощи жертвам торговли людьми предоставляются бесплатно.

Существенное значение имеют положения об экстрадиции, регулирующие международное сотрудничество государств. Если государства обусловили выдачу лиц, совершивших преступление, наличием между ними соответствующего договора, то данная Конвенция может выступать в качестве правового основания для выдачи в связи с любым преступлением, к которому применяется статья 16, в случае отсутствия договора (п. 4 ст. 16).

Республика Молдова при ратификации Конвенции оговорила, что она будет использовать Конвенцию как основу для сотрудничества в вопросах экстрадиции с другими государствами-участниками (ст. 1 Закона Nr. 15 от 17.02.2005). *«В соответствии с положениями пункта а) части 5 статьи 16 Конвенции Республика Молдова считает настоящей Конвенцию правовой основой для сотрудничества с другими государствами-участниками по вопросам*

экстрадиции. Республика Молдова не считает Конвенцию правовой основой для выдачи своих граждан и лиц, получивших политическое убежище в стране, согласно положениям своего внутреннего законодательства».

В Конвенции указывается, что государства-участники должны стремиться к заключению двусторонних и многосторонних соглашений или договоренностей с целью осуществления или повышения эффективности выдачи (п. 17 ст. 16).

В соответствии со ст. 33 закона nr. 241 о предупреждении и пресечении торговли людьми от 20.10.2005, взаимодействие на международном уровне в области предупреждения и пресечения торговли людьми, предоставления защиты и помощи жертвам торговли людьми, включая их репатриацию, осуществляется на основе международных договоров, одной из сторон которых является Республика Молдова.

Особое внимание уделяется сотрудничеству правоохранительных органов, в частности укреплению связи между компетентными органами и учреждениями. Механизм правовой помощи, предусмотренный Конвенцией, представляется важным для Республики Молдова.

В связи с этим, ст. 34 вышеупомянутого закона предусматривает введение института офицеров связи в рамках Министерства внутренних дел, а также прокуроров связи в рамках Генеральной прокуратуры. Они обеспечивают взаимные консультации с офицерами связи или, по обстоятельствам, с прокурорами связи, действующими в других странах, в целях координации общих действий по выявлению, раскрытию случаев торговли людьми и уголовному преследованию в таких случаях, а также по защите жертв торговли людьми и оказанию им помощи в ходе уголовного преследования.

Офицеры и прокуроры связи являются контактными лицами соответствующих органов с аналогичными организациями и учреждениями других стран для целей обмена данными о расследовании преступлений и уголовном преследовании по преступлениям, предусмотренным настоящим законом (ч.2 ст.34 закона).

Конвенция призывает государства предпринимать все необходимые меры для максимальной реализации ее положений как на своей территории, так на международном уровне посредством двусторонних и многосторонних соглашений. На государства возлагается обязанность осуществлять деятельность по предупреждению транснациональной организованной преступности.

В Протоколе предусматривается необходимость сотрудничества государств в области предупреждения торговли людьми, обмена информацией и подготовки кадров, упоминается о сотрудничестве правительств с неправительственными организациями, проведении исследований, информационных кампаний, совершенствовании законодательства в сфере культуры, образования и в социальной области. Государства должны принять соответствующие меры в области пограничного контроля в целях предупреждения торговли людьми, меры по усовершенствованию защищенности и надежности выдаваемых документов, в частности паспортов, виз, документов, удостоверяющих личность; разрабатывают технологии, которые затрудняли бы подделку таких документов.

Таким образом, Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности и дополняющий ее Протокол против торговли людьми являются документами, комплексно рассматривающими торговлю людьми, в частности женщинами и детьми. В Протоколе

дается широкое определение торговли людьми, которое в качестве потерпевших указывает женщин, мужчин и детей. Однако определение касается преступных действий организованной группы. В Протоколе указываются меры по защите жертв, предупреждению торговли людьми, осуществлению сотрудничества между государствами в области борьбы с торговлей людьми. Кроме того, в Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности детально регулируется механизм международного сотрудничества государств в области выдачи преступников (экстрадиции) и оказания правовой помощи.

В то же время, анализируя законодательство РМ можно сделать однозначный вывод, что молдавские правоприменители имеют в своем распоряжении достаточный «арсенал» правовых средств для эффективного противодействия торговли людьми, включая инструменты международного права.

Согласно законодательству преступления, связанные с торговлей людьми, имеют как национальный, так и транснациональный характер. В случае преступлений транснационального характера применяются формы и процедуры расследования и уголовного преследования, предусмотренные международным и национальным законодательством для таких преступлений (ст.30 закона).

Литература

1. Конвенция Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности. (http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/orgcrime.shtml).
2. Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за

- нес, дополняющий Конвенцию Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности (http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/protocoll.shtml).
3. Уголовный кодекс Республики Молдова, принятый Законом nr.985 от 18.04.2002, вступившим в законную силу в 2003 году с последующими изменениями и дополнениями.
 4. Закон РМ nr. 241 о предупреждении и пресечении торговли людьми от 20.10.2005.
 5. Закон РМ nr. 15 о ратификации Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности от 17.02.2005.

Об авторах

Вячеслав УРСУ,
*доктор права, доцент кафедры
 Уголовно-правовых наук Академии
 «ШтефанчелМаре» МВД РМ*
 адрес электронной почты: *ursuveaceslav@
 rambler.ru*
 тел.: 079402824

С.А. ФИЛИПОВ,
*кандидат психологических наук,
 доцент, подполковник юстиции,
 докторант Национальной академии
 Государственной пограничной
 службы Украины*
 адрес электронной почты: *filippov.
 nadpsu@gmail.com*
 тел.: +380632911932

About author

Veaceslav URSU,
*PhD, associate professor of the
 Department of Criminal Sciences
 of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA
 of the Republic of Moldova*
 email: *ursuveaceslav@rambler.ru*
 тел.: 079402824

S.A. FILIPPOV,
*candidate of Psychology,
 associate professor, lieutenant colonel,
 PhD student of the National Academy
 of the State Border Service of Ukraine*
 email: *filippov.nadpsu@gmail.com*
 тел.: +380632911932

CZU 343.545(478)

LACUNELE LEGISLAȚIEI PENALE A REPUBLICII MOLDOVA REFERITOARE LA INCRIMINAREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Alexandru ZOSIM,

doctor în drept, conferențiar universitar
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Articolul are ca obiect de cercetare traficul de ființe umane. Autorul analizează definiția legislativă a traficului de ființe umane în Republica Moldova și propune un text nou al acestei norme penale.

Cuvinte-cheie: trafic de ființe umane, infracțiune, răspundere penală, victimă a infracțiunii, dispoziții juridice, legislație penală.

LES LACUNES DU DROIT PÉNAL DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA CONCERNANT L'INCRIMINATION DE LA TRAITE DES ÊTRES HUMAINS

Alexandru ZOSIM,

docteur es-droit, conférencier universitaire,
Académie „Ștefan cel Mare” de MAI de la République de Moldova

L'article se concentre sur la traite des êtres humains. L'auteur analyse la définition législative de la traite des êtres humains dans la République de Moldova et il propose un nouveau texte de cette norme pénale.

Mots-clés: traite des êtres humains, infraction, responsabilité pénale, criminalité, victime de l'infraction, dispositions juridiques, législation pénale.

Introducere. Libertatea umană reprezintă una dintre principalele valori ale societății civilizate contemporane, iar asigurarea inviolabilității libertății persoanei constituie una dintre principalele funcții ale statului. În scopul asigurării acestei sarcini legiuitorul Republicii Moldova a adoptat în Codul penal din 2002 un șir de norme care interzic diverse fapte prejudiciabile orientate împotriva libertății persoanei.

Evident, existența acestor norme în legislația națională constituie un pas enorm în direcția creării unei baze normative și a mecanismelor eficiente de protecție a libertății umane. Însă ar fi incorect se ne mulțumim doar cu cele atinse. Chiar și o analiză teoretică superficială scoate în evidență un șir de lacune și contradicții ale unor dispoziții legale, ceea ce creează dificultăți în aplicarea acestor norme.

În acest context atenționăm că aplicarea

corectă a normelor juridico-penale în practica judiciară asigură în mare parte sporirea legalității, a eficacității activității organelor de ocrotire a dreptului, precum și creșterea încrederii populației față de organele de justiție.

Luând în considerație faptul că practica calificării infracțiunilor prevăzute de art. 165 nu este încă atât de voluminoasă, sunt necesare cercetări minuțioase ale problemelor de încadrare juridică faptelor prejudiciabile respective.

Metode și materiale aplicate. În limitele de studiu al acestui articol, în calitate de metodă de cercetare principală a fost utilizată metoda comparativă de studiere a infracțiunii de trafic de ființe umane. În afară de metoda comparativă au mai fost utilizate o serie de metode cum ar fi: metoda analizei logice, interpretării logice, clasificării etc.

Conținut de bază. Analizând denumirea articolului 165 CP RM de pe pozițiile tehnicii legislative o apreciem ca fiind imperfectă.

Termenul *trafic de ființe umane* apriori presupune o activitate criminală realizată față de mai multe ființe umane, pe când în realitate pentru tragerea vinovatului la răspundere penală este de ajuns de demonstrat traficul unei singure persoane și nu a mai multor, precum reiese din denumire.

Considerăm că este necesar de perfecționat și dispoziția art. 165 CP RM.

Preluarea în lege a definiției traficului de ființe umane direct din textul convenției¹ trezește dificultăți în aplicarea corectă a legislației penale. Există situații când sub prevederile ei nimeresc faptele, care în realitate nu constituie trafic de ființe umane. Astfel, în alin. 1 art. 165 CP RM putem evidenția următoarea modalitate de comitere a infracțiunii de trafic de ființe umane: transportarea unei persoane în scop de folosire în activități criminale săvârșită prin amenințarea cu divulgarea informațiilor confidentiale familiei victimei. În formula dată cu absolută precizie se înscrie și următoarea situație: subiectul infracțiunii se prezintă la domiciliul șefului unui depozit de stat, îl amenință cu divulgarea informației confidentiale familiei lui (de ex. despre faptul că el are amantă), în baza acestei amenințări îl silește să accepte transportarea sa la depozitul de stat, unde îl implică în activitate criminală de sustragere, cerând să deschidă depozitul și să încarce mărfurile aflate acolo în automobilul său. Doctrina penală apreciază fapta dată ca participare la sustragerea comisă prin delapidare (art. 191 CP RM), iar alin. (4) al art. 165 CP RM invers propune absolvirea șefului de depozit de răspundere penală pentru că a săvârșit infracțiunea fiind „traficat”. În opinia noastră, această eroare se iscă din cauza că în articolul 165 nu este specificat că victima traficului poate fi doar o ființă umană redusă la calitatea de obiect al proprietății altei persoane.

Susținem opinia specialiștilor ruși care

¹ st. 3 Protocolului de prevedereri și preresecării tor-
govelii ludyimi, osobenno ženšcynami i detymy, i naka-
zaniu za nee, dopolnyajuščego Konvenšcuiu OON protiv
transnacionallynoy organizovannoy prestupnosti ot
15 noyabrya 2000 g.

apreciază că o astfel de definiție largă a traficului de ființe umane din punct de vedere lingvistic, precum și de pe pozițiile tehnicii legislative, a dreptului civil și penal nu se prezintă a fi corectă și logică². Astfel, constatăm că tratarea termenului „trafic” în textul dispoziției art. 165 CP RM este prea complicată atât pentru aplicarea corectă a normei penale respective, cât și pentru înțelegerea acestei interdicții de către cetățeni. Mai mult decât unele activități numite în alin. (1) art. 165 CP RM, și anume recrutarea și adăpostirea, pe de o parte, nu reflectă complet esența unui astfel de fenomen precum traficul, iar pe de altă parte, includ în el acțiuni care nu-i sunt proprii. Astfel, conform DEX-ului, termenul „trafic” poate avea următorul sens: „Activitate economică având drept scop schimbul de mărfuri și de alte valori. Comerț ilicit”, iar termenul „a trafica” înseamnă „a face negoț (cu o marfă ilicită)”³. Deci acțiunile de adăpostire sau recrutare nu sunt cuprinse de această noțiune. Autorul rus Kadnikov F.N. apreciază pe bună dreptate că recrutarea în scopul efectuării traficului de ființe umane poate fi cercetată doar ca una pregătitoare. Totodată, el propune introducerea unei noi norme penale care ar viza recrutarea ființelor umane în scopul exploatarei ei, inclusiv în scop de exploatare sexuală⁴. Menționăm că față de o ființă umană pot fi realizate și alte activități criminale în afara celor de schimb sau comercializare, în cadrul cărora omul este lipsit de libertate și redus la calitatea de marfă, de exemplu transmiterea ființei umane în calitate de gaj, care ar asigura rambursarea datoriei. Respectiv nici sensul termenului „trafic” nu corespunde multitudinii de fapte ilegale în cadrul cărora ființa umană este cercetată ca o proprietate a altei persoane. Considerăm

² Уголовное право России. Часть Особенная: Учебник для вузов / Отв. ред. Л.Л. Кругликов. М., 2004. С. 102 – 103.

³ Dicționar explicativ al limbii române. București, 1998, p. 1101.

⁴ Кадников Ф. Н. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, связанных с торговлей людьми. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва. 2007. с. 9.

oportun de a folosi termenul „încheierea unei înțelegeri vizând transmiterea sau primirea ființei umane în cadrul căreia ea apare ca un element al proprietății”.

Totodată, activitățile de recrutare și adăpostire pot fi cercetate doar ca pregătitoare în vederea încheierii unui astfel de contract ilicit sau posteroare lui, iar fiind comise de alte persoane decât cea care încheie înțelegerea se includ în noțiunea de „complicitate la infracțiune”. Transportarea la fel poate fi cercetată ca complicitate cu excepția cazului când cu persoana care oferă serviciul de transportare se încheie un acord vizând această activitate în cadrul căruia ființele umane figurează vădit în calitate de obiecte ale proprietății altei persoane.

Menționăm că indicarea în alin. (1) al art. 165 CP RM a unui scop special al traficului de ființe umane a lăsat fără o apreciere juridico-penală corespunzătoare traficul de persoane realizat fără scopurile indicate în dispoziție (de exemplu, în scop de profit). Susținem opinia specialistului rus Milevski A.I., care menționează că complicele-mijlocitor, acționând din numele vânzătorului sau cumpărătorului ființei umane și executându-și doar însărcinarea separată primită, poate și să nu împartă scopul infracțional cu persoanele în numele cărora acționează⁵. Suntem de părerea că o enumerare exhaustivă a tuturor scopurilor traficului de ființe este imposibilă și nerațională. Tratarea unei ființe umane în calitate de obiect care se află în proprietatea altei persoane este criminală în orice situație, cu excepția celei când ea este primită în scopul liberării ei sau această calitate este unicul mijloc de a înlătura un pericol grav pentru viața sau sănătatea ei, adică se constată o stare de extremă necesitate în acest sens. Astfel, ar fi mult mai simplu de prevăzut în cadrul art. 165 CP RM un alineat care ar prevedea liberarea subiectului de răspundere penală în aceste circumstanțe.

⁵ Милевский А.И. Уголовно-правовая борьба с торговлей несовершеннолетними: Автореф. дисс... канд. юрид. наук. М., 2000. С. 16.

Astfel, propunem modificarea dispoziției art. 165 CP RM în modul următor: „Vânzarea-cumpărarea ființei umane sau încheierea altei înțelegeri vizând transmiterea sau primirea ei în cadrul căreia ființa umană apare ca un element al proprietății”.

Atragem atenția că acțiunea de vânzare sau transmitere a ființei umane în cadrul altei înțelegeri care o vizează drept un element al proprietății presupune că subiectul infracțiunii deja deține controlul acestei persoane, pe care l-a stabilit anterior prin metode infracționale sau neinfracționale. Referindu-ne la metodele infracționale de obținere a controlului asupra unei ființe umane, menționăm că acestea pot fi efectuate prin comiterea faptelor ilegale care privează persoana de libertate prevăzute la cap. III „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei” sau prin săvârșirea șantajului însoțit de răpire (alin. (4) art. 189 CP RM), luării de ostatici (art. 280 CP RM), precum și prin reținere sau arestare ilegală (art. 308 CP RM). Respectiv împărtășim opinia specialistului rus Kadnikov F.N., care consideră că în astfel de situații infractorul ar urma să fie tras la răspundere penală pentru un concurs de infracțiuni⁶. În prezent însă în Republica Moldova este imposibil de a încadra ca concurs răpirea persoanei urmată de vânzarea ei, deoarece răpirea este prevăzută în calitate de element constitutiv al traficului de ființe umane în prevederile lit. (a) alin. (1) art. 165. Menționăm că formula legislativă propusă mai sus ar exclude și concurența cu infracțiunea menționată.

Situația când aceste infracțiuni constituie o parte a traficului de ființe umane este inconvenabilă, deoarece în prezent, după cum deja am menționat, infractorul care a comis, de exemplu, o răpire și o vânzare a ființei umane nu va fi tras la răspundere penală pentru un concurs de infracțiuni, ci doar conform alin. (1) art. 165 CP RM. În

⁶ Кадников Ф.Н. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, связанных с торговлей людьми. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва. 2007. с. 18.

comparație cu această situație infractorul care anterior vânzării victimei a obținut controlul asupra ei printr-o metodă care cercetată separat nu constituie infracțiune, de exemplu, prin amenințarea cu divulgarea informațiilor confidentiale familiei victimei, poate fi supus aceleiași pedepse ca și infractorul precedent care a comis de fapt două infracțiuni. Astfel, acceptarea formulei legislative propuse ar permite efectuarea unei individualizări mai stricte a răspunderii și pedepsei penale pentru infracțiunile contra libertății.

Nu suntem de acord cu revederile alin. (4) art. 165 CP RM vizând absolvirea de răspundere penală a persoanelor care au devenit victime ale traficului de ființe umane pentru infracțiunile comise în această calitate. Legislația penală a Republicii Moldova reglementează destul de clar cauzele care înlătură caracterul penal al faptei în cap. III al Părții Generale, inclusiv săvârșirea infracțiunii în stare de constrângere fizică sau psihică (art. 39 CP RM) și extremă necesitate (art. 38 CP RM). Considerăm că aceste prevederi sunt destul de explicite pentru a aprecia corespunzător activitățile criminale ale victimei traficului de ființe. Nu este oportun de a o elibera de răspundere penală, de exemplu, în cazul în care ea a fost implicată vădit în comiterea, de pildă, a infracțiunilor de genocid (art. 135 CP RM), actelor teroriste (art. 278 CP RM) și altor infracțiuni în cadrul cărora salvându-și viața aceste persoane contribuie conștient la omorul sau chiar exterminarea în masă a altor oameni. Deci propunem excluderea alin. (4) art. 165 CP RM.

Concluzii. Generalizând cele expuse, concluzionăm că asigurarea unei combateri

eficiente a traficului de ființe poate fi asigurată doar prin construirea corectă a normelor penale corespunzătoare:

– modificarea dispoziției art. 165 CP RM în modul următor:

„Vânzarea-cumpărarea ființei umane sau încheierea altei înțelegeri vizând transmiterea sau primirea ei în cadrul căreia ființa umană apare ca un element al proprietății”;

– excluderea alin. (4) art. 165 CP RM.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009.
2. Dicționar explicativ al limbii române. București, 1998.
3. Кадников Ф.Н. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, связанных с торговлей людьми. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2007.
4. Милевский А.И. Уголовно-правовая борьба с торговлей несовершеннолетними: Автореф. дисс... канд. юрид. наук. М., 2000.
5. Уголовное право России. Часть Особенная: Учебник для вузов / Отв. ред. Л.Л. Кругликов. М., 2004.
6. Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за неё, дополняющего Конвенцию ООН против транснациональной организованной преступности от 15 ноября 2000 г.

Despre autor

Alexandru ZOSIM,
doctor în drept,
conferențiar universitar al Catedrei
„Științe penale” a Facultății Drept
a Academiei „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova
e-mail: alexandruzosim75@gmail.com
tel.: 079155696

À propos de l'auteur

Alexandru ZOSIM,
docteur es-droit, conférencier universitaire
de la chair „Droit pénal” de la Faculté
de Droit de l'Académie „Ștefan cel Mare”
de MAI de la République de Moldova
e-mail: alexandruzosim75@gmail.com
tel.: 079155696

УДК 343.55

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ СЕМЕЙНО-БЫТОВОГО НАСИЛИЯ И МЕХАНИЗМА ЕГО ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ

Нармин Назим г. АЛИЕВА

докторант Бакинского Государственного Университета
Министерства Образования Азербайджанской Республики

В этой статье автор анализирует насилие в семье, которое рассматривается в качестве негативного явления. Автору удалось прокомментировать концепцию насилия в семье на основе международно-правовой практики. Изучив зарубежный опыт, дана характеристика негативных и позитивных тенденций насилия в семье.

Ключевые слова: *насилие в семье, физическое насилие, психологическое насилие, законодательство, криминология, преступление.*

ON SOME ISSUES OF DOMESTIC VIOLENCE AND THE MECHANISM FOR THEIR PREVENTING

Narmin Nazim ALIEVA,

PhD student of Baku State University
Ministry of Education of the Azerbaijan Republic

In this article, the author analyzes domestic violence, which is regarded as a negative phenomenon. The author managed to comment on the concept of domestic violence on the basis of international legal practice. Having studied foreign experience, the characteristic of negative and positive tendencies of family violence is given.

Keywords: *family violence, physical violence, psychological violence, legislation, criminology, crime.*

С конца XX века по форме и своему содержанию стали подвергаться изменениям целых ряд негативных явлений. Вызывает беспокойство то, что при желаемом экономическом и техническом развитии вместо роста благополучия в бытовой жизни мы наблюдаем противоположную ситуацию. Так, широкое распространение преступлений в сфере семейно-бытовых отношений за последние годы превратилось в обстоятельство, обуславливающее рост динамики преступности. В целом ухудшается социально-психологический климат, обостряются негативные явления в бытовой сфере.

Именно по этой причине с учётом актуальности проблем, связанных с семейно-бытовым насилием, правительством и законодательством разных стран ведут-

ся обсуждения сложившейся ситуации, принимаются необходимые меры. Все это указывает на то, что предотвращение бытовых преступлений и эффективное решение конфликтов в этой области, является задачей, требующей скорейшего решения. Игнорирование проблем в этой сфере приводит лишь к росту негативных явлений в семейно-бытовых отношениях, распространению преступлений, росту материального и морального вреда.

Жестокость, насилие и агрессивность постепенно проникают в сферу межличностных отношений. Не случайно С. Абельцев отмечает, что «Статистика войн и терроризма не идут ни в какое сравнение с тем, что творят родные и близкие люди по отношению к своим» [1, с. 17].

Анализ юридической литературы и отраслевых законодательных актов дает основание сказать, что насилие родителей по отношению к детям является одним из негативных проявлений, подпадающих под категорию семейно-бытового насилия. По статистике ООН ежегодно в мире от родительского насилия страдают два миллиона детей до 14 летнего возраста, каждый десятый из них умирает, 2000 совершают самоубийство.

Отчёты организаций, ведущих исследования по семейно-бытовому насилию, а также экспертные заключения свидетельствуют о том, что каждая третья женщина в мире когда-либо подвергалась насилию. Каждые три часа совершается убийство как минимум одной женщины. Этому факту мировым сообществом дана соответствующая социально-правовая оценка. В криминологическом конгрессе, состоявшемся в городе Лозанна Швейцарии в 2001 году проблема семейно-бытового насилия по степени опасности была поставлена в один ряд организованной преступностью, незаконным оборотом наркотиков и терроризмом.

С этой точки зрения в первые годы второго тысячелетия комплекс социально-психологических, криминологических и прочего характера проблем, связанных с семейно-бытовыми конфликтами, становится особенно актуальными.

Рост преступлений в семейно-бытовой сфере, наблюдение серьёзных негативных тенденций в преступлениях данного вида делают необходимым проведение научного исследования данной проблемы и поиск путей её решения. Структурный анализ преступности показывает, что криминальные деяния в семейно-бытовой сфере за последние годы составили особый вес среди преступности в целом. Кроме того этот рост связан с увеличением таких преступлений против

личности, как умышленное убийство, нанесение тяжёлых телесных повреждений. В период обострения социальных, экономических и прочих противоречий во многих странах возросло количество семейно-бытовых преступлений, возникли качественные и количественные тенденции. Одним словом, проблема семейно-бытового насилия актуальна не только для Азербайджана, но и для других стран. Анализ материалов уголовной статистики, судебной следственной практики, специальной литературы демонстрирует следующие качественные характеристики современного бытового насилия:

- Регистрация заранее подготовленных, спланированных преступлений в семейно-бытовой сфере;

- Рост количества и особого веса умышленных убийств и нанесения тяжких телесных повреждений, совершённых женщинами;

- Рост количества женщин среди лиц, совершающих семейно-бытовые преступления;

- Рост количества семейно-бытовых преступлений, совершенных с применением огнестрельного и холодного оружия;

- Наличие определённой зависимости между динамикой бытовых преступлений и алкогольной и наркотической зависимостью;

- Рост удельного веса лиц, не имеющих постоянного источника дохода среди, совершающих семейно-бытовые преступления;

- Чрезвычайно высокая степень латентности семейно-бытового насилия и т.д.

Перечисленные обстоятельства обуславливают рассмотрение семейно-бытовых преступлений как объекта независимого криминологического исследования, системное изучение причинного

комплекса данного вида преступлений, а также необходимость разработки обще-социальных и специально-криминологических мер, направленных на профилактику бытовой преступности. Установление в связи с этим комплекса факторов, обуславливающих бытовые преступления и научное решение проблем предотвращения указанных преступлений имеет большое научно-практическое значение. Следует также отметить, что предотвращение семейно-бытовых преступлений является достаточно сложным процессом. Здесь целесообразно определение различных форм бытового насилия, особенно выявление форм полового, психического и экономического насилия, причин, условий и детерминантов их совершения.

Профилактические мероприятия по предотвращению преступлений в сфере семейно-бытовых отношений нацелены на устранение факторов, способствующих совершению данных преступлений, нейтрализацию их воздействия, а также на совершенствование деятельности соответствующих субъектов в данной сфере.

Привлекают внимание мысли Х.А. Ал-Кавасмив отношении криминогенных факторов преступлений, совершённых в сфере семейно-бытовых отношений. Среди наиболее часто встречаемых криминогенных факторов в сфере семейно-бытовых отношений автором выделяется:

- Неблагополучные семьи, наркотическая зависимость некоторых членов семьи;

- Несвоевременная реакция органов социального надзора на семейно-бытовые конфликты;

- Наличие недостатков и упущений в деятельности органов социального надзора в сфере обеспечения общественного порядка и безопасности граждан;

- Несвоевременное выявление лиц, страдающих от алкоголизма и психичес-

ких аномалий;

- Недостатки в сфере профилактики ранее судимых, неправильная организация досуга и т.д. [2, с. 164].

Обще социальная профилактика непосредственного воздействия на преступность не оказывает и осуществляется субъектами, в прямые функции которых не входит предотвращение преступности [3, с. 80-81].

Несмотря на общее понятие предотвращения правонарушений, всегда имеются его детализированные модели, которые организуются и осуществляются по направлениям деятельности уполномоченных государственных субъектов. К числу данных субъектов в силу правоохранительных полномочий относятся органы внутренних дел и прокуратуры. Исходя из национального законодательства органы внутренних дел и прокуратуры является субъектами как общей, так и специальной профилактики.

Основным субъектом специальной профилактической деятельности по предотвращению семейно-бытового насилия является территориальный полицейский орган, осуществляющий правоохранительную деятельность по административно-территориальным единицам. Данная позиция закреплена законодательством в законе Азербайджанской Республики «О полиции». На основании часть 2 статья 3 данного закона одним из основных обязанностей полиции является предотвращение преступлений и прочих правонарушений, деятельность по предотвращению правонарушений несовершеннолетними [4]. Осуществление ежедневных обязанностей законом возложено в основном на участковых начальников, инспекторов и инспекторов по делам несовершеннолетних. В другом отраслевом законе «О профилактике беспризорности и

правонарушений несовершеннолетних» определено правовое регулирование деятельности полиции и соответствующих государственных органов в сфере профилактики правонарушений со стороны несовершеннолетних [5].

Не редко в СМИ отмечается недостаточное использование потенциала полицейских органов по предотвращению внутрисемейного насилия. Необходимо учесть, что в полицейской деятельности следует сохранять профессионализм в вопросах чувствительной внутрисемейной неприкосновенности. Если не соблюдать этот момент, возрастёт количество распадов семей и других негативных явлений. В подразделениях ОВД, заинтересованных государственных органах и учреждениях, в учебных и медицинских учреждениях, общественных и религиозных организациях должно быть осуществлено накопление, анализ сведений о и условиях внутрисемейного насилия.

При исследовании путей предотвращения семейно-бытовых преступлений следует также уделить внимание особым криминогенным детерминантам данного негативного явления. Среди научных исследований в сфере современной бытовой преступности и её предупреждения представляют интерес мысли К.А.Мясниковой. По заключению автора среди особых криминогенных детерминантов современной бытовой преступности преимущество составляют влияние социально-негативной микросреды, широкое распространение мнения о допустимости насильственного решения конфликтов в бытовых взаимоотношениях, отсутствие должной реакции общества, отдельных граждан и даже некоторых государственных структур на антисоциальное поведение отдельных индивидов [6, с. 19-20].

К комплексу мер специально-криминологического характера по предот-

ращению семейно-бытового насилия можно отнести:

- разработка модели социального и культурного поведения в общественной жизни и семейных отношениях, пропаганда данной модели среди населения, особенно среди молодёжи и подростков;

- организация и финансирование просветительской и образовательной кампании в русле правового решения конфликтов, сопровождающихся с применением насилия, распространение в регионах информации о кризисных центрах по оказанию помощи жертвам семейно-бытового насилия;

- сбор и анализ сведений и статистической информации относительно семейного насилия, проведение научных исследований по прогнозированию в этой области, изучение эффективности мер, принятых для устранения последствий и причин насилия против женщин и детей, поддержка планов деятельности и активная их пропаганда.

В заключении исследования можно отметить, что возникли новые факторы, детерминирующие бытовую преступность. Ещё более углубилось влияние таких традиционных факторов как пьянство, наркомания, проституция, тунеядство, ухудшилось криминологические и социально-психологические характеристики «бытового преступника». Семейно-бытовая преступность, особенности её предотвращения, устранение или минимизация социальных, экономических, психологических и правовых последствий преступлений на семейно-бытовой почве является комплексной проблемой.

Список использованных источников:

1. Абельцев С.Н. Семейные конфликты и преступления // Российская юстиция. 1999. № 5, с.17.

2. Ал-Кавасми А.Х. Противодействие криминальному насилию в сфере семейно-бытовых отношений: Дисс... ..к.ю.н. Бишкек, 2011.- 192 с.
3. S m nd rov F.Y. Kriminologiya. Ümumi hiss . Ali m kt bl r üçün d rs v saiti. Bakı: Hüquq d biyyatı, 2003, 162 s.
4. “Polis haqqında” Az rbaısan Respublikasının Qanunu. Bakı, 1999. <http://e-qanun.az/framework/2937>.
5. “Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının v hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında” Az rbaısan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2005. <http://e-qanun.az/framework/10670/>.
6. Мясникова К.А. Криминологическая характеристика современной бытовой преступности и меры ее предупреждения: автореф.дисс.....к.ю.н. Ростов-на-Дону, 2004.- 27 с.

Об авторах

Нармин Назим г. АЛИЕВА,
докторант Бакинского
Государственного Университета
Министерства Образования
Азербайджанской Республики
email: anarmin@live.ru
тел.: 00994125549984

About author

Narmin Nazim ALIEVA,
PhD Student of Baku State
University Ministry of Education
of Azerbaijan Republic
email: anarmin@live.ru
tel.: 00994125549984

CZU 349.6(478)

PROBLEMA RESPONSABILIZĂRII SUBIECTULUI VINOVAȚ DE CAUZAREA PREJUDICIULUI ECOLOGIC ÎN CAZUL ÎN CARE ACESTA ESTE SUBORDONAT JURISDICȚIEI TRANSNISTRENE

Grigore ARDELEAN,

doctorand, lector universitar, Academia "Ștefan cel Mare"

Problema identificării și responsabilizării subiectului vinovat de comiterea faptelor cu caracter prejudiciabil ce atentează direct la factorii de mediu, astăzi este una din cele mai discutate, atât în doctrină cât și în practică, îndeosebi aplicarea regulilor la soluționarea acestor cauze. Complexitatea situației este determinată de anumite caracteristici specifice ale obiectului la care se atentează, iar șirul dificultăților se completează cu unele obstacole de natură politică sau la nivel teritoriale, ceea ce ar conduce la dezastru în cadrul soluționării litigiilor vizate. Problema separatismului, care este caracteristică numeroaselor state ex-sovietice constituie o amenințare directă ce influențează asupra prevenirii și sancționării autorilor situați în regiunea transnistriană, reduce posibilitatea de a asigura dreptul la un mediu sănătos și neprejudiciat din punct de vedere ecologic, atât cetățenilor din țara noastră, cât și celor din alte țări.

Cuvinte-cheie: prejudiciu, mediu, responsabilitate, jurisdicție, compensare.

THE PROBLEM OF RESPONSIBILIZATION OF THE SUBJECT GUILTY OF CAUSING ECOLOGICAL DAMAGE IN CASE THAT IT IS SUBORDINATED TO TRANSNISTRIAN JURISDICTION

Grigore ARDELEAN,

PhD student, university lecturer, "Stefan cel Mare" Academy

Issue identification and accountability subject is guilty of committing acts with injurious character image directly to encroaching environmental factors is one much debated today both in doctrine and in practice the application of rules to resolve these disputes. The complexity of the situation is determined by certain specific features of the object that is encroaching and refill these complexities with some political obstacles or territorial levels would constitute a disaster. The problem of separatism that is characteristic of the many ex-Soviet States constitutes a direct threat and influence on the prevention and sanction of perpetrators documentation located in the regions of Transnistria, minimize the possibility to ensure the right to a healthy environment and irrespective from the environmental point of view, both citizens of our country and other international countries.

Keywords: injury, environmental, responsibility, jurisdiction, compensation.

Introducere. Totalitatea relațiilor interumane ce au ca geneză respectul reciproc, îngăduința, toleranța și perseverența constituie, de fapt, pilonii unei societăți dezvoltate, și nu aspectul economico- progresist, tehnologic și industrial care în mod continuu provoacă efecte secundare ce au ca rezultat suprimarea altor valori mult mai necesare omului, printre ele numărându-se și dreptul la un mediu sănătos și neprejudiciat din punct de vedere ecologic. Cu toate că în ultimii ani natura și-a intensificat avertismentele reflectate în catastrofele de proporții, iar

autoritățile la nivel mondial tot mai frecvent atenționează subiecții ce desfășoară activități cu impact asupra mediului despre pericolul neglijenței manifestate în cursul exploatarei resurselor naturale, totuși setea generată de progresul economic pare a fi mult mai aprigă.

De fapt, conform unor constatări ce datează încă din momentul în care omul a conștientizat pericolul la care el însuși este expus datorită activității proprii, ce prejudiciază direct factorii de mediu, a confirmat încă o dată efectul bumerangului, însă, problema constă în faptul că efectul aces-

tui bumerang este suportat de toți membrii societății indiferent dacă unii au adus un prejudiciu mediului, iar alții din potrivă, o îmbunătățire. Din acest context sesizăm că natura nu ține cont de principiul echității la „aplicarea sancțiunilor”, astfel, suntem puși în fața faptului că în tim ce *unii* profită în exces de bogățiile naturii, povara sancțiunii este suportată de *toți* în mod egal. În această ordine de idei, constatăm că evitarea unor asemenea nelegiuiri, este posibilă doar prin intensificarea măsurilor de prevenire a unor activități nocive și distrugătoare, desfășurate de cei chinuți de setea valorificării intereselor financiare, prin impunerea unor sancțiuni mai dure, chiar și financiare ce urmează a fi cheltuite în procesul regenerării unor factori de mediu prejudiciați sau care pot fi prejudiciați pe viitor.

Metode aplicate și materiale studiate. În scopul realizării unei cercetări detaliate a subiectului vizat în lucrare, au fost utilizate un șir de metode de cercetare cum ar fi cea de analiză, sinteză, comparație, deductivă și sistemică. La baza elaborării prezentului studiu au fost consultate un șir de acte normative și legislative, manuale și monografii, articole în ediții periodice la tema vizată, lucrări științifice a autorilor din țară cât și de peste hotare.

Scopul articolului. În procesul cizelării cadrului juridic ce reglementează modul de reparare a prejudiciului ecologic, este necesar a fi identificate toate deficiențele și fisurile existente în construcția juridică a acestor norme atât la nivel teoretic, cât și cel aplicativ.

Rezultatele obținute și discuții. Evident este faptul că în cursul implementării unor tehnici de reglementare mai eficiente, solicitate de necesitățile timpului, urmează a fi luată în calcul și complexitatea manifestărilor cu caracter ilicit asupra factorilor de mediu, cum ar fi diversitatea surselor de poluare, intervalul de timpul dintre faptă și efect, imposibilitatea localizării sursei de poluare, precum și alți factori ce determină

complexitatea procesului de reglementare. Pe lângă toate aceste divirgențe întâlnite de legiuitor în cursul elaborării și adoptării unor reglementări specifice și eficiente, care de fapt sunt caracteristice tuturor statelor lumii, pentru unele state recunoscute a fi independente, se mai adaugă din păcate și alte dificultăți dictate de factorul politic care nu are capacitatea de a controla, din anumite considerente, funcționalitatea principiului-integrității teritoriale. Această problemă este caracteristică unor state ex-sovietice care nici pînă în prezent nu se pot impune asupra asigurării integrității teritoriale a statului declarat independent. Cu alte cuvinte, luînd în considerare faptul că orice daună de mediu se poate răsfrînge pe teritorii întinse, ținînd cont că poluarea nu are granițe datorită unor principii deosebite ce stau la baza funcționării factorilor naturali, iar prin urmare devine dificilă stabilirea intervalului de timp între comiterea faptei și apariția efectului negativ, problemele de dezbinare teritorială pot impune consecințe nefaste procesului de depistare, evaluare, documentare și identificare a responsabilului de cauzarea unui prejudiciu ecologic.

În acest context, procesul asigurării unei reparări depline a daunei ecologice poate fi pus la îndoială din cauze independente voinței omului, așa cum consideră unii specialiști¹, dar și din cauze ce determină imposibilitatea accesului pe teritoriul unde este amplasată sursa de poluare, în scopul izolării acesteia, documentării și sancționării responsabililor ce au admis cauzarea unor prejudicii mediului. Studiul în cauză este dedicat în mare parte abordării problematicii privind responsabilizare subiectului vinovat de

¹ Autorul M. Duțu, consideră că măsurarea ori evaluarea pagubelor în scopul atribuirii unor indemnizații ridică și alte aspecte importante, ca de exemplu pragul ori nivelul minim de pagubă care atrage răspunderea, constatarea daunei, în special cînd este vorba de efecte pe termen lung, la mare distanță ori cauzate de autori multipli, și, în sfîrșit, posibila ireversibilitate a prejudiciului.

cauzarea prejudiciului ecologic ce are ca genă o cauză specifică în contextul celorlalte existente, și anume problema de integritate teritorială a Republicii Moldova generată de tendințele de separare teritorială manifestate de regiunea Transnistreană.

Așadar, actualmente este destul de cunoscută și mediatizată problema transnistreană, atât la nivel național, cât și cel internațional, în ce privește cauzele, influențele și efectele negative ale acestei destrămări teritoriale reflectate asupra economiei, relațiilor sociale, politice și diplomatice. Pe lângă toate aceste probleme se mai adaugă și cea a imposibilității statului în exercitarea controlului asupra modului de folosire și exploatarea afactorilor de mediu în stînga Nistrului, ceea ce constituie un impediment serios în realizarea obligațiilor statului nostru privind asigurarea cetățenilor săi un mediu sănătos, reieșind din legile adoptate în acest sens², cât și pe plan internațional respectarea drepturilor tuturor statelor vecine, dar și a statelor lumii în fața cărora Republica Moldova este responsabilă potrivit Convențiilor, Tratatelor și Acordurilor internaționale la care este parte.³

În prima fază a studiului ne vom referi la problematica responsabilizării subiectului

² Potrivit art. 37 al Constituției Republicii Moldova „Fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător nepriemnic din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive.” Conform prevederilor art. 30 din Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515-XII din 16.06.1993, „statul recunoaște tuturor persoanelor fizice dreptul la un mediu sănătos.”

³ Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale – dreptul la viață, care presupune respectarea vieții și integrității fizice. **Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în context transfrontalier** (Espoo, 25 februarie 1991), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1546-XII din 23 iunie 1993. **Convenția privind efectele transfrontaliere ale accidentelor industriale** (Helsinki, 17 martie 1992), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1546-XII din 23 iunie 1993. **Convenția privind poluarea transfrontalieră a aerului la distanțe mari** (Geneva, 13 noiembrie 1979), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 399-XIII din 9 iulie 1995.

vinovat de cauzarea daunei ecologice atunci cînd acesta este un subiect (persoană fizică sau juridică indiferent de statutul juridic sau forma de organizare) subordonat jurisdicției transnistrene, din perspectiva garantării drepturilor cetățenilor Republicii Moldova de pe ambele maluri ale Nistrului un mediu sănătos și neprejudiciat din punct de vedere ecologic, precum și curmarea faptelor ilicite ce atentează la factorii de mediu ce constituie patrimoniul exclusiv al statului. Dacă în anumite situații concrete repararea prejudiciului ecologic devine imposibilă datorită specificității acestuia, dar și a unor deficiențe ale cadrului aplicativ, în situația de față procesul respectiv devine și mai defectuos din cauza lipsei în totalitate a unor legi sau acorduri cu autoritățile transnistrene privind facilitarea accesului reciproc în scopul identificării sursei de poluare, responsabilului ce gestionează această sursă și tragerii acestuia la răspundere conform legislației Republicii Moldova ce are la baza legea fundamentală. Însă, cât nu ar fi de banal, atunci cînd într-o țară există „două Constituții”, în cazul de față cea a Republicii Moldova și Constituția autoproclamatei Republici Moldovenești Nistrene, cadrul legislativ aplicabil faptelor de poluare devine confuz, și de fapt, crează condiții favorabile instalării haosului și dezordinii. Situația devine mult mai complicată la nivel internațional atunci cînd Republica Moldova își asumă unele angajamente față de statele vecine ce se referă la întreprinderea măsurilor la nivel național privind neadmiterea poluării transfrontaliere. În cele ce urmează vom încerca să facem o descriere succintă a situației existente la nivel național în ce privește divergențele aplicării legislației de mediu atunci cînd sursa de poluare sau subiectul responsabil este localizat în stînga nistrului. Așadar, avînd în vedere faptul că orice activitate economică constituie un risc sporit de poluare, iar regiunea Transnistreană găzduște un număr mare de uzine concentrate în

principalele orașe cum ar fi Tiraspol, Rîbnița și Bender, impactul acestora asupra mediului ar deveni devastator în lipsa unui control riguros din partea organelor competente în acest domeniu. În cazul în care starea mediului din zonele învecinate acestor orașe, ne referim aici la cele din dreapta Nistrului populate de cetățenii noștri, sau mai corect spus, cetățenii ce locuiesc în localitățile altele decât cele transnistrene, atestă o calitate a mediului sub nivelul normal prevăzut de legislația în vigoare, problema determinării subiectului ce urmează să examineze litigiile generate de stuația descrisă mai sus, devine destul de complicată. Potrivit unor relatări a inspectorilor de mediu din orașul Rezina, există momente în care faptul poluării atmosferice sau a apei Nistrului este vizibil generată de o sursă amplasată în stînga Nistrului, însă din cauza problemelor de acces în această regiune a inspectorilor ce sunt angajați ai Inspectoratului Ecologic de Stat, aceste fapte rămîn nesancționate.

În acest context, observăm că din cauza unor probleme de integritate teritorială, depistarea unor contravenții sau infracțiuni de mediu în faza de săvîrșire, precum și documentarea eficientă a acestora este aproape imposibilă. Totuși, aceste fapte de poluare cauzează sistematic un prejudiciu mediului, precum și persoanelor care locuiesc în apropierea acestor surse⁴, iar ghinionul constă în faptul că persoanele respective sunt prejudiciate de subiecții ce-și desfășoară activitatea în stînga Nistrului care pot fi sancționați de așa-zisele organe de drept ale Transnistriei, iar victimele poluării din dreapta nistrului pot cere apărarea drepturilor de la organele de drept ale Republicii Moldova, iar între aceste două organe nu există colaborare.

⁴Această situație este confirmată și în literatura de specialitate. Autotul M.Duțu consideră că la originea acceptării conceptului de „daună ecologică” se află teoria inconvenientelor de vecinătate, în sensul că, treptat, o asemenea teorie a lărgit noțiunea de vecinătate geografică la cea de vecinătate socială, prin introducerea conceptului de patrimoniu comun.

Adresarea cetățenilor prejudiciați la organele competente de soluționarea litigiilor ce rezultă din cauzarea prejudiciilor de mediu constituie un drept ce are ca temei legislația în vigoare, iar controlul în vederea neadmiterii unei poluări revine statului prin intermediul organelor subordonate⁵reieșind din prevederile actelor legislative.

Astfel, dacă e să analizăm prevederile legislației naționale ce reglementează modul de sesizare a organelor de drept prin înaintarea acțiunilor în apărare și reparare, atunci constatăm că persoana prejudiciată prin anumite fapte de poluare ce atentează la valorile apărute de legea penală sau, după caz, cea contravențională, are dreptul la acțiune în justiție față de cel vinovat, chiar cu dreptul de a cere, în conformitate cu prevederile legislației civile,⁶ repararea prejudiciului material cauzat. Prin urmare, ulterior apariției dreptului la acțiune, urmează a identifica organul de drept care va examina sesizarea respectivă cu luarea în considerare și a normelor ce stabilesc competența materială și teritorială în examinarea acestor sesizări, iar aici făcînd referire la problematica analizată în lucrarea de față, ne ciocnim de unele divergențe de aplicare eficientă a legilor ce vin să garanteze apărarea drepturilor cetățenilor din această zonă.

Așadar, potrivit legislației procesual penale, [3. art. 40 alin.1] cauza penală se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvîrșită infracțiunea, iar conform legislației procesual civile referitoare la competența teritorială [4. art.38], acțiunea se întentează în instanța de la domiciliul pîrîtului, respectiv acțiunea împotriva unei organizații

⁵Spre exemplu: Potrivit alin.2 art. 30 al Legii Nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic “Controlul de stat în domeniul protecției aerului atmosferic este exercitat de către Inspectoratul Ecologic de Stat și serviciul sanitaro-epidemiologic, în modul stabilit de legislație”

⁶Art. 1398 alin.1 Cod Civil: “cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.”

se intentează în instanța de la sediul ei sau al organului ei de administrație. Din acest context observăm că în toate cazurile în care o persoană a fost prejudiciată din punct de vedere ecologic va depune o petiție la organul sau instanța din raza teritorială unde își are domiciliu pârîtul sau organizația ce se face vinovată de poluare, iar în cazul în care aceștia se află pe teritoriul autoproclamatei Republici Moldovenești Nistrene posibilitatea intentării unei acțiuni în instanțele ce înfătuiesc justiția în acest teritoriu se reduce la “zero”, iar prevederile legislației procesuale ce se referă la competența teritorială devin inaplicabile. Această problemă, cu părere de rău, datează încă din anii 1992, când autoritățile din stînga Nistrului prin violență și rezistență militară sau separat teritorial creînd un cadru administrativ, juridic, precum și justiție proprie nerecunoscută și pînă în prezent de Guvernul de la Chișinău și respectiv de nici un alt sat. Deci, observăm că așa-zisa putere judecătorească din stînga Nistrului nu se subordonează Ministerului Justiției Republicii Moldova, cu toate că în mod implicit din prevederile Legii nr. 514 [7.] unde menționează la art. 21 alin.2 că „numărul total al posturilor de judecător include și numărul posturilor de judecător pentru instanțele judecătorești amplasate în stînga Nistrului”, rezultă că instanțele judecătorești din stînga Nistrului se subordonează din punct de vedere organizatoric Ministerului Justiției al Republicii Moldova. Evident este faptul, că Republica Moldova actualmente întreprinde toate măsurile posibile în vederea asigurării integrității teritoriale, respectării drepturilor și libertăților cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului, în acest sens fiind adoptată de către Parlamentul Republicii Moldova a Legii nr. 173 [8.] avînd ca obiectiv principal întărirea unității poporului, restabilirea integrității teritoriale a statului, crearea **spațiului juridic**, economic, de apărare, social, vamal, umanitar și a altor spații unice, precum și al

asigurării păcii civice, încrederii, înțelegerii reciproce și concordiei în societate, stabilității, securității și dezvoltării democratice a statului. Totuși, în pofida acestei situații critice, statul nostru urmează să identifice unele soluții reflectate în actele legislative ce ar asigura apărarea eficientă a drepturilor cetățenilor din dreapta Nistrului, dar și asigurarea unui control riguros asupra activităților cu impact asupra mediului desfășurate în stînga Nistrului în vederea realizării angajamentelor asumate față de stele vecine în urma semnării Convențiilor și Acordurilor de mediu. Una din soluții ar consta în operarea unor modificări în legislația procesuală, aici ne referim la prevederile art. 39 și art 40 al Codului de procedură civilă ce se referă la competența teritorială la examinarea de către instanțele de judecată a litigiilor ce rezultă din cauzarea de daune ecologice. Actualmente, în art. 40 alin.2 se menționează că *“Acțiunea în reparație a prejudiciului cauzat mediului înconjurător se intentează împotriva proprietarilor (posesorilor) de utilaje în instanța de la locul instalării utilajului, cu excepția cazurilor cînd acesta este instalat în străinătate.”* De fapt, suntem de acord cu logica și tactica elaborării normei în cauză sub aspect procesual, însă aceasta nu poate fi aplicată în teritoriul Trensniștrean, în special partea normei ce stabilește titlul de excepție referitoare la cazurile cînd sursa de poluare (instalația) este amplasată în străinătate, deoarece autoproclamata Republică Nistreenă nu este recunoscută ca sat străin. Deci, dacă e să intrăm în esența problemei, atunci putem exemplifica o situație ce poate rămîne nesoluționată doar din cauza dezbinării teritoriale, fapt ce este specific și Republicii Moldova.

Astfel, în cazul în care persoanei i s-a adus un prejudiciu în urma săvîrșirii unei infracțiuni ecologice, aceasta va depune o acțiune în depistarea și atragerea la răspundere a făptuitorului, precum și repararea prejudiciului material. Această acțiune poate

fi depusă la Inspectoratul de Poliție din raza teritoriului în care victima își are domiciliul, avînd în vedere că nu este cunoscut făptuitorul și nici locul amplasării sursei de poluare, iar acesta va constata fapta, prejudiciul, va intenta o cauză contravențională, sau penală, după caz, cu transmiterea acesteia după finisare ded către Procuror în instanța de judecată. Aceiași situație este valabilă și în cazul în care despre comiterea unei infracțiuni ecologice este sesizată Agenția Ecologică din teritoriul respectiv. Aici, de fapt, apare și întrebarea, în care din instanțe, conform principiului teritorialității va fi remisă cauza penală, dacă pe timpul urmăririi penale s-a stabilit că sursa de poluare este instalată în stînga Nistrului, iar potrivit legislației procesual penale, cauza penală se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvîrșită infracțiunea, cu atît mai mult că și legislația procesual civilă spune că, “acțiunea în reparație a prejudiciului cauzat mediului înconjurător se intentează împotriva proprietarilor (posesorilor) de utilaje în instanța de la locul instalării utilajului”?. În acest sens, propunem ca să fie revăzută legislația procesuală în materie de competență teritorială, atunci cînd litigiul este generat de cauzarea unei daune ecologice, în scopul admiterii soluționării acestor litigii la instanța de la locul daunei, cu atît mai mult că Codul de procedură civilă prin art.39 alin. 9⁷, admite o situație similară în cazul acțiunilor în reparație a daunei cauzate bunurilor unei persoane. În acest caz, este evident că urmează a fi operate unele modificări și la art. 40 alin. 2 al CPC,

⁷Potrivit acestei norme ce reglementează competența la alegerea reclamantului, acțiunile în reparație a daunei cauzate bunurilor unei persoane fizice sau ale unei organizații pot fi intentate și în instanța de la locul daunei. Însă, avînd în vedere că conform legislației civile, din categoria bunurilor fac parte atît bunurile mobile, cît și cele imobile, iar în cazul poluării unui teren (bun imobil) proprietate privată, proprietarul poate înainta acțiune conform acestei norme la locul daunei, adică în instanța de la domiciliul acesteia, atunci cînd terenul e amplasat în localitatea în care își are domiciliu persoana prejudiciată material.

în sensul că această normă să facă trimitere la o normă specială ce urmează a fi elaborată și aplicată doar în localitățile situate pe malul drept al Nistrului.

Astfel, în pofida faptului că obstacolele în calea exercitării și apărării dreptului la un mediu sănătos sunt numeroase, totuși există și numeroase pîrghii în apărarea acestori drepturi, evident că aceste pîrghii sunt la dispoziția organelor responsabile și nu numai. În conformitate cu prevederile art. 30 lit. g) din Legea Nr. 1515/ 1993 statul recunoaște tuturor persoanelor fizice dreptul la un mediu sănătos, în care scop asigură, în conformitate cu legislația în vigoare *dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul unor organizații, partide, mișcări, asociații, autorităților pentru mediu, administrative sau judecătorești pentru a sista acțiunile care aduc daune mediului, indiferent dacă agenții economici vor fi sau nu prejudicați în mod direct.*

Un aspect, care nu poate fi trecut cu vederea, și care defapt, vine să confirme prioritatea dezvoltării economice, tehnologice și industriale, care de multe ori constituie cauza unor prejudicii ecologice devastatoare, în raport cu alte valori sociale, se referă la acțiunile Guvernul Republicii Moldova care a votat la 20.03.2014 modificari la politica bugetar-fiscala prin care a scutit de achitarea plăților vamale și pentru poluarea mediului agenții economici din regiunea transnistreană. Aici observăm că pe lîngă toate problemele create de dezbinarea teritorială cauzată de partea Transnistreană, inclusiv și la capitolul protecția mediului, statul prin politica sa admite unele greșeli, în cazul de față ne referim la scutirea de taxa de mediu în condițiile în care această taxă constituie o șansă în plus ce oferă posibilitatea suplînirii fondului ecologic de stat cu surse financiare indispensabile activităților de prevenire și regenerare a factorilor de mediu prejudiciați.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, Monitorul Oficial Nr. 1 din 18.08.1994, în vigoare din 27.08.1994.
2. Codul Civil al Republicii Moldova/Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. M.O. nr.82-86 din 22 iunie 2002.
3. Codului de Procedură Penală Nr. 122 din 14.03.2003 Monitorul Oficial Nr. 104-110 din 07.06.2003.
4. Codului de Procedură Civilă Nr. 225 din 30.05.2003 Monitorul Oficial Nr. 111-115 din 12.06.2003.
5. Legea Nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic Monitorul Oficial Nr. 44-46 din 21.05.1998
6. Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515-XII din 16.06.1993, Monitorul Parlamentului Nr. 10 din 01.10.1993.
7. Legea nr. 514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească, Monitorul Oficial Nr. 58 din 19.10.1995.
8. Legea Nr. 173 din 22.07.2005 cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stînga Nistrului (Transnistria) Monitorul Oficial Nr. 101-103 din 29.07.2005.
9. M. Duțu, Dreptul Mediului, Ed.C.H. Beck. București 2010.

Recenzent: Ștefan Belecciu, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Despre autori:

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept, lector universitar,
Academia „Ștefan cel Mare”
a Republicii Moldova
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru
tel. 069314635

About authors:

Grigore ARDELEAN,
PhD, university lecturer,
Academy „Stefan cel Mare”
of the Republic of Moldova
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru
tel. 069314635

CZU 349.6 : 341.24

OCROTIREA APEI PRIN PRISMA REGLEMENTĂRILOR NORMATIVE INTERNAȚIONALE

Marcel BOȘCANEANU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Asigurarea necesarului de apă se înscrie în rândul problemelor majore, acute și dificil de rezolvat ale civilizației contemporane. Analizând mai multe date fundamentale ce privește protecția apelor, subliniem ideea că fiecare cetățean, fiecare stat de pe mapamond trebuie să devină un militant conștient în lupta împotriva poluării. Acest lucru nu ar fi posibil în secolul XXI fără globalizarea relațiilor internaționale, impuse de necesitatea stringentă a coordonării eforturilor tuturor statelor pentru atingerea intereselor supreme ale comunității internaționale, inclusiv prin protecția apelor.

În prezentul articol ne propunem o caracterizare retrospectivă a principalelor documente internaționale din domeniul protecției apelor contra poluării, de asemenea, enunțarea unor ajustări ale cadrului legal național la standardele internaționale și europene existente.

Cuvinte-cheie: reglementări normative, convenții și acorduri internaționale, racordarea legislației naționale, protecția apelor.

NORMATIVE REGULATIONS RELATING TO INTERNATIONAL PROTECTION OF WATER

Marcel BOȘCANEANU,

PhD student, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA

Water demand falls among major problems, acute and difficult task of contemporary civilization. Analyzing several fundamental data concerning the protection of waters, emphasize that every idea, every citizen of the world state must become conscious in a militant fight pollution. This would not be possible without the globalization in the 21st century international relations, necessitated by the need for stringent coordination efforts of all states for the attainment of the supreme interests of the community international, including through the protection of waters.

In this article we propose a major retrospective of characterization international documents in the field of the protection of the waters against pollution, also making some adjustments to the national legal framework to international standards and existing European.

Keywords: normative regulations, conventions and international agreements, connection of national legislation, protection of waters.

Introducere. Republica Moldova fiind subiect al relațiilor de drept internațional, este parte la un șir de convenții și acorduri internaționale bilaterale și multilaterale din domeniul protecției apelor. Urmărind crearea unui cadru juridic adecvat relațiilor sociale existente, statul nostru a aderat la un șir de convenții internaționale din domeniul ocrotirii mediului, în special protecția apelor, printre care: Declarația de la Stockholm asupra mediului uman (4 – 11 iunie 1972); Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor, adoptată la Nairobi (Kenya), la data de 26 iunie 1981; Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în-

conjurător în context transfrontalier (Espoo, 25 februarie 1991) ratificat de RM prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1546-XII din 23.06.1993; Convenția privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale (Helsinki, 17.03.1992) ratificat de RM prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1546-XII din 23.06.1993; Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Sofia, 29.06.1994) ratificat de RM prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 323-XIV din 17.03.1999; Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în

domeniul mediului (Aarhus, 25 iunie 1998) ratificat de RM prin Hotărîrea Parlamentului RM nr. 346-XIV din 07.04.1999; Protocolul privind Apa și sănătatea, semnat de Republica Moldova la 20 martie 2000, devenit Parte la 15 decembrie 2005 datorită ratificării acestuia de către Parlamentul RM prin Legea nr. 207 din 29.07.2005; Acordul privind utilizarea rațională și protecția fluviului Nistru dintre Republica Moldova și Ucraina, semnat la Roma, în data de 29 noiembrie 2012, aprobat prin Hotărîrea Guvernului RM nr.42 din 15 ianuarie 2013.

Metode aplicate și materiale utilizate. Urmărind scopul obținerii rezultatelor utile, am decis să recurgem la un șir de metode de cercetare eficiente după caracterul și natura lor, acestea fiind: metoda istorică, metoda logică, metoda analizei, metoda sintezei, metoda sistemică și metoda comparativă.

Rezultate obținute și discuții. Republica Moldova fiind semnatară a unui șir de Convenții internaționale cu privire la protecția mediului unde face parte și protecția apelor este obligată să asigure executarea și respectarea anumitor cerințe ce țin de protecția mediului la nivel internațional, inclusiv renovarea și perfectarea legislației ecologice. Însă, trebuie să recunoaștem că actualitatea unui studiu a reglementărilor normative internaționale privind protecția apelor este determinată de stringența problemelor inerente pe care le întâmpină Republica Moldova în procesul de implementare a convențiilor internaționale pe care le-a ratificat.

Totodată, actualitatea studiului derivă și din contextul mondial; or, provocările cu care se confruntă astăzi omenirea în condițiile globalizării care se efectuează cu pași rapizi, creșterea continuă a necesității de producere și de utilizare a resurselor naturale, prejudiciile aduse mediului nu se lasă mult așteptate.

Documentele internaționale acordă atenție sporită ocrotirii mediului, în speci-

al unul din factorii săi, apele. Primul pas al comunității internaționale în vederea elaborării unui șir de acte în acest domeniul constituie textul Declarației de la Stockholm asupra mediului uman (4 – 11 iunie 1972) [11]. Principiul 1 al Declarației stabilește, că omul are dreptul fundamental la libertate, egalitate și condiții de viață satisfăcătoare, într-un mediu a cărui calitate să-i permită să trăiască în demnitate și bunăstare. Principiile 4 și 9 ale Declarației de la Stockholm evocă mijloace aflate la dispoziția publicului pentru a-și asuma, în deplină cunoștință de cauză, responsabilitatea sa față de mediu, iar principiul 20 se referă la încurajarea și favorizarea în toate țările a liberei circulații a informațiilor.

Un important act internațional menit să ocrotească mediul, îl constituie Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor (26 iunie 1981, Algeria) [4], în care se face referință la un mediu satisfăcător, favorabil pentru dezvoltarea umană, iar art. 24 proclamă, că toate popoarele au dreptul la un mediu satisfăcător și global, propice dezvoltării lor.

Prevederi asemănătoare se regăsesc și în textul Convenției privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în context transfrontalier (Espoo, 25 februarie 1991) [7].

Astfel, potrivit Convenției adoptate la Espoo se determină mecanismul aplicabil, necesar pentru a evalua impactul activităților desfășurate asupra mediului, cuprinzând în textul ei un șir de acțiuni care urmează a fi întreprinse de către statele-părți în scopul îndeplinirii obiectivului Convenției, și anume: implementarea conceptului de evaluare a impactului asupra mediului. La fel, Convenția reglementează drepturile și îndatoririle statelor părți în ceea ce privește efectele transfrontaliere ale diferitelor activități și fixează proceduri ce prevăd asigurarea luării în considerare a factorilor de mediu în procesul decizional.

Deci, reieșind din cele expuse *supra*,

determinăm că scopul principal de aplicare a acestei Convenții îl reprezintă promovarea conceptului de „dezvoltare durabilă”, potrivit căruia mediul înconjurător trebuie să fie rezervat nu doar pentru generațiile existente, dar și pentru cele viitoare. În această ordine de idei, evaluarea impactului asupra mediului reprezintă un deziderat pentru comunitatea internațională. Or, fiecare activitate economică de producere, care presupune un impact asupra mediului, trebuie să fie evaluată; anume în asemenea mod se poate ajunge la evitarea riscurilor existente pentru mediu și la anticiparea unor eventuale pagube [15, p.23].

La 17 martie 1992, la Helsinki, Finlanda, a fost adoptată în cadrul Comisiei Economice pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite – Convenția de la Helsinki [8] și a intrat în vigoare la 6 octombrie 1996. Astfel, scopul Convenției constă în asigurarea unui cadru legal și organizatoric pentru cooperarea regională în domeniul resurselor de apă transfrontiere (râuri, lacuri și ape subterane), iar obiectivul principal al Convenției este întărirea măsurilor locale, naționale și regionale de protejare și asigurare a utilizării durabile și ecologice a apelor transfrontiere de suprafață și subterane. Aceasta se va realiza prin măsuri adecvate pentru:

- a preveni, a controla și a reduce poluările apelor care pot cauza impact transfrontier;
- a asigura că apele transfrontiere sunt utilizate în scopul gospodăririi raționale și sigure din punct de vedere ecologic, conservării resurselor de apă și protecției mediului;
- a evalua impactul asupra mediului, a elabora planurile pentru situații excepționale, a stabili criteriile de calitate a apei și a minimiza riscul de poluare accidentală a resurselor de apă;
- a asigura conservarea și, unde este necesar, restaurarea ecosistemelor.

Urmare a ratificării Convenției privind

evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în context transfrontalier la nivel național au fost adoptate două legi, care sunt incidente procedurii de evaluare a impactului asupra mediului:

- Legea privind expertiza ecologică, nr.851 din 29.05.1996;
- Legea privind evaluarea impactului asupra mediului, nr.86 din 29.05.2014.

La fel, a fost emis un ordin al ministrului Mediului nr.9 din 10 februarie 2015 cu privire la implementarea capitolului III al Legii nr.86 din 29 mai 2014 privind evaluarea impactului asupra mediului.

Ulterior, pe arena internațională a fost adoptată o normă ce are menirea de a ocroti unul din cele mai mari fluvii ale Europei – Dunărea. Dunărea este al doilea fluviu al Europei, după Volga, și al treilea ca importanță economică, după Rin și Volga.

Adesea denumită „marea diagonală a Europei”, Dunărea drenează depresiunile Panonică și Pontică, ambele înconjurate de masive hercinice, alpine, carpatice, dinarice și balcanice, traversând în drumul său 4 capitale – Viena, Bratislava, Budapesta, Belgrad și 10 state europene:

Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croatia, Iugoslavia, România, Bulgaria, Republica Moldova și Ucraina [15, p. 68].

În ultimul deceniu al secolului trecut a fost constatată degradare calitativă a apei în fluviul Dunăre. Pe măsura creșterii aportului depoluanti, starea ecologică a fluviului s-a înrăutățit treptat în cursul lui mijlociu și inferior. Astfel, în scopul protecției mediului ambiant în bazinul Dunării, pe 29 iunie 1994, la Sofia (Bulgaria), a fost adoptată Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea [9].

Scopul aplicării Convenției privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea din 29 iunie 1994 constă în realizarea unei îmbunătățiri de durată și a unei protecții a fluviului Dunărea și a

apelor din bazinul său hidrografic, în special în context transfrontalier și pentru o gospodărire durabilă a apei, luând în considerare interesele statelor dunărene în domeniul utilizării apei și, în același timp, contribuind la protecția mediului marin al Mării Negre.

Obiectul acestei Convenții îl reprezintă, în special, următoarele activități planificate sau în curs de realizare, în măsura în care acestea produc sau pot produce impacturi transfrontaliere:

- a) evacuarea apelor uzate;
- b) activități și măsuri planificate în domeniul amenajărilor hidrotehnice, în special regularizări, controlul scurgerii și al nivelului de stocare a cursurilor de apă, controlul inundațiilor și îndepărtarea pericolului de îngheț, precum și efectul instalațiilor, situate în sau în afara cursului de apă, asupra regimului hidraulic;
- c) alte activități și măsuri planificate, în scopul utilizării apei, cum ar fi: hidroenergia, transferul și captarea apei;
- d) exploatarea construcțiilor hidrotehnice existente, de exemplu, acumulări, hidrocentrale, măsuri pentru prevenirea impactului ecologic incluzând: deteriorarea condițiilor hidrologice, eroziuni, surpări, inundații și transportul sedimentelor; măsuri pentru protecția ecosistemelor;
- e) manipularea substanțelor periculoase pentru apă și prevenirea accidentelor.

Grație impactului geografic de extindere a fluviului Dunărea și, prin urmare, a importanței sale internaționale atât în plan economic, cât și în plan social, a făcut să existe un alt tratat important, la care Republica Moldova este parte, care are ca obiect protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea: Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a apelor Prutului și Dunării, semnat pe 28 iunie 2010, la Chișinău [1]. Scopul acestui acord este stabilirea cadrului juridic al colaborării

părților contractante în vederea protecției și utilizării durabile a resurselor de apă, exploatarea Nodului hidrotehnic Stânca-Costești de pe râul Prut, construirea și exploatarea altor lucrări hidrotehnice, cât și a condițiilor organizatorice, instituționale și economice ce formează cadrul pentru cooperarea economică, științifică și tehnică a părților contractante în domeniul de aplicare a acordului.

Precum am menționat anterior, prin Hotărârea Parlamentului nr. 323-XIV din 17 martie 1999, Republica Moldova a devenit partea Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Convenția pentru protecția fluviului Dunărea), iar acest fapt a contribuit la apariția Legii privind plata pentru poluarea mediului, nr. 1540 din 25.02.1998 și a Legii apelor, nr. 272 din 23.12.2011.

Un alt act internațional important menit să ocrotească mediul în special resursele acvative este Convenția de la Aarhus [10]. La 25 iunie 1998 Convenția a fost semnată de 39 de state din Uniunea Europeană și a intrat în vigoare la 30 octombrie 2001. Republica Moldova a fost prima care a ratificat Convenția, la 7 aprilie 1999.

Elaborarea și promovarea Convenției privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului – Convenția de la Aarhus – a constituit un progres enorm în vederea dezvoltării bazei juridice internaționale în domeniu [3, p. 25].

Astfel, considerăm că deși drepturile apărute de către Convenția de la Aarhus erau în principiu cunoscute comunității internaționale, acestea aveau însă un caracter declarativ și erau interpretate limitativ, ținându-se cont de obiectul actului în care erau consemnate.

În acest sens, era necesară instituirea unei reglementări comune tuturor domeniilor care vizează mediul, prin care să se fortifice dreptul de acces la informație, dreptul

de participare la luarea deciziilor, precum și accesul la justiție, ceea ce nu este mai puțin important în cazul în care se încalcă unul dintre drepturile enunțate în Convenție.

Scopul aplicării Convenției de la Aarhus este prevăzut în art.1 alacesteia.

Astfel, art.1 stipulează că pentru a contribui la protejarea drepturilororicărei persoane din generațiile actuale și viitoare de a trăi într-unmediu adecvat sănătății și bunăstării sale, fiecare parte va garantadrepturile privind accesul la informație, participarea publicului laluaarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu, conformprevederilor acestei Convenții.

În acest sens, menționăm că principalul scop al Convenției îl reprezintă protejarea drepturilor oricărei persoane din generațiile prezente sau viitoare de a trăi într-un mediu adecvat, urmărind totodatăgaran-tarea drepturilor protejate de aceasta de către fiecare dinstatele-părți.

Scopul aplicării Convenției poate fi perceput prin referirea la următoareleobiective:

1) asigurarea pentru reprezentanții publicului a unui acces maideschis la informația privind mediul pe care o dețin autoritățile publice, sporind astfel gradul deschiderii și răspunderii

autorităților statului;

2) oferirea către cetățeni a posibilității de a-și expune opinia șiîngrijorarea față de problemele ecologice și asigurarea evidenței-respective a acestora de către persoanele responsabilepentru luarea deciziilor;

3) oferirea către public a accesului la procedurile de examinarea cauzelor privind încălcarea drepturilor lor la informație și-participare la luarea deciziilor, iar, în unele cazuri, oferireaposibilităților de a înainta acțiuni în cazurile de încălcare alegislației de mediu cu caracter mai general.

Ratificând Convenția de la Aarhus, Republica Moldova și-a asumatangajamentele

să respecte și să îndeplinească prevederile acestuiinstrument internațional. Republica Moldova a recunoscutcă toată informația referitoare la mediu este informație deinteres public, de aceea trebuie să fie accesibilă. Acest fapt va permiteoamenilor să participe mai activ la procesul de protecție a mediului și sănătății lor, iar pentru implementarea mecanismelor de asigurare acestui drept gradul de răspundere a autorităților de stat pentru deciziilelor crește.

Cu referire la informația ecologică, această limitare a legii contravineatât Constituției, cât și Convenției de la Aarhus, de aceea nutrebuie luată în considerare.

Totodată, este foarte plauzibil că Guvernul Republicii Moldova a elaborat proiectul Legii privind accesul publicului la informațiaprivind mediul, ceea ce face să elimine această limitare șiîn art.3 în calitate de solicitant la informație prevede orice persoană fizicăindiferent de cetățenie, naționalitate sau domiciliu; la fel, includeîn această categorie și persoanele juridice, indiferent de locul în caresunt înregistrate sau în care se află centrul efectiv al activității lor[16].

Reieșind din cele expuse mai sus, apreciem că, în pofida cadruluilegal existent, precum și a legilor care urmează să fie adoptate, RepublicaMoldova întâmpină greutăți în ceea ce privește implementareaeficientă a Convenției de la Aarhus.

La 17 iunie 1999 la cea de-a treia Conferință ministerială privind protecția mediului și sănătății (Londra, 1999), a fost negociat ca dezvoltare a Convenției CEE ONU privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale (Helsinki, 1992), a fost adoptat Protocolul privind Apa și Sănătatea [14]. El a intrat în vigoare la 4 august 2005, fiind primul instrument legal de prevenire și control al bolilor asociate cu apa prin îmbunătățirea și armonizarea aprovizionării cu apă și managementul acesteia. La moment el are 26

părți, inclusiv și Republica Moldova. Țara noastră la recunoscut ca o linie directoare în dezvoltarea unui mecanism integrat și efectiv de management al resurselor de apă în baza principiilor accesului echitabil, incluziunii și solidarității.

Un document important pentru protecția zonelor umede de importanță internațională este și Acordul privind utilizarea rațională și protecția fluviului Nistru dintre Republica Moldova și Ucraina[2]. Printre domeniile de colaborare sunt incluse măsurile de protecție și restabilire a diversității biologice, protecția și utilizarea durabilă a resurselor biologice acvatice și a ecosistemelor zonelor umede.

Acesta este primul acord de așa fel din spațiul post-sovietic: el extinde în mod semnificativ mecanismele existente de cooperare și ale tuturor sectoarelor economiei, care au un rol important în gestionarea resurselor de apă comune și protecția lor. Acțiunea Acordului se extinde asupra bazinului râului Nistru, inclusiv asupra apelor de suprafață și subterane aferente, în limitele teritoriilor Republicii Moldova și Ucrainei și se aplică la utilizarea apelor bazinului râului Nistru. Sarcinile prevăzute în document includ:

- dezvoltarea utilizării apei, bazate pe principiul protecției și utilizării durabile a resurselor de apă, a altor resurse naturale și a ecosistemelor bazinului râului Nistru;
- diminuarea semnificativă a nivelului de poluare a apelor bazinului râului Nistru și, respectiv, a Mării Negre;
- prevenirea degradării și restabilirea ecosistemelor, precum și conservarea biodiversității în bazinul râului Nistru;
- prevenirea și diminuarea consecințelor impactului nociv al apelor provocat de factori naturali și antropogeni.

De asemenea, se reglementează schimbul de informații relevante, participarea publicului și cooperarea în situațiile excepționale.

Semnarea acestui Acord și implementarea lui, evidențiază următoarele beneficii:

- va fi stopată degradarea resurselor de apă a râului Nistru prin aplicarea de către Părți a măsurilor incluse în Acord.

- va fi creat cadrul legislativ de gestionare a bazinului, conform cerințelor internaționale, care va influența pozitiv luarea și coordonarea deciziilor referitor la aplicarea măsurilor de îmbunătățire a stării ecologice din bazin, ceea ce lipsește în prevederile Acordului din 1994, care se referă doar la utilizarea apelor de frontieră fără măsuri de protecție a resurselor biologice și a ecosistemelor acvatice.

- va fi pusă în aplicare Convenția de la Helsinki privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale, care prevede încheierea unor acorduri speciale și crearea organismelor comune de gestionare, ceea ce va face posibil onorarea obligațiilor față de această convenție și față de alte convenții internaționale la care sunt Parte atât Republica Moldova cât și Ucraina.

- această abordare oferă implementarea Directivei UE privind apa, care este în prezent o prioritate pentru aplicare de către Republica Moldova, ca parte a unui plan de cooperare între Republica Moldova și UE.

- încheierea Acordului menționat, ca instrument obligatoriu, va permite Republicii Moldova și Ucrainei atragerea finanțării internaționale pentru rezolvarea problemelor specifice în bazinul râului Nistru.

Analizând legislația națională privind ocrotirea mediului, resurselor acvatice, constatăm că rolul principal în sistemul actelor normative de acest gen cu certitudine îl are legea fundamentală a Republicii Moldova – Constituția. Potrivit Constituției[6] art. 4, alin. (1) dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului,

cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte; alin. (2) dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Art. 8 al Constituției, alin. (1) Republica Moldovese obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, alin. (2) intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Astfel, în conformitate cu art. 37 al Constituției, fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive. Statul garantează fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic. Tănuirea sau falsificarea informațiilor despre factorii ce sînt în detrimentul sănătății oamenilor se interzice prin lege. Persoanele fizice și juridice răspund pentru daunele pricinuite sănătății și avutului unei persoane ca urmare a unor contravenții ecologice. Iar potrivit art. 54, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și dem-

nității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. Art. 59 stabilește că protecția mediului înconjurător constituie o obligație a fiecărui cetățean [6].

Pe plan național legiuitorul Republicii Moldova a adoptat un șir de norme care aveau menirea de a ocroti mediul împreună cu toți factorii săi (apa, aerul, solul etc.). Unul din actele legislative care stabilește în mod expres protecția mediului înconjurător îl constituie Legea privind protecția mediului înconjurător [12]. Această lege constituie cadrul juridic de bază pentru elaborarea actelor normative speciale și instrucțiunilor în probleme aparte din domeniul protecției mediului în scopul asigurării fiecărui om a dreptului la un mediu sănătos și estetic plăcut.

Alt act legislativ care stabilește în mod expres protecția apelor îl constituie Legea apelor a Republicii Moldova [13], potrivit capitolului V din respectiva lege protecția apelor presupune: interzicerea poluării apei, cerințele privind deversarea substanțelor periculoase, obiectivele de mediu pentru ape, cerințele de epurare a apelor uzate în localitățile urbane, cerințele de epurare a apelor uzate în localitățile rurale, reglementarea deversării apei uzate, condițiile autorizăției de mediu pentru folosința specială a apei care implică deversarea apei uzate, prevenirea poluării din activități agricole, evacuarea apei de drenaj de pe teren.

Un rol deosebit în sistemul actelor normative privind ocrotirea mediului inclusiv a apelor îl are Codul penal al Republicii Moldova [5], care în Capitolul IX al Părții speciale, intitulat „Infracțiuni ecologice”, prevede următoarele infracțiuni: încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice (art. 224 CP); tănuirea de date sau prezentarea intenționată de date autentice despre poluarea mediului (art. 225 CP); neîndeplinirea obligațiilor de lichida-

re a consecințelor încălcărilor ecologice (art. 226 CP); încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 CP); poluarea apei (art. 229 CP); îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vînatul sau cu alte exploatări ale apelor (art. 234 CP); Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235CP).

Totodată, norme penale menite să ocrotească mediul, inclusiv resursele de apă segăsesc și în alte capitole ale Codului penal. De exemplu: Capitolul I „Infrațiuni contra păcii și securității omenirii, infrațiuni de război”, ecocidul (art. 136 CP).

Concluzii. Aderarea Republicii Moldova la un șir de acte juridice internaționale, regionale a contribuit enorm la revizuirea cadrului legal autohton din domeniul ocrotirii mediului și apelor în special. Astfel, un pas important în prevenirea poluării apei îl constituie aderarea Republicii Moldova la Convenții, Protocoale etc. și ratificarea lor. Convenții ce au menirea de a ajusta cadrulul legal național la standardele europene, în special prin încadrarea unor fapte infracționale noi din segmentul dat, elaborarea unor noi acte normativ-legislative speciale ce protejează nemijlocit apa și nu în ultimul rând adoptarea unui șir de strategii-concepte (de exemplu strategia de mediu pentru anii 2014-2023 etc.).

Prin ratificarea convențiilor Republicii Moldova își asumă angajamentele să respecte și să îndeplinească prevederile lor. Acest fapt va permite oamenilor să participe mai activ la procesul de protecție a mediului și sănătății lor, iar pentru implementarea mecanismelor de asigurare a acestui drept, gradul de răspundere a autorităților de stat pentru deciziile creșterii.

Reieșind din cele expuse mai sus, apreciem că Republica Moldova prin legislația sa națională completează din punct de vedere juridic cadrul legal internațional care reglementează răspunderea civilă, de mediu, pe-

nală pentru daunele aduse mediului, apei etc.

Astfel, s-a ajuns la următoarea concluzie: pentru Republica Moldova problemele de mediu privind protecția apelor din râuri și fluviu prezintă o provocare și necesită politici și măsuri de protecție, situațiile vulnerabile ale apelor din râuri fiind obiect de discuție la diverse foruri naționale și internaționale.

În vederea realizării politicii statului, legislația națională a fost și continuă să fie racordată la acquis-ul UE, Republica Moldova aderând și în continuare la Convenții privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a râurilor, fluviilor, apelor potabile și nu în ultimul rând protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale.

Referințe bibliografice:

1. Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a apelor Prutului și Dunării, semnat la Chișinău la 28 iunie 2010, aprobat prin Hotărîrea Guvernului RM nr.734 din 11 august 2010.
2. Acordul privind utilizarea rațională și protecția fluviului Nistru dintre Republica Moldova și Ucraina, semnat la Roma la 29 noiembrie 2012, aprobat prin Hotărîrea Guvernului RM nr.42 din 15 ianuarie 2013.
3. Bran F., Ecologie generală și protecția mediului. București: Editura A.S.E., 2000.
4. Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor, adoptată la Nairobi (Kenya), la 26 iunie 1981, care a intrat în vigoare la data de 21 octombrie 1986.
5. Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr. 128-129.
6. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.

7. Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în context transfrontalier (Espoo, 25 februarie 1991) ratificat de RM prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1546-XII din 23.06.1993.
8. Convenția de la Helsinki, adoptată la Helsinki, Finlanda, la 17 martie 1992 (Republica Moldova a aderat la 4 ianuarie 1994, ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM Nr. 1546-XII din 23.06.1993).
9. Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea, adoptată la Sofia pe 29 iunie 1994 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM Nr. 323-XIV din 17.03.1999).
10. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului (Aarhus, 25 iunie 1998) ratificat de RM prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 346-XIV din 07.04.1999.
11. Declarația de la Stockholm asupra mediului uman (4 – 11 iunie 1972).
12. Legea Republicii Moldova privind protecția mediului înconjurător. Nr.1515 din 16.06.1993. Publicat: 01.10.1993 în Monitorul Parlamentului Republicii Moldova nr.10.
13. Legea Republicii Moldova a apelor. Nr.272 din 23.12.2011. Publicat: 26.04.2012 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.81.
14. Protocolul privind Apa și sănătatea, semnat de Republica Moldova la 20 martie 2000, devenit Parte la 15 decembrie 2005 datorită ratificării acestuia de către Parlamentul RM prin Legea nr. 207 din 29.07.2005.
15. Zamfir N., Rusu S. Ghid privind implementarea unor convenții internaționale din domeniul mediului în Legislația Republicii Moldova, USM, 2017.
16. <http://www.justice.gov.md/file/Centrul%20de%20armonizare%20a%20legislatiei/Baza%20de%20date/Materiale%202016/Acte/NPNAL2016/PHG%20privind%20accesul%20publicului%20la%20informatia%20de%20mediu/proiect.pdf>(accesat 08.10.2018).

Despre autori:

Marcel BOȘCANEANU,
*doctorand, Academia „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova
e-mail: marcel842002@mail.ru,
tel. 079993182*

About authors:

Marcel BOȘCANEANU,
*PhD student, Academy „Ștefan cel Mare”
of MIA of the Republic of Moldova
e-mail: marcel842002@mail.ru
tel. 079993182*

CZU 343.621

FACTORI CRIMINOGENI AI AVORTURILOR ILEGALE**Alexandru CICALA,**

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

Avorturile în Republica Moldova constituie o problemă națională și provoacă un prejudiciu ireparabil sănătății reproductive a populației. Avorturile ilegale însă sunt una din cauzele decesului femeilor însărcinate.

Lucrarea noastră este bazată pe studierea factorilor sociali ce condiționează avorturile ilegale. Studiile demonstrează că un număr tot mai mare din rândurilor tinerilor minore rămân accidental însărcinate, ceea ce le determină să recurgă la soluția cea mai ușoară în cazul unei situații atât de neprielnice: avortul criminal.

Cuvinte-cheie: avort, avort ilegal, avort criminal, întreruperea ilegală a cursului sarcinii, cauză, condiții, factori criminogeni.

CRIMINOGENIC FACTORS OF THE ILLEGAL ABORTIONS**Alexandru CICALA,**

PhD student,

Academy „Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Abortions in Moldova represent a national problem, causing an irremediable damage to population's reproductive health. Aside from that, illegal abortions are one of the causes of death in pregnant women.

This work is based on a research of the social factors that lead to illegal abortions. Studies show that an increasing number of minor girls get pregnant by accident, which leads them to resort to the easiest solution in cases of such ill-timed situations, namely criminal abortion.

Keywords: abortion, criminal abortion, unlawful interruption of pregnancy, cause, conditions, criminogenic factors.

Introducere. Avorturile ilegale constituie pentru Republica Moldova o problemă națională și provoacă un prejudiciu ireparabil sănătății reproductive a populației. Pentru prevenirea eficientă a avorturilor ilegale, se face necesară studierea sub toate aspectele a acestui fenomen și a dimensiunilor pe care le comportă.

În acest context, ne solidarizăm cu opinia criminologului V. Bujor, care susține că premisa necesară eficacității măsurilor de control asupra criminalității este rezolvarea justă a problemelor legate de cunoașterea esenței fenomenului de crimă, aprecierea stării și tendințelor criminalității în stat; descoperirea determinantelor fenomenului în cauză, a factorilor și împrejurărilor ce favorizează săvârșirea infracțiunilor; pronosticarea criminalității și modelarea noii realități sociale în coraport cu procesul economic și cultural; elaborarea

concepției, a unei strategii de combatere a criminalității și crearea unui sistem efectiv de combatere a infraționalității. De aici și apare unul din scopurile criminologiei ce ar consta în elaborarea și propunerea măsurilor de control asupra criminalității în baza cunoașterii esenței și a manifestărilor fenomenului de crimă [1, p. 103-106].

Drept urmare, una din dimensiunile prioritare ale studiului în cauză o constituie investigarea factorilor criminogeni ai avorturilor ilegale. Din păcate, acești factori de-a lungul timpului au provocat modificări esențiale în mentalitatea populației, în special toleranța crescută a comunității față de aceste comportamente, degradarea normelor morale, anomia (fostele reglementări și ierarhii specifice societății tradiționale nu mai funcționează, iar cele noi deocamdată nu s-au constituit), precum și răspândirea compor-

tamentelor deviate (alcoolismul, narcomania). Importanța lor însă pentru prevenirea eficientă a avorturilor ilegale este indubitabilă, întrucât doar profunda cunoaștere a acestora va permite elaborarea unui mecanism preventiv eficient a lor.

Factorii determinanți sau determinatele criminalității îmbină într-un termen comun cauzele criminalității și condițiile care contribuie la săvârșirea infracțiunilor aflate într-o strânsă dependență obiectivă cu alte fenomene ale naturii și ale societății.

După cum susțin distinșii criminologi C. Păun și Gh. Nistoreanu, cauzalitatea este legătura obiectiv-existentă, dependența dintre două sau câteva fenomene, în cadrul căreia un fenomen naște cu obligativitate și necesitate un alt fenomen; cauza este fenomenul care precede și determină sau generează un alt fenomen – efectul, acționând în circumstanțe care favorizează sau frânează producerea efectului [2, p. 178].

La abordarea cauzalității în știința criminologică se mai face o distincție netă între cauze și condiții ale criminalității.

Astfel, prin *cauză* a criminalității se înțelege fenomenul care precedă și generează săvârșirea infracțiunilor. Cauzele criminalității, la rândul lor, acționează în anumite circumstanțe care favorizează producerea efectului, adică a infracțiunilor. Aceste circumstanțe sunt denumite *condiții* de săvârșire a infracțiunilor. Prin urmare, condițiile sunt împrejurări care, lipsite de eficiența cauzală propriu-zisă, prin prezența lor influențează cauza, favorizând-o și potențând-o până la stadiul producerii efectului [3, p. 26].

Fără a face oarecare a clarificări conceptuale în acest sens și pentru a nu depăși limitele acestui studiu, ne solidarizăm cu opinia autorului Iu. Larii, potrivit căruia aprecierea unor fenomene în calitate de cauze, iar a altora – în calitate de condiții, poartă un caracter relativ, fiindcă în diferite situații, unul și același fenomen poate apărea sau ca o cauză, sau ca o condiție. Cauzele criminalității și condițiile care o favorizează sunt unifi-

cate deseori într-un singur termen – factorii sau determinatele criminalității [4, p. 27].

Conținut de bază.Înainte de a trece la analiza cauzalității avorturilor criminale, este necesar a face anumite precizări de principiu.

În primul rând, în literatura de specialitate criminologică, nu există anumite studii care ar reflecta în plenitudine cauzalitatea fenomenologiei avorturilor ilegale. Din atare rațiuni, la abordarea conceptului vom utiliza idei și teze generale din domeniul criminologiei care caracterizează cauzalitatea criminalității în ansamblu, precum și anumite tipuri de criminalitate care, plecând de la anumite similitudini de gen, comportă asemănări cu avorturile criminale (de exemplu, criminalitatea violentă).

În cel de al doilea rând, este cert și neîndoielnic faptul că studiul cauzalității prezintă o analiză sistemică a criminalității, care, la rândul său, presupune desprinderea de cazul individual și identificarea proceselor și a conjuncturilor care, prin impactul lor social și prin repetabilitatea statistică pe perioade mari de timp, se constituie în cauze și condiții atât necesare, cât și suficiente producerii actului infracțional. Plecând de la această legitate, studiul cauzalității fenomenologiei avorturilor urmează a fi realizat, inclusiv prin prisma studiului de caz. Este o constatare pe care am demonstrat-o în paragraful anterior că avorturile ilegale se caracterizează printr-un grad sporit de latență, fapt ce lasă în afara evidențelor statistice o bună parte din numărul real al acestea. Dat fiind faptul că în practica judiciară a Republicii Moldova sunt înregistrate puține cazuri de avorturi ilegale, vom utiliza și studii empirice ale fenomenului vizat, care au fost realizate și de către alți autori.

În cel de-al treilea rând, la abordarea factorilor criminogeni ai avorturilor ilegale, se va lua în considerație mecanismul specific de comitere a acestei infracțiuni. În afară de consimțământul pe care și-l dă, victima vine și cu inițiativa în fața făptuitorului ca sarcina să-i fie întreruptă în condiții de ilegalitate,

chiar în pofida riscului pe care asemenea intervenții îl au pentru viață sau sănătate.

Cauzalitatea în avorturile ilegale urmează să fie abordată atât sub aspectul constatării factorilor care îl determină pe făptuitor să desfășoare practici de întrerupere ilegală a cursului sarcinilor, cât și sub aspectul determinării factorilor care o împing pe femeie să recurgă la asemenea acte. De fapt, în opinia noastră, ultimii factori au o pondere mai mare în determinarea fenomenologiei avorturilor ilegale.

Din analiza materialelor cauzelor penale intentate pentru provocarea ilegală a avortului în Republica Moldova, au fost identificate următoarele cauze, care au stat la baza săvârșirii acestei fapte: oprobriul public – 46%; teama de divulgare a secretului medical – 46%; nivelul scăzut de educație a sănătății vieții sexuale – 31%; starea financiară precară – 23%; insuficiența suportului necesar de informare referitor la viitorul pericol pentru sănătatea, inclusiv reproductivă – 23%; migrația părinților peste hotare – 23%; abuzul sexual – 15%; starea de divorț – 8%; violența în familie – 8%; nedorința sarcinii – 8%; neinformarea referitor la posibilitatea recurgerii la metode abortive legale – 8%.

În cele ce urmează, ne vom strădui să prezentăm fiecare dintre cauzele sus-menționate și măsura în care ele influențează recurgerea la manopere ilegale abortive.

Nivelul scăzut de educație a sănătății vieții sexuale reprezintă unul dintre factorii educaționali de bază care determină avorturile, mai ales la femeile tinere. Nivelul scăzut de educație a sănătății vieții sexuale și uneori chiar absența acesteia atrage după sine implicarea activă, chiar de la o vârstă fragedă a adolescentelor în viața sexuală. Întreținerea raporturilor sexuale neprotejate se soldează cu prezența sarcinilor nedorite, iar în conștiință sunt reflectate ca un rău ce poate afecta viitorul adolescentelor. În aceste condiții, se naște intenția de a avorta, alegerea predilectă fiind întreruperea sarcinii în condiții de ilegalitate.

Dat fiind faptul că statisticile cu privire la sarcină în vârsta adolescenței nu sunt disponibile, determinarea ratei sarcinilor se face în baza cumulării numărului de nașteri – vii și avorturilor la femei în vârstă de 15-19 ani (din cauza numărului nesemnificativ și lipsei datelor publicate se omit nașterile unui copil mort și avorturile spontane). Datele comparative demonstrează că Republica Moldova se caracterizează printr-un nivel relativ înalt al sarcinilor în vârsta adolescenței alături de Rusia, Ucraina, Ungaria și Estonia, pe când Bulgaria și România sunt în topul țărilor cu cei mai înalți indicatori la acest capitol [5, p. 23].

De asemenea, datorită estimărilor experților naționali și internaționali, s-a stabilit că statisticile cu privire la avort în țările din Europa de Est sunt subestimate, în special, în Republica Moldova și România. Astfel, ratele de avort în rândul femeilor sub 20 de ani sunt semnificativ mai mari, respectiv și ratele sarcinilor [5, p. 23].

În general, factorii principali de formare a culturii sexuale sunt mass-media, internetul, mediul apropiat și prietenii. Cu regret, dar constatăm că mass-media promovează sexualitatea și comportamentul iresponsabil. Multiplele videoclipuri nu arată mai nimic decât mișcări de dans sugestive, iar versurile sugerează ideea la adolescente, care încă nu au o personalitate bine formată, că destinul principal al femeilor este de a satisface dorințele sexuale ale bărbaților.

În prezent, filmele și telenovelele rareori prezintă un cuplu căsătorit care are o relație de familie sănătoasă, bazată pe dragoste și susținere reciprocă. În schimb, persoanele singure sunt portretizate „în situații de fericire în pat”, implicate în afacerile adultere și având copii în afara căsătoriei etc. Persoanele de pe ecran sunt privite, în special de tineri, ca modele de rol, contribuind la formarea percepțiilor respective. Dacă o vedetă sau personajul tău preferat manifestă asemenea comportamente, atunci aceasta trebuie să fie în regulă și poate servi ca un model care poa-

te fi urmărit.

Activitatea sexuală timpurie este asociată, de regulă, cu alte riscuri – fumatul (în special pentru fete), alcoolul, drogurile, petrecerea nopții în afara casei. Mai mult decât atât, există o corelație între debutul sexual precoce și frecvența crescută a plângerilor psihosomatice în rândul tinerilor și un stil de viață mai puțin sănătos în rândul fetelor.

Criminalitatea, inclusiv avorturile ilegale, nu este un fenomen unicauzal. Prin urmare, nivelul scăzut de educație a sănătății vieții sexuale nu poate fi analizat în calitate de cauză unică de provocare a avortului ilegal la minore.

Sub acest aspect, susținem pe deplin opinia autorului O. Gagauz, potrivit căreia în Republica Moldova, dezavantajele sociale, cum ar fi statutul socioeconomic scăzut al familiei, reședința în mediul rural, lipsa oportunităților socioeconomice la nivel local, lipsa suportului necesar în situații de dificultate din partea familiei, școlii, comunității, accesul la informații cu privire la sănătatea sexuală și reproductivă se asociază sau determină provocarea ilegală a avorturilor în rândurile tinerelor minore [5, p. 23].

Altfel spus, nivelul scăzut de educație a sănătății vieții sexuale la minore poate fi tratat în calitate de cauză a avorturilor ilegale doar în complex cu alte cauze și condiții.

Autorul rus Iu. Gurkin mai constată că prezența avortului ilegal în rândul adolescentelor se datorează analfabetismului lor în ceea ce privește contracepția și consecințele care pot surveni în urma relațiilor ocazionale. Minorii acționează și iau decizii în baza informațiilor obținute de la sursele mass-media, prieteni și de la cunoscuți, dar nu de la informațiile obținute de la lucrătorii medicali [6, p. 79].

Sarcina timpurie, care ulterior se înalătură prin provocarea unui avort ilegal, întotdeauna este rezultatul nivelului scăzut de educație pe care viitoarea mamă trebuia să o obțină în familie. Neglijența părinților, nivelul scăzut al educației, comunicării și ca-

pacității părinților de a discuta cu propriii copii pe teme sensibile, cum ar fi educația sexuală, condiționează luarea unei decizii în favoarea manoperelor abortive ilegale.

Studiul efectuat de către autoarea O. Gagauz a demonstrat că adulții (părinți și profesori) practică o poziție de înstrăinare sau neglijență în raport cu educația sexuală a adolescentelor, pe de altă parte, tinerele sunt orientate spre evitarea unor astfel de discuții sau manifestă o atitudine neaprofundată față de informațiile obținute [5, p. 53].

Fenomenul migrației este unul dintre factorii care generează numărul ridicat al avorturilor, mai ales în rândul adolescentelor.

Implicarea părinților în migrația peste hotarele Republicii Moldova în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit este un factor de risc pentru sarcina în vârsta adolescenței care se soldează, în cele mai dese cazuri, cu avorturi ilegale.

Cercetările autohtone demonstrează impactul negativ al migrației de muncă asupra comportamentului copiilor, având implicații socioeconomice și culturale de lungă durată. Migrația de muncă în masă a adus contribuțiile sale atât la modificarea structurii familiei, cât și la modificarea relațiilor părinți–copii, la scăderea controlului social, ceea ce a facilitat dezvoltarea unei stări de anomie valorică, cauzată de formarea la adolescenți a unui sistem valoric inconsecvent. Acest fapt este un efect direct al lipsei părinților în această perioadă și, respectiv, al lipsei relației psihoafective dintre părinți și copii, iar ruptura intergenerațională dintre bune și nepoți este prea mare și nu permite stabilirea unei relații asemănătoare cu cea parentală, or anume în grija bunelor cel mai des rămân adolescenții, astfel toate cele comunicate de bune sunt privite ca niște lucruri demult depășite și demodate [7, p. 130-134].

Absența părinților și nesupravegherea copiilor de către aceștia în atare perioadă a vieții este corelată cu dorința minorilor de a încerca tot. În acest context, apar diferite

riscuri atât pentru integritatea fizică a adolescenților, cât și pentru cea emoțională. Anume la această etapă a vieții prezența părinților este foarte necesară [8].

Violența în familie și familiile vulnerabile constituie un factor de risc pentru avorturile ilegale. Din punct de vedere victimogen, familia agresivă este considerată ca având cel mai ridicat potențial victimal.

Un alt tip de grup familial virtual victimogen îl reprezintă familia depravată, care nu se bazează pe reguli minime de morală. În asemenea cazuri, unii membri ai grupului devin victime ale celorlalte componente, iar alții cad „pradă” unor persoane cu același profil moral. Mediul familial imoral are potențial victimogen ridicat, deoarece membrii unui grup fără reguli de minimă cuviință nu ezită să victimizeze pe alți membri ai grupului din care fac parte.

În același timp, lipsa unui lider în cazul anumitor familii este la fel de nocivă precum este prezența unui „dictator” sau „despot” în sânul familiei. Disoluția familială se poate datora celor mai diverse cauze, printre care se impune a fi menționată, pe lângă lipsa liderului, existența unui lider nedrept sau lipsit de autoritate, care nu reușește să mențină armonia familială [3, p. 20].

Insuficiența suportului necesar de informare privind posibilitatea recurgerii la metode legale de avortare și viitorul pericol pentru sănătatea, inclusiv reproductivă a femeii poate fi atât consecința insuficienței educației sănătății vieții sexuale sau a nivelului scăzut de cultură, cât și îndeplinirii neconștincioase a obligațiilor de serviciu de către persoanele responsabile, în cazul nostru de către medici.

Deși avortul nu reprezintă o metodă a planificării familiale, el continuă să fie utilizat în acest scop. Morbiditatea și mortalitatea mare relatată din cauza complicațiilor avortului impun luarea unor măsuri de asigurare a serviciilor medicale de calitate. În contextul demografic al țării, caracterizat prin rata de fertilitate scăzută și spor demografic negativ,

aceste intervenții trebuie considerate ca parte a serviciilor medicale preventive și ca un instrument pentru exercitarea dreptului de bază al omului privind reproducerea.

În acord cu prevederile pct. 12 al **Regulamentului privind efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii**, instituția medico-sanitară informează fiecare femeie gravidă, care se adresează pentru întreruperea voluntară a cursului sarcinii, asupra metodelor, alternativelor, precum și asupra riscurilor existente, conform prevederilor Legii nr. 263-XVI din 27 octombrie 2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului. De asemenea, conform pct. 13 al respectivului Regulament, instituția medico-sanitară efectuează întreruperea voluntară a cursului sarcinii prin metoda aleasă de femeia gravidă sau o referă către altă instituție medico-sanitară care prestează servicii de întrerupere a cursului sarcinii prin metoda aleasă de femeia gravidă [9].

Procedura de informare de către medic a femeii nedeterminate sau care a luat deja o decizie fermă de întrerupere voluntară a cursului sarcinii trebuie să aibă la bază două principii: consilierea și decizia informată.

Regulile de consiliere și de decizie informată sunt stipulate în Ordinul ministrului Sănătății nr. 482 din 14 iunie 2011 **privind aprobarea standardelor pentru efectuarea întreruperii cursului sarcinii în condiții de siguranță** [10].

Consilierea este discuția cu femeia care a solicitat avortul și se află într-o stare de criză, despre sentimentele ei și alte subiecte afiliate procedurii de avort cu scopul de a-i diminua neliniștea înainte de procedură. Luarea unei decizii informate și libere de către pacientă este esențială pentru procesul de efectuare a întreruperii cursului sarcinii. Fiecare femeie care efectuează întreruperea cursului sarcinii trebuie să fie informată corespunzător în vederea luării unei decizii informate. Femeia gravidă este liberă să-și aleagă metoda de întrerupere a cursului sarcinii în baza informației oferite în timpul consilierii.

Deși procedura de consiliere în luarea

deciziei este reglementată, punerea în aplicare a acesteia se face doar la nivel formal. Astfel, în contextul sondajului efectuat cu prilejul acestui studiu, medicii obstetricien-ginecologi fiind rugați să aprecieze gradul de informare a femeii înainte de întreruperea cursului sarcinii referitor la impactul manoperei abortive asupra sănătății reproductive s-au expus după cum urmează: 48% - nesatisfăcător; 45% - satisfăcător; 6% - bun și 1% foarte bun.

Un alt factor al avortului ilegal îl constituie **sărăcia sau nivelul de trai scăzut existent în Republica Moldova.**

Sărăcia nu are doar o dimensiune economică obiectivă, ci și o dimensiune spirituală. Dimensiunea obiectivă se raportează la un nivel mediu de trai într-o societate sau epocă precizată. Dimensiunea subiectivă se referă la percepția individuală, la evaluarea personală pe care individul o face statutului său economic, situației financiare într-un mediu social și în epoca în care trăiește, iar în funcție de nevoile și aspirațiile sale el își va considera nivelul de trai satisfăcător, ori de-a dreptul mizer. Același salariu poate fi considerat foarte bun de unele persoane, în timp ce altele îl pot cataloga ca insuficient pentru un trai decent.

În mare parte, sărăcia este determinată de șomaj. Potrivit datelor statistice oficiale pentru anul 2017, constatăm că în Republica Moldova, din numărul total de 2 604 510 persoane apte de muncă, *populația antrenată* în câmpul muncii a constituit doar 1 169 900 de persoane [3, p. 14].

Situația financiară scăzută este unul din factorii determinanți la provocarea avorturilor ilegale. Sărăcia, mai ales din mediul rural, le împiedică pe femei să recurgă la metode legale de întrerupere a cursului sarcinii.

În acest sens, poate fi menționat următorul caz, relevat dintr-un interviu anonim realizat cu o femeie, numita B., care a recurs la manopere abortive ilegale.

Întrebare: *Ce metode abortive ați folosit pentru întreruperea cursului sarcinii?*

Răspuns: **Inițial, pentru a întrerupe sarcina, m-am adresat la medicul de familie din localitate și mi-a zis să mă deplasez în or. Orhei pentru a mă adresa la un medic specializat în acest domeniu și toată această procedură va costa aproximativ 700 de lei. Având la întreținere trei copii și fiind fără bărbat, nu am avut bani suficienți pentru a mă deplasa în or. Orhei și am recurs la una din metodele care le-am auzit de la bunica mea, și anume, folosirea soluției de săpun.**

Întrebare: *Recomandați altor persoane procedura de întrerupere a cursului sarcinii în baza metodei aplicate de către Dumneavoastră?*

Răspunsul: **Nu, puteam să-mi pierd viața.**

La asemenea metode primitive recurg multe femei din Republica Moldova care doresc să se izbăvească de sarcină. Cauza principală este disperarea financiară. Sărăcia le împinge pe femei să-și riște propriile vieți.

Într-adevăr, intervențiile de întrerupere a cursului sarcinii în condiții de legalitate, care sunt orientate spre asigurarea vieții și sănătății femeii, sunt efectuate în instituții specializate contra plată. Astfel, potrivit Hotărârii Guvernului Republicii Moldovacu *privire la tarifele pentru serviciile medico-sanitare nr. 1020 din 29.12.2011* [11] atât operațiile ginecologice de întrerupere a cursului sarcinii, cât și alte intervenții ginecologice (avortul medical, aspirația vacuum) sunt realizate de către instituțiile medicale contra plată.

Considerăm că acesta este un impediment serios pentru păturile vulnerabile de a apela la servicii de sănătate, inclusiv a celor legate de întreruperea cursului sarcinii în condiții de securitate pentru viață sau sănătate. Actul normativ sus-menționat nu prevede nici o excepție de exonerare de plată, nici măcar în privința femeilor care-și întrerup cursul sarcinii în condițiile unor indicații sociale sau etice grave (de exemplu, sarcinile rezultate din violuri sau alte abuzuri sexuale). Prin urmare, sărăcia și lipsa posibilității-

lor financiare rămâne una dintre principalele cauze ale avortului ilegal.

Sarcina nedorită reprezintă un alt factor criminogen al avorturilor ilegale. Deși există dovezi că persoanele de zi cu zi au tendința de a avea un acces mai bun la informații cu privire la contracepție decât în trecut, consumul total de contraceptive moderne este foarte scăzut, atât pentru tineri, cât și pentru adulți. Unele cercetări internaționale au confirmat gradul scăzut al utilizării contraceptivelor de către femeile din Republica Moldova: o treime din totalul femeilor sexuale active folosesc cel puțin o metodă modernă de contracepție [12].

Din însăși enumerarea metodelor contraceptive utilizate, reiese faptul că nu poate exista o evidență reală a aplicării lor și a consecințelor rezultate din aceasta. Într-adevăr, metodele contraceptive variază în funcție de preferințele cuplului, de la practici naturale (coit întrerupt), evitarea conștientă a raporturilor sexuale în perioada ovulației și până la metode prin care se împiedică difuziunea spermilor (obturatoare de col, sterilet, diafragme vaginale), spermicide, împiedicarea ovulației sau a nidării (prin ligaturarea sau extirparea trompelor uterine) [13, p. 362].

Neinformarea și jena sunt cauze datorită cărora femeile nu se adresează medicului pentru a se informa corespunzător referitor la utilizarea coerentă a contraceptivelor sau, în genere, refuză să le utilizeze. La rândul lor, raporturile sexuale neprotejate duc la sarcini nedorite, care de cele mai multe ori atrag după sine întreruperea lor, chiar prin metode abortive ilegale.

În procesul dezvoltării sarcinii nedorite, femeia suportă un șir de schimbări în sfera emoțională, manifestate prin tendințe negative. De exemplu, teama și frica legate de naștere, care ajung uneori la panică de a suporta nașterea, neîncredere în capacitatea de a naște și de a deveni mamă, frica pentru sănătatea sa și, în sfârșit, teama pentru metamorfozele corporale ce vor avea loc în legătură cu sarcina [14, p. 33-40].

Motivele care împing femeile de a se izbăvi de sarcini nedorite sunt diferite. Ele pot fi delimitate în subiective, care derivă din calitățile sociobiologice ale persoanei, și obiective, care rezultă din modul de viață. Aceste motive sunt prezente din cele mai vechi timpuri, odată cu apariția omenirii. Încă în anul 1906 autorul Heinrich von Fabrice a menționat: „Magometanii nu doresc să vadă copii ilegali și femeia care naște copii ilegali, nu va scăpa de moarte. De aceea tind să se apere de execuție” [15, p. 33-40].

Motivul obiectiv de tergiversare al termenului sarcinii pentru provocarea legală a avortului este micșorarea sensibilității stării organismului, necunoașterea termenului de sarcină. De multe ori, femeia nici nu bănuiește că este însărcinată. Acest fapt are o explicație, și anume: reacțiile emoționale și simptomele corporale la femeia care poartă o sarcină nedorită cu mult se deosebesc de cele ale femeii a cărei sarcină e dorită. Cu toată multitudinea de caracteristici individuale, specialiștii deosebesc două situații principale de stare psihologică în cazul sarcinii nedorite.

În prima situație, în perioada de gestație femeia se simte foarte bine. Cu mult mai diferit decât în cazurile unei sarcini dorite, la ea are loc apariția devreme a toxicozei. Aceeași sensibilitate scăzută se păstrează și referitor la mișcarea fătului. Se atestă reacția emoțională slabă la faptul sarcinii și există o prezentare vagă despre termenul sarcinii [16, p. 40]. În așa fel, se includ mecanismele de inhibiție, induse de starea psihologică a femeii, atitudine indiferentă față de sarcină. Acest tip de evoluție a schimbărilor fiziologice în organismul femeii se condiționează prin întârzierea de a se adresa în instituțiile medicale pentru întreruperea cursului sarcinii în termeni legali.

În cea de a doua variantă, starea psihologică ce apare în cazul unei sarcini nedorite se caracterizează prin hiperestezia simptomelor corporale ce se manifestă prin rigiditatea afectului negativ, frică și depresie.

Mișcarea fătului la aceste femei, chiar și la început sunt însoțite de o presimțire negativă bruscă. Conștiința femeii, uneori chiar și până la naștere, este plină de căutarea căilor de lichidare a fătului. La unele femei, sarcina nedorită pe tot parcursul sarcinii este însoțită de o stare de dezgust și chiar ură față de viitorul copil. Aceste sentimente trezesc fan-tezii infantile chinuitoare, în care ea chiar își omoară viitorul copil [16, p. 43].

De aici rezultă că pe parcursul unei sarcini nedorite manifestările emoționale la femeie sunt polarizate. În unele cazuri – este susținut de un spirit negativ depresiv, în alte cazuri – indiferență și chiar o oarecare euforie [16, p. 44].

Luând în considerație cele expuse mai sus, devine clar din ce cauză femeile nu avortează oficial, iar uneori din motive necunoscute și paradoxal se decid la acțiuni de provocare ilegală a sarcinii, alteleori înțelegând pericolul care este supusă sănătatea și în unele cazuri chiar și viața ei, dar are o atitudine indiferentă față de aceasta.

O sarcină neplanificată poate servi ca argument pentru o viitoare căsnicie. Dorința de a fi însărcinată la aceste femei poate fi cert conștientă, exclusiv în scopul „de a-l obliga pe bărbat”. Cel mai des se întâmplă în cazurile când femeia provine dintr-o familie social vulnerabilă. Dacă relația cu potențialul bărbat se termină cu o ruptură rapidă și irevocabilă, iar termenul sarcinii nu permite de a provoca un avort legal, femeia însărcinată singuratică care nu are nici puteri materiale, nici morale de a educa copilul de una singură, adoptă decizia de a lăsa copilul în maternitate. Aceasta este în cel mai bun caz. În cele mai dese și nedorite cazuri, tânăra minoră se decide să recurgă fie la avort ilegal, fie la pruncucidere.

Sarcinile nedorite atrag după sine, de cele mai multe ori, **oprobriul public**. În cazul avorturilor ilegale, oprobriul public prezintă dezaprobarea prin care societatea condamnă relațiile sexuale socotite nedemne, atunci când sunt întreținute de către femei în

anumite împrejurări, de exemplu, întreținerea relațiilor sexuale în afara căsătoriei, până la împlinirea majoratului etc.

Înteruperea cursului sarcinii ca efect al oprobriului public se întemeiază pe considerente de ordin social, reprezentate de anumiți factori perturbatori și afectivi care motivează comportamentul pro avort, cum ar fi: stigmatizarea mamei necăsătorite care naște un copil în afara căsătoriei; severitatea excesivă a părinților; lipsa mijloacelor de întreținere a copilului; teama de a crește copilul de una singură etc.

Cesare Becaria, afirma: „pruncuciderea este efectul unei contradicții inevitabile în care e pusă o persoană care a cedat din slăbiciune la violență. Cine se găsește între rușine și moartea unei ființe incapabile să simtă suferința morții, cum nu o va prefera pe aceasta din urmă mizeriei sigure la care ar fi supusă ea și fructul nefericit? Cea mai bună metodă de prevenire a acestei infrațiuni ar fi protejarea cu legi eficace a slăbiciunii, care exagerează viciile ce nu pot fi acoperite cu mantia virtuții” [17, p. 117].

Anume acest concept a stat inițial la baza fundamentării juridice a nepedepsirii avorturilor de către femeia însărcinată și pedepsirii pruncuciderii ca formă atenuantă a omorului în legislațiile penale. După cum susține autorul *A. Filipaș*, doctrina vremii admitea „sentimentul de dezonoare”, care pune stăpânire pe mama copilului nelegitim, conștiința „stării sale morale și fizice” se puteau manifesta în momentul nașterii cu o asemenea intensitate încât să conducă la săvârșirea omorului [18, p. 69].

Teama de divulgare a secretului medical de către medici figurează printre factorii principali care o determină pe viitoarea mamă să-și întreprună cursul sarcinii în condiții nefaste pentru propria viață și sănătate.

Frica femeii de a face publică eventuala sarcină nedorită o împiedică să se consulte și o impune, mai ales pe tânăra minoră, să aleagă calea înteruperii în condiții de ilegalitate a cursului sarcinii.

Această constatare derivă din interviul susținut cu o femeie cu vârsta de 20 de ani, care fiind însărcinată a recurs la manopere abortive ilegale.

Întrebare: *Ce v-a determinat ca să nu vă adresați la un medic obstetrician-ginecolog pentru întreruperea cursului sarcinii în mod legal și sigur?*

Răspuns: *Despre existența sarcinii nu cunoștea nimeni, nici părinții, măcar părinții mei, și nu doream ca să știe cineva. Nu m-am adresat la medic de frică că acesta să nu comunice altor persoane sau să anunțe părinții mei despre această sarcină.*

În literatura juridică rusă, secretele personale se împart în secrete personale reale, adică cele care nu sunt încredințate nimănui, și secrete profesionale, care pot fi încredințate reprezentanților anumitor profesii legate de apărarea drepturilor și a intereselor legale ale cetățenilor: avocaților, lucrătorilor medicali, notarilor, slujitorilor bisericii etc. [19, p. 15].

Potrivit opiniei autorului părerii A. Krasikov, răspândirea informațiilor adevărate, dar care ponegrec persoana, trebuie de considerat încălcarea inviolabilității vieții private cu condiția că răspândirea informației defăimătoare cauzează prejudiciu drepturilor și intereselor legale ale victimei [20, p. 44].

Potrivit Legii nr. 263 din 27.10.2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, prin **secret medical** se are în vedere informații confidențiale despre diagnosticul, starea sănătății, viața privată a pacientului, obținute în urma examinării, tratamentului, profilaxiei, reabilitării sau cercetării biomedicale (studiului clinic), care nu pot fi divulgate persoanelor terțe, cu excepția cazurilor prevăzute de prezenta lege [21].

În lumina celor prezentate în contextul acestui titlu al tezei, putem concluziona că printre factorii criminogeni ai avorturilor ilegale din Republica Moldova se înscriu: nivelul scăzut de educație a sănătății vieții sexuale; insuficiența suportului necesar de

informare privind posibilitatea recurgerii la metode legale de avortare; nivelul deficitar al informațiilor privind sănătatea vieții sexuale și reproductive; nivelul scăzut al oportunităților socioeconomice la nivel local al femeilor; migrația și existența multor familii social-vulnerabile; sarcinile nedorite ca efect al inutilizării sau utilizării incorecte a contraceptivelor; teama de divulgare a secretului medical; inexistența unei proceduri legale de întrerupere a cursului sarcinii în condiții de anonimat; violurile și abuzurile sexuale etc.

Bibliografie

1. Bujor V. Cuvânt în apărarea criminologiei, În: Materialele conferinței științifice „Starea actuală și perspectivele științei criminologice în Republica Moldova”, Chișinău, 2002, p.103-106.
2. Nistoreanu Gh., Păun C. Criminologie. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1995, 352p.
3. Larii Iu., Cojocaru R. ș.a. Criminalitatea violentă în Republica Moldova: tendințe generale, cauze și condiții. Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2018. 40 p.
4. Larii Iu. Criminologie. Chișinău: Tipogr. „Elena V.I.”, 2004. 150 p.
5. Gagauz O. Sarcina în vârsta adolescenței. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, Inst. Naț. de Cercet. Econ., Centrul Cercet. Demografice, 2015. 86 p.
6. Гуркин Ю.А. Элементы, составляющие программу подготовки девочки к материнству. В: Проблемы планирования семьи в России. Маскваб 2001, с. 79.
7. Clefos A., Gherman M. Îndrumar metodologic privind prevenirea și combaterea infracțiunilor de migrațiune ilegală, traficul de ființe umane și copii. Chișinău: Ed. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2009. 144 p.
8. Forțe de muncă <http://www.statistica.md> (vizitat 20.06.2018).
9. Regulamentul privind efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii, apro-

- bat prin Ordinul Ministrului Sănătății cu privire la efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii în condiții de siguranță, nr.647 din 21.09.2010. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.241-246.
10. Standardele pentru efectuarea întreruperii sarcinii în condiții de siguranță, aprobate de către Ministrul Sănătății al Republicii Moldova prin Ordinul nr.482 din 14.iunie 2011. www.ms.gov.md (vizitat 14.05.2014).
 11. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la tarifele pentru serviciile medico-sanitare nr. 1020 din 29.12.2012. În: Monitorul Oficial, nr.7-12/25 din 13.01.2012.
 12. Adolescent pregnancy in Eastern Europe and Central Asia http://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/Adolescent_pregnancy_in_EasternEurope_and_Central_Asia_0.pdf. Population Reference Bureau <http://www.prb.org/pdf13/youth-data-sheet-2013.pdf>. (vizitat 10.01.2014).
 13. Beliș V. Tratat de medicină legală. Vol.II. București: Editura Medicală, 1995. 976 p.
 14. Брутман В.И., Радионова М.С., Елинолов С.Н. Нежелательная беременность у жертв сексуального насилия (психолого-психиатрические аспекты проблемы). В: Вопросы психологии, Москва, 1995, № 1, с. 33-40.
 15. Фабрице Г. Учение об изгнании плода и детоубийстве. Санкт-Петербург: ИКСИ, 1906. 224 с.
 16. Брутман В.И., Радионова М.С. Формирование привязанности матери к ребенку в период беременности. Москва: Издательство УРАО, 1997. 179 с.
 17. Becaria C. Despre infracțiuni și pedepse, Ediție adnotată de S. Bogdan. București: Rosetti, 2001. 152 p.
 18. Filipaș A. Drept penal român. București: Universul Juridic, 2008. 338 p.
 19. Петрухин И. Л. Личные тайны. Человек и власть. Москва: ИГиП РАН, 1998. 232 с.
 20. Красиков А.Н. Уголовно-правовая охрана политических, гражданских и иных конституционных прав и свобод человека и гражданина в России. Саратов: Современный литератор, 2000. 341 с.
 21. Legea nr. 263 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr.263 din 27.10.2005, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 176-181. Data intrării în vigoare: 30.06.2006.

Despre autor

Alexandru CICALA,
doctorand,
lector universitar al Catedrei „Activitate
specială de investigații
și securitate informațională” a Facultății
de Drept Academia „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova
e-mail: alexandru_cicala@mail.ru
tel.: 078307773

About author

Alexandru CICALA,
PhD student,
university lecturer of the Department
„Special investigative activity and
information security” of the Law Faculty
„Ștefan cel Mare” Academy of MIA
of the Republic of Moldova
e-mail: alexandru_cicala@mail.ru
tel.: 078307773

CZU 349.6 : 639.1(478)

STATE CONTROL IN THE FIELD OF USE HUNTING IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Eugenia GUGULAN,

PhD, Lecture,

Academy "Stefan cel Mare" of Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova

Citizen's right to a healthy and harmless is a primary law. National and international normative acts are meant to regulate large this fundamental right. Also, the right to a healthy environment and harmless is provided by specialized administrative bodies in this regard which are empowered to carry out the state of all levels. This article identifies the competent authorities exercise state control over wildlife and establishes funding problems within the industry. It makes a comparative analysis of the legislation of other states regarding state control of game and hunting use of funds.

Key-words: control state, constitutional right to a healthy environment and harmless, hunting, the hunting public administration.

CONTROLUL DE STAT ÎN DOMENIUL VÂNĂTORII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Eugenia GUGULAN,

doctor în drept, lector,

Academia "Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova

Dreptul cetățeanului la un mediu sănătos și inofensiv este prioritar. Actele normative naționale și internaționale sunt menite să reglementeze acest drept fundamental. De asemenea, dreptul la un mediu sănătos și inofensiv este asigurat de organele administrative specializate în această privință, care sunt împuternicite să monitorizeze situațiile la orice nivel. Acest articol identifică autoritățile competente să exercite controlul asupra vieții sălbatice și stabilește probleme de finanțare în cadrul industriei. Se efectuează o analiză comparativă a legislației altor state cu privire la controlul de stat asupra vânătoarei și al folosirii fondurilor de vânătoare.

Cuvinte cheie: starea de control, dreptul constituțional la un mediu sănătos și inofensiv, vânătoare, administrația publică de vânătoare.

Introduction. Among the fundamental human rights of "third generation" rights of solidarity, the right to a healthy and ecologically balanced environment can be characterized by a special dynamic in terms of its legal recognition and guarantee both nationally and internationally. Initially proclaimed the Declaration on the Human Environment in Stockholm in 1972, enshrined the constitutional and legislative states, this right is perceived with difficulty, the system judicially European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms and EU law. In the absence of specific regulations, it is recognized and guaranteed, especially at procedural and judicially.¹

In fact, this situation was conditioned by factors of social, political and historical, but first we encounter problems with effective assurance, material of such a right. Therefore, current efforts have focused on establishing procedural safeguards designed to enable knowledge dimensions of environmental issues and to ensure citizens the opportunity to become involved in their resolution. This mismatch between, on the one hand, national laws, and on the other, international law and Community law creates many difficulties especially integrative nature of environmental law.

Such an approach was justified likely vigilant if the international community has identified certain limit to which a touch injurious environment constitutes a violation of

¹ Mircea Duțu, "Environmental Law", Publishing C.H.Beck, Issue 2, Bucharest, 2008, p.128.

a human right to the environment.² But today, when the threats global environmental problems threatening human society, protecting the environment is not a simple interest, but a fundamental right, essential for human survival as a species among species.

In this respect, devotion to constitutional increasingly is a positive step and opens its inclusion among the fundamental rights.

Nationally, Article 37 expressly *Moldova's* constitution establishes a constitutional right of every citizen to a healthy environment. Everyone has the right to an environment in ecologically harmless to life and health, and food and household items harmless. State guarantees everybody the right to free access and to spread truthful information regarding the state of the natural environment, living conditions and working conditions, the quality of food and household items.³ However, if any discrepancy between the covenants and treaties on fundamental human rights to which Moldova is a party and internal laws, the international regulations shall prevail.⁴

It is indisputable that the state is that institution which serves as a guarantee of protection of fundamental constitutional rights, including the environment. However good the existence of these rights is ensured state control exercised by organs branch.

Theoretical. Regulation household hunting widely⁵ used term “*hunting*” is made up of animals hunting interest and many hunting grounds.

Romanian law defines “*hunting fund*” as a set of wild animals hunting interest, together with their biotypes (environmental conditions in which they live and grow), which is composed of household units hunting, hunting called, constitution on the all categories of land, regardless of ownership, and so delimited as to ensure as much stability in their con-

tent game.⁶ Not included in the hunting areas built or fenced perimeter of the built surfaces scientific reserves, national parks, World Heritage sites and areas strictly protected areas within wetlands of international importance.⁷

Also in Moldovan legislation is proving lack of a comprehensive legal framework that would cover hunters and wildlife protection funds. *Draft Law on hunting fund* broader governing this field, clarifying certain existing inconsistencies in the legislation. Thus, under the “*hunting*” is all wild animals hunting interest and their living places, and “*hunting*” is a territorial unit to game management, located on different categories of land, with clearly delineated boundaries that ensure game stability.⁸

State wildlife Fund is a unique and indivisible, that is not subject to privatization or transfer to another form of ownership than public.

Managing household hunting in the state forest fund and departmental control over it are made by the central forestry authority.

Hunting household management (control, protection, reproduction and rational use of hunting resources) the funds of the hunting territory of forests is carried out predominantly by the ***Society of Hunters and Fishermen in Moldova*** under contracts with local government authorities' first level by agreement with central authority empowered to natural resource management and environmental protection.

The right to manage the household hunting forest land allocated is performed under the contract of lease hunting forest land between central forestry authority and the beneficiary, for a period of 10 to 20 years by agreement with the central authority with progestin's and control of natural resources and environmental protection.⁹

² P.Sands, “Principles of International Environmental Law”, vol.I, Manchester University Press, 1995, p.222.

³ The Constitution of Republic of Moldova 29.07.1994, Official Gazette of RM, No. 1 of 12.08.1994.

⁴ Ibid, article 4, paragraph 2.

⁵ Annex 1 to Law nr.439 the animal kingdom, Official Gazette of the Republic of Moldova nr.62-63 of 11/09/1995.

⁶ See art. 1 letter i) of Act No. 407 of hunting and the protection of hunting / 2006, Official Gazette nr.944 from 22.11.2006, the hunting by means of hunting fauna, together with all the hunting.

⁷ Daniela Marinescu, “Treaty of environmental law”, Third Edition, Legal Universe, Bucharest, 2008, pag.297.

⁸ <http://moldsilva.gov.md/libview.php?l=ro&id-c=247&id=381&t=/Transparenta-decizionala/Proiecte-de-decizii/Consultari-publice/Consultare-publica-pentru-Proiectul-Legii-Fondului-Cinegetic-si-Protectia-Vinatului>

⁹ Paragraph 11 of Regulation household hunting, Official Gazette of the Republic of Moldova nr.62-63 of 11/09/1995.

Assignment preponderantly unwooded land hunting by hunting funds is made based on contracts between local government authorities and the beneficiaries of the first level, for a period of not less than 10 years by agreement with the central authority for the management and control of natural resources and with environmental protection.

Guard and protection of hunting is the competence of the appropriate State and the beneficiaries' landowners hunting.

Managing household hunting and departmental control over the activity of natural and legal persons on the protection, use and reproduction hunting, sports and amateur hunters' development is carried out by the central forestry authority.

Also lists local legislator rights organizations and individuals in positions of responsibility of state bodies authorized to exercise control in the use hunting namely:

- carry out control over the observance of rules, regulations, terms established by law, and requirements for protection and use of animals,

- to exercise control over state record keeping of animals,

- to exercise control over fairness and the opportunity to develop and conduct measures to preserving habitat conditions for breeding and migration routes of animals,

- control card hunter, authorization for possession, and use of arms firearm hunting license (sheet, sheet harvesting), the authorization of hunters hunting dog passport, other persons, who are hunting lands and roads public fire guns, hunting dogs, with tools to catch and production of game,

- to control hunting bags, guns, ammunition, hunting and production of transport of citizens who violated the requirements of the law, documents establish their identity, and in the absence of these documents or refusal to present-to be brought to the nearest police station or local government body for establishing identity

- prepare 3 copies of minutes on per-

sons who committed violations of the requirements set, 2 of which shall be sent within three days to the central authority for managing natural resources and the environment for taking those measures. In case the offender refuses to sign the minutes, in it is an appropriate note, confirmed by the signature of witnesses,

- to confiscate illicit game production, handicraft production items made from it and send them as documents, purchasing organizations and trade sale,

- seize the citizens who have committed violations of the terms and rules of hunting guns, hunting tools, means of transport if they were used as hunting tools unlawful and hunting books, and hold them in a manner determined by to tackling offenders Liability.¹⁰

Central authority empowered to natural resource management and environmental protection exercise control over:

- protection and use of the animal kingdom, the fulfillment by all ministries, individuals and legal obligations to protect the animal kingdom, respecting the established use of wildlife resources,

- household management and compliance by beneficiaries hunting land requirements imposed by legislator,

- the status and development trends of hunting,

- compliance with laws and other regulations regarding the use and protection of hunting,

- development and implementation of the programs and measures for the protection and reproduction hunting, • compliance with the limits set by the use of hunting,

- cessation of work on making that violate the rules, regulations and other requirements for protection and use of the animal kingdom, protection of habitat conditions for breeding and migration routes of animals to eliminate violations.

Central authority empowered to natural resource management and environmental

¹⁰ Item 83 of Regulation household hunting, Official Gazette of the Republic of Moldova nr.62-63 of 11/09/1995.

protection unconditionally prohibits hunting of some or all species of game both in land area and separate and throughout the country where hunting fund suffered from natural disasters, disease outbreaks or in other instances.

State Environmental Inspectorate has the right:

- to stop unauthorized use of hunting and use in violation of rules, regulations, deadlines and other requirements for protection and use of hunting,
- to develop guidelines on the disposal enforceable violation of rules, regulations, deadlines and other requirements for the protection and use of hunting,
- to amend the terms and methods of hunting or prohibit hunting in order to restore optimal density of various species of game, ridden after natural disasters and disease outbreaks in wildlife or domestic environment,
- to release recipients hunting land, regardless of time and place hunting permits for shooting the animals, if they are hurting farm, forestry, and other areas of national economy and security purposes, battles with rabies or other objective causes,
- to fine people in positions of responsibility or some people who violated the requirements of the law, and to make proposals appropriate bodies to initiate criminal proceedings against persons guilty of shares, subject to criminal liability,
- to bring civil actions in courts and Arbitration for damages caused by hunting,
- controls and if necessary, extract the venison production in kind to the reception points, bases, at other locations, as well as businesses, organizations that manufactured items of game production, control acts related to hunting household collection, processing and realization of game production,
- free tools to confiscate illegal hunting of persons guilty of violating legal norms and rules of hunting safety.

Scientific research. Like in the UK lack specialized organs to exercise state control over the use of hunting. Therefore, ex-

ercise regulation on hunting and hunting funds is performed within the jurisdiction of various governmental and non-governmental organizations and local authorities.¹¹

Not long ago the **British lacked** a clear regulatory framework on rural life, hunting and fishing. However, in the late 70 's, governments that were administered funds especially hunting methods prohibitive, gradually introducing various restrictions on the use of the animal kingdom objects hunting purposes. Existing normative acts aimed at hunting in Britain can conveniently be divided into 2 broad categories:

- 1) laws governing hunting weapons and ownership,
- 2) laws relating to wildlife and the countryside.

The right to hunt in the UK is subject to ownership of land. Laws governing ownership of land are different in England and Wales on the one hand, in Scotland and Northern Ireland, on the other hand. In terms of hunting opportunities applicable to the general rule, according to which the ownership of wild animals, objects of hunting, capture them appears only once, and therefore unconditional hunting may be exercised only by the landowner or the person authorized by the owner. Violation borders forest funds authorized by hunters without permission is a crime and illegal crossing of the border with a gun is a serious crime, even if the gun was not loaded. Violation boundaries also influences hunting dog, the responsibility being assumed by their owners. Wild animals are moving from one fund to another forest in principle does not violate the boundaries of the forest fund, so the fund owners are not arises any liability relating to compensation of damage caused by wildlife.

In the Russian Federation regulating state control over the use of hunting is done by state inspectors who have hunting and firearms.¹² Similar regulations currently only

¹¹http://www.journalhunt.ru/arhiv-nomerov/2010-god_787/noyabr/article_885.html

¹² Article 40 of Law No. 209 of the Russian Federation on hunting and wildlife protection funds from 24.07.2009.

be found in the draft Law of the Republic of Moldova hunting in Article 25, which contains provisions on state inspection for hunting which is exercised by the central public authority responsible for household hunting. According to the Project said state inspectors for hunting in the line of duty in hunting, will be entitled to the firearm, including its own hunting throughout the year.

In Romania the competent bodies in the exercise of state control of hunting at all levels is the central public authority responsible for forestry and manages wildlife hunting.¹³

Conclusions and implications. State control of the use of hunting is one of the leading insurance premises constitutional right to a healthy environment and harmless. This can only be achieved through administrative branch being applied levers and tools of influence, and if necessary by the application of coercive force of the state are attracted to natural and legal liability that violate hunting laws.

Analyzing legislative practice applied in neighboring states, we conclude that however Moldovan legislation aimed at hunting and wildlife protection funds are at a level that requires continuous improvement and enhanced.

References:

1. Ernest LUPAN "Environmental treaty law" C.H.Beck Publishing House, Bucharest, 2009.
2. Daniela Marinescu, "Treaty of environmental law", Third Edition, Legal Universe, Bucharest, 2008.
3. Igor Trofimov, "Environmental Law", Chisinau, 2002.
4. P.Sands, "Principles of International Environmental Law", vol. I, Manchester University Press, 1995.
5. Stephan Țarcă, "Treaty of environmental law", Lumina Lex Bucharest, 2010.
6. The Constitution of Republic of Moldova 29.07.1994, Official Gazette of RM, No. 1 of 12.08.1994.
7. Law nr.1515 on Environmental Protection of 16.06.1993, the Moldovan Parliament Gazette No. 10 of 10.01.1993.
8. Law nr. 407/2006 hunting and the protection of hunting, Official Gazette nr.944 from 22.11.2006.
9. Regulation household hunting, Official Gazette of the Republic of Moldova nr.62-63 of 09/11/1995.
10. Stockholm Declaration on the Human Environment in 1972.

About author

Eugenia GUGULAN,
PhD,
Lecture, Department "Private Law",
Academy "Stefan cel Mare" of Ministry
of Internal Affairs, Republic of Moldova
email: gugulan.eugenia@gmail.com
tel:069299708

Despre autor

Eugenia GUGULAN,
doctor în drept,
lector al Catedrei „Drept Privat”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
email: gugulan.eugenia@gmail.com
tel:069299708

¹³ Article 6 letter l, of Law 407/2006 hunting and protection of hunting, Official Gazette nr.944 from 22.11.2006.

CZU 343.55

ANALIZA JURIDICĂ A CONTRAVENȚIEI DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Vitalie IONAȘCU,

doctorand, lector universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Legiuitorul a decis ca actele de violență în familie soldate cu vătămarea neînsemnată să fie considerate o contravenție, iar agresorul să fie tras la răspundere contravențională pentru aceasta. În acest context, articolul dat reprezintă o cercetare succintă a conținutului constitutiv al contravenției prevăzute la art. 78¹ Cod contravențional al Republicii Moldova „Violența în familie” care după părerea autorilor prezintă un pericol mult mai mare decât cel al unei simple contravenții.

Cuvinte-cheie: familie, violență, maltratare, vătămare neînsemnată, victimă, agresor, răspundere, reeducare, protecție.

LEGAL ANALYSIS OF FAMILY VIOLENCE CONTRAVENTION

Vitalie IONAȘCU,

PhD student, university lecturer,
Academy „Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

The legislator decided that acts of domestic violence that caused the minor injury to be considered an easy offense and that the aggressor should be held under contravenational responsibility for it.. In this context, this article represents a brief research of the constitutive elements of the contravention provided in art. 78¹ „Domestic Violence” The Contravention Code of the Republic of Moldova which, in the opinion of the authors, presents a much greater danger than that of a simple contravention.

Keywords: family, violence, maltreatment, insignificant harm, minor injury, victim, aggressor, liability, contravention, reeducation, protection.

Introducere. Orice societate există și evoluează pe baza unor reguli de conduită protejate de norme morale, de tradiții, de obiceiuri și de norme juridice. Ele formează un sistem ce reglementează raporturile sociale. În cadrul acestui sistem ce guvernează societatea, un rol important îl joacă juridice, inclusiv cele contravenționale, care impun membrilor societății un anumit comportament în raporturile pe care aceștia le stabilesc cu semenii sau cu organismele sociale și a căror încălcare atrage după sine o anumită formă de răspundere juridică: penală, contravențională, disciplinară sau civilă.

Violența în familie, de asemenea, este o încălcare a unor norme de conduită protejată prin lege. Din anul 2009, când au fost operate modificări în Codul penal al Republicii

Moldova, violența în familie a fost recunoscută drept o infracțiune care atentează la viața și sănătatea persoanei [1]. În acest sens, infracțiunea de violență în familie a fost incriminată la art. 201¹ CP al RM având următorul conținut „(1) *Violența în familie, adică acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 2 ani.*

(2) *Aceeași acțiune:*

a) *săvârșită asupra a doi sau mai mulți membri ai familiei;*

b) care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de până la 5 ani.

(3) Aceeași acțiune care:

a) a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;

c) a provocat decesul victimei, se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani” [1].

Dispoziția art. 201¹ CP al RM a trezit diferite discuții atât în domeniul teoretico-științific, cât și în cel practic. Astfel, în urma aplicării legii în vederea tragerii la răspundere a agresorilor familiari, s-a constatat că actele de violență în familie soldate cu vătămarea neînsemnată a integrității corporale nu erau reglementate de anumite norme, fapt ce determina apariția erorilor și evitarea răspunderii juridice a agresorilor familiari. Prin urmare, Inspectoratul General de Poliție a propus ca o astfel de formulare să fie incriminată în Codul contravențional al Republicii Moldova, motivând că tragerea la răspundere pentru astfel de fapte nu este acoperită de legea penală sau contravențională.

În acest sens, în anul 2016, când a fost optimizată dispoziția normei prevăzute la art. 201¹ CP al RM, prin același act legislativ a fost introdusă o nouă contravenție, prevăzută la art. 78¹, denumită „Violența în familie” cu următorul conținut „*Maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile*” [3].

Materiale și metode aplicate. În procesul studiului dat au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza

sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele folosite sunt: actele legislative și normative ale Republicii Moldova în domeniu, doctrina juridică națională și alte studii.

Rezultate obținute și discuții. În pofida dezacordului pe care îl exprimă un șir de instituții de stat și ONG-uri referitor la faptul că violența în familie nu poate fi contravenție, organele de drept nu fac altceva decât să aplice legea aprobată de puterea legislativă.

Pentru ca un act de violență să fie calificat drept o contravenție prevăzută de art. 78¹ CC al RM, fapta trebuie să întrunească elementele constitutive ale unei contravenții, și anume obiectul, latura obiectivă, latura subiectivă și subiectul.

Conform literaturii de specialitate, obiectul ca semn constitutiv al unei componente de contravenție poate fi divizat în obiect juridic și obiect material. Obiectul juridic, la rândul său, poate fi: obiect juridic general, generic, special și complex [9].

Obiectul juridic general nu are relevanță la calificarea corectă a unei contravenții, deoarece este o noțiune generală, și anume constituie relațiile sociale a căror bună desfășurare este asigurată de Codul contravențional al Republicii Moldova [3].

Obiectul juridic generic al contravenției de violență în familie îl constituie acel grup de relații sociale cu privire la protecția sănătății populației și a sănătății persoanei.

În această ordine de idei, necesitatea ocrotirii pe toate căile a familiei, în special a sănătății membrilor de familie, este proclamată în numeroase acte cu vocație internațională și în actele legislative naționale. Astfel, în conformitate cu art. 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, familia este elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. De asemenea, aceleași prevederi sunt expuse și în art. 48 din Constituția Republicii Mol-

dova, dar și în art. 21 din Legea Republicii Moldova privind drepturile copilului, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 15.12.1994, stipulează că familia și copiii beneficiază de protecție și ajutor special pentru realizarea drepturilor lor de către stat. Prin urmare, legislatorul a prevăzut că relațiile sociale cu privire la conviețuirea în cadrul familiei și în special referitoare la sănătatea membrilor de familie trebuie, de asemenea, să fie protejate de legislația penală și de cea contravențională [10, art. 21].

Obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale cu privire la protecția sănătății persoanei din cadrul familiei. Obiectul juridic special sau nemijlocit poate fi și un complex, divizându-se în obiect juridic special principal și secundar.

Obiectul juridic special principal al contravenției de violență în familie îl formează relațiile sociale cu privire la protejarea familiei, a cărei existență și dezvoltare este condiționată de comportarea umană a membrilor de familie, astfel încât să nu prejudicieze dezvoltarea fizică, psihică și morală a altor membri ai familiei.

Obiectul juridic special secundar al contravenției de violență în familie îl formează relațiile sociale, a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de protejarea integrității corporale și a sănătății membrului de familie.

Obiectul material îl prezintă corpul persoanei.

Un alt element constitutiv al componenței de contravenție este latura obiectivă care în cazul violenței în familie are următoarea structură:

1) **fapta** (acțiunea sau inacțiunea) prejudiciabilă care se exprimă prin maltratare sau prin alte acte de violență;

2) **urmările prejudiciabile** care se exprimă sub formă de vătămare neînsemnată a integrității corporale;

3) **legătura de cauzalitate dintre fapta**

prejudiciabilă și urmările prejudiciabile [4, p. 14].

De cele mai dese ori, contravenția analizată este comisă prin acțiuni. Legiuitorul prevede două modalități normative ale acestor acțiuni: 1) maltratarea; și 2) alte acte de violență.

Prin **maltratare** se înțelege actul de violență care constă în aplicarea loviturilor multiple (trei și mai multe) asupra corpului victimei.

Prin **aplicarea loviturilor** trebuie înțeles acțiunea mecanică a unei energii cinetice exterioare de atingere, de compresiune sau izbire bruscă și violentă a suprafeței de contact a corpului victimei cu sau de un corp contondent, de regulă, prin proiectare, călcare, alunecare, aruncare sau cădere (de exemplu, cu palma, cu piciorul, cu cotul, cu un obiect, instrument sau armă; de perete, de gard sau de alte obiecte ori obstacole materiale aruncate asupra victimei etc.).

Caracterul multiplu al aplicării loviturilor condiționează esența maltratării ca fiind o faptă care cauzează nu pur și simplu o durere, ci o durere deosebit de chinuitoare, care este repetată iarăși și iarăși, prin aceasta traumatizând mai mult persoana. În acest sens, nu putem să nu agreăm opinia conform căreia conceptele „maltratare”, „tortură”, „batjocură”, „sadism” fac parte din același registru noțional, reprezentând cazuri particulare de manifestare a cruzimii.

Prin **alte acte de violență** înțelegem toate manifestările brutale și constrângerile de orice natură (de exemplu, pișcarea; bătaia cu nuiua, biciul, cureaua sau cu alte asemenea obiecte; legarea mâinilor sau picioarelor; târârea; punerea unei piedici urmată de cădere; răsucirea mâinilor; mușcarea; tragerea de păr sau de ureche; smulgerea părului; strivirea sau prinderea unor sau altor părți ale corpului victimei cu ajutorul unor dispozitive; introducerea unor obiecte ascuțite sub unghii; stingerea țigaretei de corpul victimei;

provocarea arsurilor cu ajutorul lămpii de sudat, al fierului de călcat sau al altor asemenea obiecte; privarea de somn, mâncare sau apă; deținerea într-o încăpere friguroasă etc.) [5, p. 135].

Alte acte de violență pot fi comise prin acțiune, dar și prin inacțiune, atunci când, prin neluarea unei măsuri la care subiectul era obligat, victima este expusă să se lovească (de exemplu, făptuitorul nu anunță victima că a dat pe scară cu o substanță alunecoasă pentru protejarea lemnului, provocându-i căderea).

Din rândul altor acte de violență fac parte și actele de violență psihică (de exemplu, amenințarea în fața căreia victima a încercat să fugă, dar, împiedicându-se, a căzut și s-a lovit).

Atât maltratarea, cât și alte acte de violență se pot realiza prin acțiunea directă a făptuitorului, dar și indirect, prin folosirea unor obiecte, a unui animal, sau chiar prin propria faptă a victimei constrânsă să se accidenteze.

Pentru ca fapta să poată fi calificată conform art. 78¹CC al RM, maltratarea sau alte acte de violență comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei trebuie să provoace o vătămare neînsemnată a integrității corporale, iar dacă se vor produce vătămări ușoare, medii sau grave ale integrității corporale se va califica conform articolului 201¹ „Violența în familie” Cod penal al RM.

În Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale nr.199 din 27.06.2003, în Partea V „Vătămare neînsemnată” se menționează că din șirul leziunilor corporale ce nu cauzează prejudiciu sănătății fac parte leziunile ce nu generează o dereglare a sănătății mai mult de 6 zile sau o incapacitate permanentă de muncă [6].

Așadar, urmările prejudiciabile ale maltratării intenționate sau ale altor acte de violență le constituie, în primul rând, leziuni-

le corporale, adică iritarea pielii, excoriațiile, echimozele, alte semne exterioare superficiale.

Contravenția prevăzută la art. 78¹CC al RM este o contravenție cu componentă materială. Ea se consideră consumată din momentul producerii leziunilor corporale, implicând suferințe fizice.

Latura subiectivă a contravenției analizate se exprimă, în primul rând, prin vinovăție sub formă de intenție. Contravenția se consideră săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, a dorit sau a admis în mod conștient survenirea acestor urmări. În această ordine de idei, sintagma din dispoziția articolului 78¹ CC al RM „comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei” ne duce la ideea că această contravenție poate fi săvârșită doar intenționat. Vinovăție sub formă de imprudență nu poate fi în cazul violenței în familie deoarece aceasta presupune anumite fapte orientate față de unul sau mai mulți membri de familie.

Ca motive ale contravenției pot să apară: controlul, impunerea unui comportament, răzbunarea, gelozia, invidia, ura etc. Deși legiuitorul nu individualizează expres scopul acestei contravenții, acesta îl poate forma numai pricinuirea suferințelor fizice sau psihice unui membru de familie.

Subiectul contravenției este persoana fizică responsabilă care în momentul săvârșirii contravenției a împlinit vârsta de 18 ani, este responsabilă și de asemenea trebuie să posede calitatea de membru al familiei. În calitate de membri ale familiei pot fi:

a) în condiția conlocuirii – persoanele aflate în relații de căsătorie, de divorț, de concubinaj, de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor, alte persoane întreținute de acestea;

b) în condiția locuirii separate – persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii

lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub tutelă sau curatelă, alte persoane aflate la întreținerea acestora, care în momentul săvârșirii contravenției au împlinit vârsta de 18 ani [8].

În concluzie, putem afirma că decizia legiuitorului de a incrimina actele de **violență în familie soldate cu vătămarea neînsemnată în legea contravențională** este una prost inspirată, fapt ce nu corespunde pericolului social real al acestui fenomen negativ care abundă în societățile moderne. Considerăm că legiuitorul nu a luat în calcul cauzele și factorii adevărați care determină fenomenul violenței în familie iar instituirea răspunderii contravenționale pentru actele de **violență în familie, chiar și pentru cele soldate cu vătămarea neînsemnată**, nu contribuie absolut cu nimic la eradicarea acestui fenomen, ci din contra, favorizează evitarea răspunderii penale pentru agresivitate în familie, care în majoritatea cazurilor este preluată de către descendenți.

Chiar și această inițiativă legislativă care din start, după cum s-a mai menționat, este una neinspirată, este însoțită de o serie de lacune, fapt ce determină până la urmă nechibzuința și ineficiența ei.

Una dintre lacune ar fi vârsta de 18 ani pentru tragerea la răspundere contravențională pentru actele de **violență în familie, care propunem la alin. (2) art. 16 CC al RM de introdus art. 78¹**, deoarece conform Codul familiei la art. 14 alin. (2) se prevede reducerea vârstei matrimoniale cu doi ani, respectiv fiind vârsta de 16 ani, persoana obținând capacitate deplină de exercițiu. Astfel, subiect al violenței în familie ar trebui să fie persoana fizică responsabilă care la săvârșirea contravenției a împlinit vârsta de 16 ani [6].

O altă lacună ar fi sancțiunea contravențională pentru violență în familie care la rândul său este un element obligatoriu al normei contravenționale materiale, în

care sunt stipulate măsurile de influențare a statului asupra persoanei care, cu vinovăție, a comis o abatere contravențională, ea fiind un mijloc de garantare (de protejare) a normei juridice.

Pornind de la conținutul art. 32 CC al RM, putem afirma că prin sancțiune contravențională se înțelege o măsură de constrângere sau de reeducare aplicată contravenientului în scopul corectării comportamentului acestuia și al prevenirii de săvârșire a unor noi contravenții atât de către contravenientul însuși, cât și de către alte persoane.

Deci sancțiunea aplicată pentru contravenția prevăzută de art. 78¹CC al RM este munca neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau arest contravențional de la 7 la 15 zile.

Considerăm că aceste sancțiuni sunt ușoare și nu corespund pericolului real al violenței în familie, deoarece după, cum s-a specificat mai sus, în astfel de cazuri obiectul juridic la care se atentează nu se rezumă doar la relațiile sociale ce țin de sănătatea membrului de familie, ci trebuie luat în considerație că se compromit și relațiile sociale cu privire la protejarea familiei, a căror existență și dezvoltare este condiționată de comportarea umană a membrilor de familie, astfel, încât să nu prejudicieze dezvoltarea fizică, psihică și morală a altor membri ai familiei. În această ordine de idei, sancțiunea contravențională stabilită pentru actele de violență în familie care aparent sunt soldate doar cu vătămarea neînsemnată a integrității corporale ale membrilor de familie nu va avea absolut nici un efect de reeducare a agresorilor și de protejare a celor mai importante relațiile dintr-o societate, a celor de familie.

Referințe bibliografice

1. Legea Republicii Moldova nr. 167 din 09.07.2010 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial nr.155-158 din 03.09.2010, art.

- III, pct. 6.
2. Legea Republicii Moldova nr. 196 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial nr.306-313 din 16.09.2016, art. IX, pct. 5.
 3. Codul Contravențional al Republicii Moldova, nr. 218 din 24.10.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 3-6 din 16.01.2009.
 4. Curs drept contravențional, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Vl. Rusu, Bălți, 2014.
 5. Sergiu Furdui, Drept contravențional, Chișinău, Cartier Juridic, 2005.
 6. Regulamentului de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale nr.199 din 27.06.2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.170-172.
 7. Legea Republicii Moldova nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.55-56, art. 3.
 8. Codul familiei al Republicii Moldova, nr. 1316 din 26.10.2000 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001 (art.14 alin. (2)).
 9. Victor Mocanu, Valeriu Munteanu, Curs de drept contravențional, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Chișinău, 2013.
 10. Legea Republicii Moldova nr. 338 din 15.12.1994 privind drepturile copilului. În: Monitorul Oficial nr.13 din 02.03.1995.

Despre autor

Vitalie IONAȘCU,
doctorand,
lector universitar al Catedrei
„Drept polițienesc” a Facultății Securitate
Civilă și Ordine Publică
Academia „Ștefancel Mare” a MAI al RM
e-mail:vitalie-ionascu@mail.ru
tel.:079603128

About author

Vitalie IONAȘCU,
PhD student,
university lecturer of the Department
„Police Law” of the Faculty of Civil
Security and Public Order
“Stefan cel Mare” Academy of MIA
of the Republic of Moldova
e-mail:vitalie-ionascu@mail.ru
tel.:079603128

УДК 343.343.3

УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ВАНДАЛИЗМ. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

София ПИЛАТ,

преподаватель кафедры „Уголовно-процессуального права и криминалистики”
Академии „Ștefan cel Mare” МВД Республики Молдова

Культурное наследие является неотъемлемой и универсальной ценностью любого общества и, следовательно, всего человечества, защита которого выступает как интернациональный долг любого государства.

Ключевые слова: культурное наследие, вандализм, осквернение, разрушение, повреждение, правовое регулирование, ущерб, общественное имущество.

CRIMINAL LIABILITY FOR VANDALISM. COMPARATIVE ANALYSIS

Sofia PILAT,

lecturer at the Chair „Criminal and Criminal Procedure”
of the Academy „Ștefan cel Mare” of the Republic of Moldova

Cultural heritage is essential and universal values of any society and therefore the whole of humanity, the protection of which acts as an international duty of any state.

Key words: cultural heritage, vandalism, desecration, destruction, damage, legal regulation, damage public property.

Введение. Основным в изучении вандализма в различных правовых регулированиях, является сравнительный анализ норм уголовного права отечественных и зарубежных стран, который открывает возможность ликвидировать существующие лазейки во внутреннем уголовном праве, а также совершенствовать законодательства об ответственности за вандализм. Изучение зарубежного законодательства в сфере регулирования вандализма указывает на то, что властные структуры многих государств мира всерьез обеспокоены развитием данного преступления, наносящего серьезный ущерб государственной собственности.

Применяемые методы и используемые материалы. Для достижения поставленной цели в данной научной статье были использованы следующие методы:

логический метод и сравнительный метод.

При разработке научной статьи были использованы следующие материалы: Уголовный кодекс Республики Молдова, Уголовный кодекс Голландии, Уголовный кодекс Грузии, Уголовный кодекс Дании, Уголовный кодекс Испании, Уголовный кодекс КНР, Уголовный кодекс Республики Азербайджан, Уголовный кодекс Республики Армения, Уголовный кодекс Республики Беларусь, Уголовный кодекс Республики Болгария, Уголовный кодекс Республики Казахстан, Уголовный кодекс Республики Польша, Уголовный кодекс Республики Узбекистан, Уголовный кодекс Российской Федерации, Уголовный кодекс Украины, Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия, Уголовный кодекс Франции, Уголовный кодекс Швейцарии, Уголовный ко-

декс Эстонской Республики, Уголовный кодекс Японии.

Полученные результаты и обсуждения. Анализируя уголовное законодательство Франции, следует заметить, что действия, влекущие за собой уничтожение и осквернение общественного имущества, регулируются в нескольких статьях уголовного кодекса, входящие в состав I Отдела „Об уничтожении, повреждении и порче, не представляющих опасности для людей” из II Главы „Об уничтожении, повреждении и порче”, а именно ст. 322-1, 322-2 и 322-3 [17].

В Уголовном Кодексе Республики Казахстан такое преступление как вандализм регламентируется в Главе X „Преступления против общественной безопасности и общественного порядка” ст. 294 „Вандализм” [10].

Уголовный кодекс Республики Беларусь также содержит соответствующие нормы, регулирующие акты вандализма, а именно ст. 341 „Осквернение сооружений и порча имущества”, Раздел XI „Преступления против общественного порядка и общественной нравственности”, Глава XXX „Преступления против общественного порядка и общественной нравственности”. [8].

Практически аналогичные положения содержатся и в уголовном законодательстве Российской Федерации, где в Главе IX „Преступления против общественной безопасности и общественного порядка”, ст. 214 „Вандализм [14].

В соответствие со ст. 261 УК Республики Польша (Глава XXXII „Преступления против публичного порядка”), личность, которая оскверняет памятник или иное публичное место, устроенное с целью ознаменования исторического события или оказания почестей лицу, подлежит штрафу, либо наказанию ограничением свободы [12].

В отличие от уголовного законодательства Республики Польша, Уголовный Кодекс Швейцарии, в качестве действий, угрожающих общественному порядку, перечисляет: публичное оскорбление религиозного убеждениями другого, особенно веру в Бога, или насмехательство над ним, а также бесчестия предметов религиозного почитания [18].

Аналогичное регулирование содержится и в уголовном законодательстве Японии. Японский Уголовный Кодекс в Главе XXIV „Преступления в отношении мест отправления культа и мест погребения”, ст. 188 „Непочтительность к месту отправления культа, препятствование проповеди, молитве или заупокойной службе” [20].

Иная точка зрения предусмотрена законодателем Дании, который в XXI Главе „Различные деяния, причиняющие общественный вред”, § 194 Уголовного Кодекса, предусматривает наказание в виде простого заключения под стражу или тюремного заключения на любой срок, но не превышающего трёх лет, для лица, которое устраняет, разрушает или повреждает публичные памятники или иные общественно-полезные объекты, или украшения, принадлежащие обществу или подлежащие общественному сохранению коллекции [3].

В отличие, от законодательств других стран, где такие преступные деяние как осквернение, уничтожение или повреждение имущества, имеющего историческую, культурную или религиозную ценность для общества, предусмотрены статьями, состоящими в составе глав, которые регламентируют преступления против общественной безопасности и общественного порядка, в УК Республики Узбекистан, не существует определённой статьи, предусматривающей наказание для такого рода деяний [13].

Также, не существует определённой нормы, чётко предусматривающей наказание за осквернение, уничтожение или повреждение общественного имущества и в уголовном законодательстве Эстонской Республики [19].

Схожие положения можно встретить и в уголовном законодательстве Азербайджанской Республики. В УК Азербайджана, к примеру, наказание за умышленное уничтожение имущества, принадлежащего другому лицу предусмотрено IX Разделом „Преступления в сфере экономики”, Главой XXIII „Преступления против собственности”. 186 ст. „Умышленные уничтожение или повреждение имущества” [6].

Также, можно отметить и отсутствие определенных норм направленных на регулирования действий, состоящих из разрушения или повреждения общественной собственности и в УК Республики Болгария [9].

Отсутствие данных норм можно заметить и в УК Испании, который в Главе XII „Преступления против общественного спокойствия” не предусматривает статью регламентирующую вандализм как отдельное преступление [4].

Несмотря на это, необходимо отметить, что большинство государств до сих пор в своих уголовных законах обращают особое внимание на деяния, приносящие прямую угрозу общественной безопасности и общественному порядку, в частности на те, которые связаны с уничтожением государственной собственности.

Одним из примеров в данном контексте могут служить положения УК Голландии, а именно ст. 170, Глава VII „Преступления против общественной безопасности и собственности”, в которой предусматривается наказание в виде тюремного заключения сроком до двадцати лет за умышленное уничтожение

или повреждение зданий, или иных помещений [1].

Ссылаясь, на УК Республики Молдова, можно отметить, что в отличие от положений уголовных законодательств других стран, молдавское законодательство предусматривает более лёгкое наказание за совершение актов вандализма [11].

В Уголовном Кодексе Украины, также, как и в молдавском предусмотрены различные виды и размеры наказаний за осквернение, и порчу памятников представляющих историческую или культурную ценность для общества [15].

Аналогичное положение встречается и в уголовном законодательстве Грузии [2].

Уголовное право Китайской Народной Республики содержит достаточно конкретные положения, касающиеся уголовной ответственности за уничтожение государственной собственности. Уголовный кодекс КНР под преступлением, посягающим на общественный порядок подразумевает действия, направленные на умышленное уничтожение государственной или частной собственности [5].

В армянском уголовном кодексе, законодатель поместил вандализм в XXV Главу „Преступления против общественного порядка и нравственности”, ст. 260 „Вандализм” [7].

В уголовном праве Федеративной Республики Германия, такие преступные деяния, как повреждение предметов общественного достояния, регламентируются в XXVII Главе УК „Повреждение имущества”, § 304 „Повреждение предметов общественного достояния” [16].

Выводы. Анализ уголовных законодательств вышеперечисленных стран, безусловно, доказывает о существование ряда правил, направленных на урегулирование действий, связанных с оскверне-

нием, уничтожением или повреждением объектов общественной собственности. Существование такого ряда положений, обеспечивает возможность применения различных санкций для лиц, которые не соблюдают правила, установленные законодателем в отношении сохранения и почитания объектов общественного достояния.

Список использованных источников

1. Уголовный кодекс Голландии. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование доктора юр. наук, профессора Б.В. Волженкина. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 510 с.
2. Уголовный кодекс Грузии. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор З.К. Бигвава. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 409 с.
3. Уголовный кодекс Дании. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор, канд. юр. наук С.С. Беляев. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 230 с.
4. Уголовный кодекс Испании. Уголовный кодекс Испании. Под редакцией Н.Ф. Кузнецовой и Ф.М. Решетникова. Москва: Зерцало, 1998. 218 с.
5. Уголовный кодекс КНР. Современное уголовное законодательство КНР. Под редакцией Ахметшина Х.М., Ахметшина Н.Х., Петухова А.А. Москва, 2000. 432 с.
6. Уголовный кодекс Республики Азербайджан. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Асланов Р.М. и Бойцов А.И. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 338 с.
7. Уголовный кодекс Республики Армения. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор доктор юр. наук Е.Р. Азарова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. 450 с.
8. Уголовный кодекс Республики Беларусь. Принят Палатой представителей 2 июня 1999. Одобрен Советом Республики 24 июля 1999. Законодательство зарубежных стран. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 474 с.
9. Уголовный кодекс Республики Болгария. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование канд. юрид. наук, проф. А.И. Лукашова. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2001. 298 с.
10. Уголовный кодекс Республики Казахстан. Законодательство зарубежных стран. Предисловие доктора юр. наук, профессора И.И. Рогова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 466 с.
11. Уголовный кодекс Республики Молдова. № 985-XV от 18.04.2002. В: Официальном вестники Республики Молдова, 13.09.2002, № 128-129/1012.
12. Уголовный кодекс Республики Польша. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование кандидата юр. наук, доцента А.И. Лукашова, доктора юр. наук, профессора Н.Ф. Кузнецова и т.д. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 234 с.
13. Уголовный кодекс Республики Узбекистан. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Асланов Р.М. и Бойцов А.И. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 338 с.
14. Уголовный кодекс Российской Федерации. №63-ФЗ от 13.06.1996. В: Собрание законодательства РФ №25/17.06.1996.
15. Уголовный кодекс Украины. За-

- конодательство зарубежных стран. Научные ред. Тацкий В.Я. и Сташис В.В. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 393 с.
16. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование доктора юр. наук, профессора Д.А. Шестакова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 524 с.
17. Уголовный кодекс Франции. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование кандидата юр. наук, доцента Л.В. Головки, кандидата юр. наук, доцента Н.Е. Крыловой. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 650 с.
18. Уголовный кодекс Швейцарии. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование, предисловие и перевод с немецкого, кандидата юр. наук А.В. Серебренниковой. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 350 с.
19. Уголовный кодекс Эстонской Республики. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Запевалов В.В. и Манциев Н.И. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 262 с.
20. Уголовный кодекс Японии. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование и предисловие док. юр. наук, проф. А.И. Коробеева. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 226 с.

Об авторе

София ПИЛАТ,
*преподаватель кафедры
„Уголовно-процессуального
права и криминалистики”
Академии „Ștefan cel Mare”
МВД Республики Молдова
email: sofia-chirita@yandex.ru
тел.: 079733002*

About author

Sofia Pilat,
*lecturer at the Department
of “Criminal Procedure
and Forensic Science”
of the Academy “Ștefan cel Mare”
of MIA of the Republic of Moldova
email: sofia-chirita@yandex.ru
тел.: 079733002*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Ed. a 18-a / red.-șef: Simion Carp ; Acad. „Ștefan cel Mare” a Min. Afacerilor Interne al Rep. Moldova. – Chișinău : Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, 2018 – . – ISBN 978-9975-935-99-9. – ISSN 1857-0976.

Științe sociumane : Nr 1. – 2018. – 99 p. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Rez.: lb. rom., engl., fr., alte lb. străine. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. și în subsol. – 100 ex. – ISBN 978-9975-121-59-0.

34:378.4(478-25)(082)=135.1=111=161.1

A 15

Lector:

Gheorghe CHIRIȚĂ

Tehnoredactare
și procesare computerizată:

Natalia CONDRAT

Angela PARENIUC

Machetare și design coperta:

Svetlana COJUHARI